

Aluehallintovirasto

Lounais-Suomen alueen nuorten elinolokatsaus 2023

Tietoa ja pohdintaa nuorisopalveluista ja nuorten arjesta sekä kooste lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista tilastojen valossa

Lounais-Suomen
aluehallintovirasto

Tutkimus ja Kehitys
Ajatustalo Oy

2023

Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Opetus- ja kulttuuritoimi

Lounais-Suomen alueen nuorten elinolokatsaus 2023

Tietoa ja pohdintaa nuorisopalveluista ja nuorten arjesta sekä kooste
lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista tilastojen valossa

Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Tutkimus ja Kehitys Ajatustalo Oy

Aluehallintovirastojen julkaisuja 174/2023

ISSN 2343-3132

ISBN 978-952-5885-50-7

Turku
2023

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero
Aluehallintovirastojen julkaisuja 174/2023

Tekijät Lounais-Suomen aluehallintovirasto Tutkimus ja Kehitys Ajatustalo Oy	Julkaisuaika 20.6.2023
	Toimeksiantaja(t) Lounais-Suomen aluehallintovirasto
	Toimielimen asettamispäivä -

Julkaisun nimi
Lounais-Suomen alueen nuorten elinolokatsaus 2023

Tiivistelmä

Järjestöjen sanotaan olevan kohtaamisen ammattilaisia ja niistä löytyy erityistä osaamista huomioida nuoret omana kohderyhmänään. Niukkenevien resurssien ja nopeasti muuttuvan yhteiskunnan vallitessa kuntien ja järjestöjen on järkevää tiivistää yhteistyötään. Tämä edellyttää yhteistä tahtotilaa ja ymmärrystä sekä ennen kaikkea konkreettista tekemistä kohderyhmien tukemisessa. Sanoista tekoihin siis!

Nuorten keskinäinen väkivalta ja jengiytyminen ovat näkyneet vahvasti uutisoinnissa. Tilastot osoittavat lyhyellä aikavälillä merkittävää muutosta nuorten tekemässä ja kokemassa väkivallassa. Merkittävien prosentuaalisten kasvujen selittäjä on osin se, että määrät ovat - onneksi - vielä melko pieniä. Muutamien kymmenien tapausten lisääntyminen saa käyrät helposti nousemaan äkkijyrkästi. Tämä on hyvä ymmärtää tilastoja tulkittaessa, mutta samalla on tärkeää, että ilmiötä ei missään nimessä saa myöskään liikaa vähätellä.

Digitalisaatio etenee vauhdilla yhteiskunnassamme. Lasten vanhempien ja työntekijöiden voi olla vaikea pysyä kehityksen perässä. Nuorisotyön kannalta ei ole niinkään ensisijaista tietää, mikä on juuri se viimeisin nuorten somevillitys, vaan hahmottaa digitalisaation vaikutusten kokonaiskuva nuorten elämässä ja tukea nuoria toimimaan yhä nopeammin digitalisoituvassa yhteiskunnassamme. Teknologian nopea kehitys voi luoda myös epätasa-arvoa nuorten välille. Siksi onkin tärkeää, että teknologian käytön mahdollistaminen ja digiosaamisen lisääminen näkyy myös nuorisotyön toimijoiden ja ammattilaisten keskuudessa.

Osioon kaksi on koottu aiempien vuosien tapaan syrjäytymisen kannalta kriittisiin sisältöihin liittyviä indikaattoritietoja Satakunnan ja Varsinais-Suomen lapsista, nuorista ja lapsiperheistä. Raportissa keskitytään mm. työvoimahallinnon, opetus- ja koulutustoimen ja sosiaalihuollon tilastoihin sekä esitellään erinäisiä kuntien nuorisotoimen, työpajojen ja etsivän työn toiminnan tunnuslukuja.

Toiveenamme on, että raportin sisällöt lisäävät ja monipuolistavat keskustelua kuntien, hyvinvointi-alueiden ja paikallisten järjestöjen kesken lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin toteutumisesta.

Asiasanat (YSA:n mukaan)
Lasten ja nuorten elinolot, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi, lasten ja nuorten palvelut

ISSN (painettu) -	ISBN (painettu) -	ISSN (verkkojulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-5885-50-7
Kokonaissivumäärä -		Kieli Suomi	Hinta -
Julkaisija Lounais-Suomen aluehallintovirasto		Paino -	

INFORMATIONSSIDA
Regionförvaltningsverkens publikationer 174/2023

Sammanställd av Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland Tutkimus ja Kehitys Ajatustalo Oy	Utgivningsdatum 20.6.2023 Uppdragsgivare Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland Datum för tillsättandet av organet -		
Publikationens titel Översikt av ungas levnadsvillkor i sydvästra Finland 2023			
Referat Det sägs att organisationerna är experter på att nå unga och att där hittas särskild kompetens att beakta ungdomar som sin egen målgrupp. Med allt knappare resurser och ett snabbt föränderligt samhälle är det därför förnuftigt att kommunerna och organisationerna intensifierar sitt samarbete. Det här förutsätter en gemensam vilja och förståelse och framför allt konkret handling för att stödja målgrupperna. Från ord till handling, alltså! Våldet bland de unga och gängbildningen har varit mycket framme i nyheterna. På kort sikt visar statistiken en betydande förändring i det våld som ungdomar utövar och upplever. En förklaring till den betydande procentuella ökningen är delvis att siffrorna – lyckligtvis – fortfarande är ganska små. En ökning med några tiotals fall gör att kurvorna lätt stiger brant. Det är bra att förstå det här när man tolkar statistiken, men samtidigt är det viktigt att fenomenet inte heller underskattas för mycket. Digitaliseringen utvecklas i rasande takt i samhället. Föräldrarna och de som jobbar med barn kan ha svårt att hänga med. Med tanke på ungdomsarbetet är det inte så viktigt att veta exakt vilken de ungas senaste modefluga på sociala medier är, utan att ha en uppfattning om vilken effekt digitaliseringen har på de ungas liv som helhet och att stödja dem i ett samhälle som digitaliseras allt fortare. Den snabba teknologiska utvecklingen kan också skapa ojämlikhet mellan de unga. Därför är det viktigt att också aktörerna och proffsen inom ungdomsarbetet möjliggör användning av teknologi och ökar den digitala kompetensen. I likhet med tidigare år har vi i den andra delen sammanställt indikatorer om innehåll som är kritiska med tanke på marginalisering och som gäller barn, unga och barnfamiljer i Satakunta och Egentliga Finland. Rapporten fokuserar bl.a. på statistik från arbetskraftsförvaltningen, undervisnings- och utbildningsväsendet och socialvården samt presenterar olika nyckeltal för kommunernas ungdomsväsende, verkstäder och uppsökande arbetsverksamhet. Vi hoppas att innehållet i rapporten ger fler och mångsidigare diskussionen mellan kommuner, välfärdsområden och lokala organisationer om att tillgodose barns, ungas och familjers välbefinnande.			
Ämnesord Barns och ungas levnadsvillkor, ungas och barnfamiljers välbefinnande, tjänster för barn och unga			
ISSN (tryckt) -	ISBN (tryckt) -	ISSN (webbpublikation) 2343-3132	ISBN (webbpublikation) 978-952-5885-50-7
Sidantal -	Språk		Pris -
Utgivare Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland		Tryckeri -	

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	6
2	Järjestöyhteistyö ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen	7
2.1	Järjestöyhteistyön kehittämisen kulmakivet.....	7
2.1.1	Tunnistetaan ja arvioidaan nykytilanne ja tulevaisuuden tarpeet.....	7
2.1.2	Määritellään ja päätetään periaatteet, vastuutahot sekä yhteistyön muodot.....	8
2.1.3	Huomioidaan ja hyödynnetään olemassa olevat rakenteet, reunaehdot sekä digitaalisuus ...	8
2.1.4	Neuvotellaan ja sovitaan työnjaosta myös hyvinvointialueen kanssa	9
2.2	Kohti järjestöystävällistä kuntaa.....	9
2.3	Esimerkkejä kuntien järjestöyhteistyöstä nuorten hyvinvoinnin edistämässä.....	10
2.3.1	Palveluoperaatio Saapas.....	10
2.3.2	Nuorten Moottoripaja-toiminta	11
2.3.3	Kolme käytännön yhteistyöesimerkkiä Turusta	13
2.4	Lopuksi.....	13
3	Nuorten väkivalta ja turvattomuus – mitä tilastot ja kokemukset kertovat	14
3.1	Mitä tilastot kertovat nuorisorikollisuudesta ja nuorten väkivaltaisesta käyttäytymisestä?	14
3.2	Nuoret ja turvallisuuden kokemus	17
3.3	Väestö- ja kulttuuritaustat sekä alueellinen jakautuminen	18
3.4	Tekojen kohderyhminä ovat yleisimmin toiset nuoret	19
3.5	Teräaseiden yleistyminen nuorten keskuudessa huolestuttaa	19
3.6	Mikä selittää nuorten koventuneita otteita?	19
3.7	Miten nuorten väkivaltaisuutta voi ehkäistä ja torjua	20
3.8	Lopuksi.....	21
4	Nuoret, nuorisotyö ja digitalisaatio.....	22
4.1	Mitä on digitaalinen nuorisotyö?	22
4.2	Digitalisaatio kuntien nuorisotyössä	22
4.3	Digitalisaatio järjestölähtöisessä nuorisotyössä.....	24
4.4	Nuorisotyön roolit nuorten tukemisessa osana digitaalista yhteiskuntaa.....	25
4.5	Korvaako tekoäly nuorisotyöntekijän?	25
4.6	Tekoälyn oma arvio sen roolista ja merkityksestä kuntien nuorisotyössä.....	26
4.7	Lopuksi.....	26
5	Lapset, nuoret ja lapsiperheet Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa	27
6	Katsaus kuntien nuorisotyön palveluihin ja resursointiin	31
6.1	Etsivän nuorisotyön resurssit	32
6.2	Nuorten työpajatoiminnan resurssit	33
6.3	Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan resurssit	34
6.4	Harrastamisen Suomen malli.....	35
6.5	Eritysisavustukset kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseksi	37
7	Työllisyys ja koulutus	38
7.1	Työllisyyskehitys	38
7.2	II asteen koulutus	40
8	Nuoret ja rikollisuus	44
9	Lapsiperheiden hyvinvointi.....	47
9.1	Tuloerot	47
9.2	Lapsiperheiden toimeentulo	49
9.3	Nuorten toimeentulo.....	52
9.4	Huoltosuhde	54
9.5	Sosiaalihuollon palvelut.....	55
10	Yhteenvetoa ja pohdintaa	59
11	Lähteet	63
12	Kuvio- ja taulukkoluuettelo	64

1 Johdanto

Kädessäsi on viides julkaisu Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia sekä lasten ja nuorten palveluja käsittelevästä kokonaisuudesta. Tuttuun tapaan raportti koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa pureudutaan lasten ja nuorten arkeen ja elämään kolmen ajankotaisen teeman kautta. Toinen osa on perinteinen tilasto- ja indikaattorikatsaus lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ilmenemisestä ja siinä näkyvistä muutoksista.

Viiden julkaisun teemaosion aloittaa kunta-järjestöyhteistyön pohtiminen ja sen hyödyllisyyden ja edistämisen näkökulmista. Kunta-järjestöyhteistyö ei ole uusi asia, mutta vuoden 2023 alusta voimaan astuneen hyvinvointialueuudistuksen myötä kuntien asema palvelujen tuottamisessa muuttui merkittävästi, joten teeman nostaminen esiin on ajankohtaista – etenkin kun terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen jäi kuntien vastuulle. Näissä teemoissa järjestöillä on hyvin pitkä historia ja sitä on hyvä muistutella kaikille säännöllisesti.

Toisena teemana on paljon viime aikoina mediassa esillä ollut nuorten keskinäinen väkivalta ja jengiytyminen. Toisessa teemassa tarkastellaan ilmiötä asiantuntijoiden näkemysten ja tilastotietojen valossa. Tilastojen kautta tarkastellaan muutosta viimeisten vuosien aikana ja asiantuntijoiden näkemyksillä pyritään avaamaan ja myös selittämään. Iso kysymys on, että mitä meidän eri toimijoiden tulisi tehdä, jotta ilmiö saadaan hallintaan ja lasten ja nuorten turvallisuudesta huolehdittua.

Kolmas teemaosio nostaa keskiöön yhteiskunnan digitalisaation ja sen merkityksen ja roolin kuntien nuorisotyössä. Digitalisaatio etenee erityisesti nuorten keskuudessa ja vanhempien ja eri sektoreiden työntekijöiden voi olla vaikea pysyä kehityksen perässä. Tekstissä pohditaan teemaa laajemmin ja erityisesti sitä, mitä ja miten nuorisotyössä tähän pitäisi tai kannattaisi lähteä mukaan. Lopussa annetaan myös nopeasti kehittyneen ja yleistyneen tekoälyn vastata kysymyksen sen merkityksestä kuntien tulevaisuuden nuorisotyössä.

Osioon kaksi on koottu aiempien vuosien tapaan syrjäytymisen kannalta kriittisiin sisältöihin liittyviä indikaattoritietoja Satakunnan ja Varsinais-Suomen lapsista, nuorista ja lapsiperheistä. Raportissa keskitytään mm. työvoimahallinnon, opetus- ja koulutustoimen ja sosiaalihuollon tilastoihin sekä esitellään erinäisiä kuntien nuorisotoimen, työpajojen ja etsivän työn toiminnan tunnuslukuja.

Kuten aiemmissakin julkaisuissa, toiveena on, että osion yksi teemat ja osion kaksi tilastot avaisivat keskustelua kunnissa ja hyvinvointialueilla lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin toteutumisesta ja lisäisi eri toimijoiden ja sektoreiden yhteistyötä näiden asioiden edistämiseksi entisestään. Toiveena on myös, että tilasto-osio lisäisi entisestään kuntien ja hyvinvointialueiden kiinnostusta hyvinvointiin liittyvien tilastotietojen seurantaan ja tarvittavien uusien tietojen tuottamiseen sekä ennen kaikkea tämän tiedon pohjalta laadittavien toimenpiteiden suunnitteluun ja käytännön työn johtamiseen.

Tätä kirjoitettaessa Suomessa on juuri käyty kevään 2023 eduskuntavaalit ja hallitustunnustelut ovat alkaneet. Kevään eduskuntavaaleja väritti hyvin vahvasti huoli Suomen talouden tulevaisuudesta. Vaikka vahvaa yksimielisyyttä talouden kehittymisen tarpeesta ja Suomen talouden tilanteesta olikin, niin keinot siihen vastaamiseksi erosi merkittävästi vasemmisto-oikeisto -akselilla. Valtiovarainministeriön selvitysten mukaan Suomella on edessään useiden miljardien eurojen sopeutustarve seuraavan kahden vaalikauden aikana. Nyt valittujen poliittisten päättäjien tehtävänä on luoda tiekartta ja valinnat, joilla Suomen talous saadaan tasapainoon. Raha tulee olemaan ennen näkemättömän tiukassa monissa lapsille, nuorille ja lapsiperheille kohdennetuissa palveluissa ja tuen muodoissa. Toivotaan päättäjiltä vahvaa lähihistorian tuntemusta ja kykyä kuunnella asiantuntijoita sekä niiden pohjalta viisautta tehdä tiukassa taloudellisessa tilanteessa sellaista politiikkaa, joka ei kohtuuttomasti heikennä näiden kohderyhmien hyvinvointia ja siten jätä jälkeensä vuosikausien ”korjausvelkaa”.

OSA I – NÄKÖKULMIA LAPSUUTEEN JA NUORUUTEEN SEKÄ NUORTEN PARISSA TOIMIVAAN PALVELUJÄRJESTELMÄÄN

2 Järjestöyhteistyö ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen

Suomessa ajettiin läpi viimeisen kymmenen vuoden aikana yksi suurimmista palvelujen tuottamiseen liittyvistä uudistuksista, kun hyvinvointialueet perustettiin ja otettiin käyttöön vuoden 2023 alussa. Uudistuksen myötä vastuu sosiaali-, terveys ja pelastustoimen palveluista siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Hallinnollisesti - ja myös resurssien näkökulmasta - muutos oli kunnille iso, sillä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen osuus on ollut enimmillään jopa 70 % kuntien palvelutuotannosta. Uudistuksen myötä kuntien vastuulle jäi sivistys- ja elinkeinopalvelut sekä teknisen toimen piiriin kuuluvat tehtävät.

Kuntien ja järjestöjen yhteistyötä on tehty jossain määrin aina, mutta osana isoa kansallista muutosta on hyvä palauttaa mieleen, miksi kunta-järjestö -yhteistyö on yhä enenevässä määrin ajankohtaista ja tarpeellista ja miksi sitä kannattaa aktiivisesti pyrkiä kehittämään ja lisäämään. Uudistuksen myötä kuntiin jäi vastuu hyvinvointia ja terveyttä edistävästä palveluista, joihin kuuluu sivistyksen palvelualueen toiminnot, kuten varhaiskasvatus, opetus- ja nuorisotoimi sekä kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aikapalvelut. Suomalainen järjestökenttä tuottaa moninaista toimintaa ja tukea näihin teemoihin liittyen jo nyt, mutta suurin hyöty saadaan sillä, että julkinen ja kolmas sektori tekevät tiivistä yhteistyötä näiden parissa. Vahvasta ja toimivasta kumppanuudesta hyötävät kaikki. Yhteistyön kehittämisessä onkin tärkeää, että kaikki osapuolet kokevat voittavansa – ja ennen kaikkea kohderyhmät, eli kuntalaiset.

2.1 Järjestöyhteistyön kehittämisen kulmakivet

Kuntaliitto ja eri kattojärjestöt ovat viime vuosina pitäneet kunta-järjestö -yhteistyön kehittämistä vahvasti esillä. Eri-tyisesti on panostettu yhteistyön pitkäjänteisen, strategisen pohjan vahvistamiseen ja sen johtamisen merkityksen ymmärtämistä sekä yhteistyötä tukevia rakenteita. Selvää on, että kunta-järjestö -yhteistyön kehittyminen edellyttää a) yhteistä tahtoa, b) toiminnan suunnitelmallisuutta ja seurantaa sekä c) yhteistyötä konkretisoivia ja todentavia toimenpiteitä.

Kuntaliitto lanseerasi vuonna 2022¹ 10+1 ideaa järjestöyhteistyön kehittämiseksi kunnissa. Kuntien osalta tunnistettiin neljä lähtökohtaa, joilla voidaan edistää ja tukea yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa:

- 1) Tunnistetaan ja arvioidaan nykytilanne ja tulevaisuuden tarpeet
- 2) Määritellään ja päätetään periaatteet, vastuutahot sekä palveluiden ja avustamisen muodot
- 3) Huomiodaan ja hyödynnetään olemassa olevat rakenteet, reunaehdot sekä digitaalisuus
- 4) Neuvotellaan työnjaosta hyvinvointialueen kanssa

2.1.1 Tunnistetaan ja arvioidaan nykytilanne ja tulevaisuuden tarpeet

Kuntaliiton mukaan kunnissa tulee ymmärtää aiempaa paremmin järjestöjen toimintaedellytysten rakentuminen ja niihin vaikuttavat asiat. Järjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset koostuvat yleensä joko jäsenmaksuista, avustuksista, lahjoituksista tai pienimuotoisista myynti- ja palvelutuotoista - tai näistä kaikista. Yksi keskeinen - ja samalla haavoittuvin - järjestöjen toimintaresurssi on vapaaehtoisten tuottama työpanos. Vapaaehtoistyön haasteista on järjestökentässä puhuttu jo pitkään ja sen määrän väheneminen on tunnistettu järjestökentässä jo pitkän ajan. Ongelma on monisyinen. Sen taustalla on mm. ikääntyvä väestömme, työn ja perhe-elämän kasvaneet paineet, pitkän ajan saatossa tapahtunut kulttuurinen muutos vapaa-ajan viettotavoissa sekä mm. digitalisaation myötä noussut neljännen sektorin (mm. some-alustoilla tapahtuva toiminta ja organisointi) vapaammin organisoidut, järjestötyyppiset toiminnot, jotka haastavat perinteistä kolmannen sektorin toimintaa.

Kunnilla on onneksi monia tapoja tukea ja mahdollistaa paikallisten järjestöjen toimintaedellytyksiä. Avustusten jakaminen on yksi keskeinen tapa, kuten on myös tilojen käytön tarjoaminen ja mahdollistaminen järjestöjen toiminnoille. Hyvinvointialueiden perustamisen myötä kuntien järjestöavustusten mahdollisuuksista on puhuttu paljon, sillä merkittävä osa kuntien resursseista - ja myös tiloista - siirtyi kunnilta hyvinvointialueille. Järjestöt ovat nyt uuden edessä – keneltä avustuksia haetaan ja kenen kanssa asioista sovitaan jatkossa, kuntien vai hyvinvointialueiden?

¹ Ahonen-Walker, M. & S. Niemi (2022) 10+1 ideaa järjestöyhteistyön johtamiseen & seuraavat askeleet. Kuntaliitto 2022.

Hyvinvointialueiden käyttöönotto laittoj sekä kunnat että paikalliset järjestöt uuden tilanteen eteen. Jotta järjestöjen potentiaali mm. nuorten hyvinvoinnin tukemisessa saadaan parhaalla mahdollisella tavalla hyödynnettyä, tulee järjestöt ottaa entistä vahvemmin huomioon mm. kuntastrategioissa. Ruohonjuuritason toiminnan ohella yhteistyötä tulee vahvistaa myös strategisen suunnittelun ja johtamisen tasolla. Avoin suhtautuminen järjestöjen mahdollisuuksiin kuntalaisten hyvinvoinnin tukemisessa vahvistaa yhteistä kumppanuutta ja yhteistyötä.

2.1.2 Määritellään ja päätetään periaatteet, vastuutahot sekä yhteistyön muodot

Kunta-järjestöyhteistyössä on olennaista määritellä, sopia ja päättää yhteistyöhön liittyvistä asioista sekä kunnan sisällä että yhdessä järjestöjen kanssa. Yhteistyö edellyttää lähes aina jotain resursointia, kuten työaikaa, rahaa tai esimerkiksi tiloja ja fasilitetteja. Olennaista on myös sopia yhteistyöhön liittyvät vastuutahot sekä kunnan että järjestöjen osalta. Monissa kunnissa on luotu yhteistyöverkostoja tai rakenteita, joiden sisällä yhteistyötä suunnitellaan, kehitetään, sovitaan sekä seurataan ja arvioidaan. Yksi esimerkki tällaisesta on Tampereen kaupungin ja paikallisten hyvinvointialan järjestöjen kesken perustettu Järjestöedustamo-toimielin².

Sekä järjestöjen että kuntien tulee tehdä ennakointia yhteistyöhön tarvittavien resurssien varmistamiseksi. Järjestöjen osalta tämä edellyttää asian huomioimista mm. avustusten hakemisessa tai vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä tarpeisiin vastaamiseksi. Kuntien puolestaan tulee tehdä tarvittavia taloudellisia varauksia osana kuntabudjetointia. Järjestöjen osalta avustusten hakemisen ja niiden käyttöön saamisen välillä voi helposti olla vuoden väli. Kunnissa on mahdollisuus lisäbudjetointeihin, mutta hyvään hallintotapaa kuuluu, että asioihin varaudutaan normaalien budjetti- valmistelujen yhteydessä.

Järjestötoiminta eroaa kuntien palvelutuotannosta monin tavoin. Yhteistyö tuleekin nähdä kokonaisuutta täydentävänä, ei julkisen sektorin palvelujen puolesta tekemisenä. Monet järjestöavustukset kieltävät niiden käytön julkiselle sektorille kuuluvien lakisääteisten tehtävien hoitamisessa. Tätä myös valvotaan. Lisäksi on hyvä kartoittaa ja huomioida mahdolliset kaupalliset toimijat, jotta yhteistyö ei turhaan lisää kilpailua ja vaikeuta yrittäjien toimintaa. Aina raja ei ole täysin selkeä ja näitä onkin syytä tarkastella tapauskohtaisesti. Apuna on hyvä käyttää myös kilpailutuksiin ja hankintoihin erikoistuneita ammattilaisia.

2.1.3 Huomioidaan ja hyödynnetään olemassa olevat rakenteet, reunaehdot sekä digitaalisuus

Kunnan näkökulmasta on tärkeää arvioida omien rakenteiden toimivuutta suhteessa järjestöyhteistyöhön. Ovatko rakenteemme ja toimintatapamme sellaisia, että ne tukevat tai mahdollisesti vaikeuttavat järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä? Ovatko rakenteemme ja käytänteemme sellaisia, että ne mahdollistavat järjestöjen luontevan kuulemisen, osallistamisen ja yhteistyön toteuttamisen. Järjestöystävällinen kunta -termillä tarkoitetaan sitä, että kunnan omat toimintakäytännöt tukevat yhteistyötä.

Kuntien tulee lain mukaan mahdollistaa erilaisten ryhmien osallisuus vaikuttamistoiminnassa. Nuorisovaltuustot ovat hyvä esimerkki tällaisesta. Järjestövaltuustoja tai seuraparlamentteja on jo useissa kunnissa mahdollistamassa järjestöjen osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Olennaista on myös toteuttaa niitä ja antaa näille aito mahdollisuus – kyse on myös molemmin puoleisesta asennoitumisesta.

- *Onko teidän kunnassanne areena tai sovitut käytännöt, joissa järjestöjä kuullaan ja osallistetaan säännöllisesti?*

Digitaalisuus avaa uusia tapoja myös järjestöjen ja kuntien keskinäiseen yhteistyöhön, sen suunnitteluun ja myös toteuttamiseen. On kuitenkin tärkeää pyrkiä varmistamaan, että eri osapuolilla on yhtäläiset mahdollisuudet hyödyntää digiratkaisuja yhteisessä toiminnassa. Digiratkaisuilla voidaan mm. tukea ja edistää järjestöille kohdennettavien avustusten hakemista, seuranta- ja raportointia, mahdollistaa aiempaa paremmat tavat toteuttaa yhteydenpitoa, yhteistä suunnittelua ja eri kohderyhmien kohtaamista sekä tuottaa jopa kokonaan ajasta ja paikasta riippumattomia tuen ja palvelujen sisältöjä kuntalaisille.

² <https://www.tampere.fi/osallistu-ja-vaikuta/yhdistyksille/jarjestoedustamo>

2.1.4 Neuvotellaan ja sovitaan työnjaosta myös hyvinvointialueen kanssa

Kolmannen sektorin toiminnan tukeminen ei ole vain kuntien tehtävä, vaan se kuuluu yhtä lailla myös uusille hyvinvointialueille. Hyvinvointialueiden ja kuntien kesken on järjestötoimintaan liittyviä lakisääteisiä sekä mahdollisesti vapaaehtoisia neuvottelumenettelyitä, joissa voidaan käsitellä ja sopia monia järjestöyhteistyön kannalta keskeisiä asioita. Näitä ovat mm. toiminnan koordinointiin ja johtamiseen liittyvät tehtävät, vastuut, toimintatavat ja -periaatteet.

Järjestöyhteistyön haasteet ovat monesti yhteneväisiä kunnista riippumatta. Ratkaisut niihin vastaamiseksi voivat olla hyvin yksilöllisiä. Siksi onkin suositeltavaa, että hyviksi ja toimiviksi todettuja yhteistyötä edistäviä malleja selvitetään eri kunnista. Eikä mikään estä kehittämästä järjestöyhteistyötä yli kuntarajojen, esimerkiksi seutukunnallisesti, maakunnallisesti tai hyvinvointialueen osalta. Mallien lisäksi on tärkeää kerätä ja koota kunta-järjestö-yhteistyön kokemuksia laajemmin. Kertomalla omia kokemuksia ja kuuntelemalla muita mahdollistetaan yhteinen oppiminen ja luodaan pohjaa entistä paremmille käytänteille.

2.2 Kohti järjestöystävällistä kuntaa

”JÄRJESTÖYSTÄVÄLLISESSÄ KUNNASSA YHDISTYKSET JA JÄRJESTÖT OVAT KUNNAN TÄRKEITÄ KUMPPANEITA JA MERKITTÄVÄ MENESTYSTEKIJÄ. YHDISTYKSET JA JÄRJESTÖT TARJOAVAT ASUKKAILLE HYVINVOINTIA JA TERVEYTTÄ EDISTÄVÄÄ TOIMINTAA, TUKEA SEKÄ OSALLISTUMISEN JA VAIKUTTAMISEN MAHDOLLISUUKSIA”.

▪ 113 Järjestöhanke

Toimiva kunta-järjestö -yhteistyö edellyttää molemmin puoleista sitoutumista ja kumppanuutta. Yhteistyö strategisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa varmistaa tavoitteellisen käytännön yhteistyön. Sujuva käytännön yhteistyö arjessa puolestaan varmistaa järjestöjen ja yhdistysten toiminnan ja osaamisen hyödyntämisen kuntalaisten parhaaksi. Kuntatoimijoiden positiivinen suhtautuminen järjestöyhteistyöhön vahvistaa positiivista kuvaa kunnasta, joka on aidosti asukkaitaan varten. Tavoitteellisella ja yhdenvertaisella järjestöjen ja yhdistysten taloudellisella tuella varmistetaan asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta.

Varsinais-Suomen Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelman hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä (2022) on laadittu järjestöystävällisen kunnan tarkistuslista, joka koostuu kolmesta osa-alueesta ja yhteensä yhdeksästä tarkistuskohdasta. Miten alla olevan listan osa-alueet toteutuvat teidän kunnassanne?

Yhteistyö strategisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa varmistaa tavoitteellisen yhteistyön myös tulevaisuudessa.

- Järjestöyhteistyö on huomioitu kunnan keskeisissä toimitilimissä ja asiakirjoissa
- Kunnan toiminnan strategista suunnittelua tehdään yhteistyössä järjestöjen kanssa
- Kunnassa toimivien järjestöjen toimintaa raportoidaan systemaattisesti osana kuntaraportointia (esim. hyvinvointikertomuksissa)

Sujuva käytännön yhteistyö arjessa varmistaa järjestöjen toiminnan hyödyntämisen kuntalaisten parhaaksi.

- Järjestöjen ammattilaisten, kokemusasiantuntijoiden ja vapaaehtoisten asiantuntemusta arvostetaan ja sitä hyödynnetään monipuolisesti toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.
- Kunta tiedottaa selkeästi toiminnastaan ja yhteistyömahdollisuuksista järjestöille ja varmistaa, että tieto järjestöjen toiminnasta saavuttaa asukkaat
- Kuntaan on nimetty järjestöjen yhteistyöstä vastaava yhteyshenkilö, jolla on tehtävään selkeä työnkuva, dokumentoitavat työmenetelmät ja riittävät resurssit

Tavoitteellisella ja yhdenvertaisella taloudellisella järjestö- ja yhdistysyhteistyöllä varmistetaan asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta kunnissa.

- Järjestöjen ja kunnan välistä taloudellista yhteistyötä johdetaan tiedolla ja tuen muodot on sidottu kunnan strategiaan ja sen hyvinvointia sekä terveyttä edistäviin tavoitteisiin
- Järjestöjen avustusmuodot ovat selkeät, yhdenvertaiset ja niistä tiedotetaan avoimesti
- Järjestöjä tuetaan tarjoamalla maksuttomia tai edullisia tiloja toimintaan

2.3 Esimerkkejä kuntien järjestöyhteistyöstä nuorten hyvinvoinnin edistämisessä

Seuraaviin kappaleisiin on koottu esimerkkinä kaksi järjestölähtöistä toimintamallia, joita toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kuntien kanssa. Molemmat mallit ovat esimerkki siitä, miten pitkäjänteisellä yhteistyöllä saadaan aikaan tuloksellista toimintaa, jolla tuetaan vuosittain tuhansien nuorten hyvinvointia.

2.3.1 Palveluoperaatio Saapas

Juuri 50 vuotta täyttänyt Palveluoperaatio Saapas³ on vapaaehtoistoimintaa, joka vastaa nuorten välittömään sosiaaliseen, psyykkiseen tai fyysiseen avun tarpeeseen. Saapas-toiminta menee sinne, missä nuoret jo muutenkin ovat ja viettävät aikaansa. Saappaan vapaaehtoiset kohtaavat nuoria heidän omilla ehdoillaan kaduilla ja festareilla sekä nykyään myös verkossa, sosiaalisessa mediassa ja chatissa.

Saapas-toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Saappaan vapaaehtoiset ovat turvaliseksi tunnustettavia, luotettavia aikuisia, jotka ovat saaneet tehtävänsä Saapas-toiminnan koulutuksen.

Saapas-toiminnan alueellisesta organisoinnista vastaa yleensä joko paikallinen kunta tai seurakunta. Paikkakuntien vapaaehtoisia tukevat Saapas-ryhmien vastaavat ohjaajat, jotka ovat kuntien tai seurakuntien tehtävänsä nimeämiä henkilöitä. Palveluoperaatio Saappaan valtakunnallista toimintaa ja mm. koulutusmateriaaleja koordinoi Lasten ja

nuorten keskus ry.

Palveluoperaatio Saappaalla on toimintaa ympäri Suomen. Tällä hetkellä jalkautuvaa Saapas-toimintaa toteutetaan yli 40 paikkakunnalla. Lisäksi verkkopohjaiseen Saapas-toimintaan voi osallista mistä vaan. Saappaassa on mukana noin 500-600 aktiivista vapaaehtoista, jotka kohtaavat vuosittain noin 16 000–20 000 nuorta.

Viime vuosina kuntien kiinnostus Saapas-toiminnan käynnistämiseen kunnan nuorten tukemiseksi on lisääntynyt valtavasti. Syitä on monia, mutta keskeistä on nuorten lisääntynyt pahoinvointi ja sen myötä lisääntynyt oireilu, joka voi näkyä käyttäytymishaasteina tai esimerkiksi ilkeinä.

Esimerkki Saapas-toiminnan käynnistämisestä Pirkanmaalta

Loppukesästä 2022 Lempäälän kunnassa tunnustettiin tilanne, että nuorten kokoontuessa perjantai- ja lauantai-iltaisina käyttäytymishäiriöt olivat alkaneet lisääntyä ja alkoi olla huoli siitä, että meneekö tilanne tästä vielä pahemmaksi. Olennaista on, että nuoret itse toivat tätä ilmiötä esille mm. kunnan nuorisotyöntekijöille. Asiaan päätettiin puuttua nopeasti ja kuntaan perustettiin paikallinen Saapas-ryhmä Lasten ja nuorten keskus ry:n tuella, joka antoi materiaalitukea ja mm. koulutti paikallisista vanhemmista vapaaehtoisia. Koulutetut saapas-partiot saatiin nopeasti liikkeelle ja tulokset näkyivät heti. Tunnistettavat Saapas-vapaaehtoiset rauhoittivat nuorten vapaa-ajan viettoa ja mahdollisti nuorille turvalliset kohtaamiset illoissa.

³ <https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/saapas/>

2.3.2 Nuorten Moottoripaja-toiminta

Moottoripaja-toimintaa⁴ on kehitetty Suomessa jo pitkään ja viimeiset kymmenen vuotta hyvin aktiivisesti. Moottoripajat ovat nuorille ennen kaikkea harrastus- ja vapaa-ajanviettopaikkoja, joissa moottoreiden kanssa puuhailun lisäksi heitä on kohtaamassa tutut ja turvalliset aikuiset. Sellaiset nuoret, jotka ovat kenties vaarassa jäädä työ- ja koulutuspalvelujen ulkopuolelle, saavat moottoripajoilta myös vahvaa sosiaalista ja moniammatillista tukea ja ohjausta sekä työkokemusta.

Moottoripajatoiminnan ydin on nuorten ulkopuolisuuden ehkäisy, kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen ja sosiaalinen vahvistaminen. Toimintaa on mahdollista kohdentaa erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien lasten ja nuorten pariin. Lisäksi moottoripajoilta saa esimerkiksi liikenekasvatusta tai tarvittaessa vaikka tukea opintoihin.

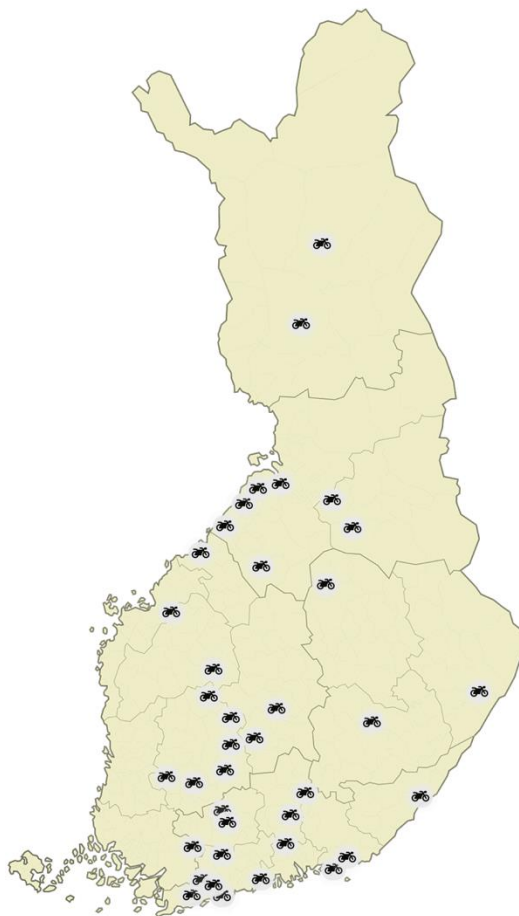
Lasten ja nuorten keskus ry koordinoi toimintaa ja tarjoaa pajoille koulutusta, materiaalia, valtakunnallisia tai alueellisia tapahtumia, Moottoripaja-brändin sekä tukea rahoitusmalleihin liittyvissä kysymyksissä.

Tällä hetkellä moottoripajoja on 45 ja ne sijaitsevat ympäri Suomea. Kunkin paikkakunnan paja on omanlaisensa. Toimintaa on nuorimmillaan 10–12-vuotiaille ja vanhimmat pajalaiset ovat nuoria aikuisia. Moottoripajat voivat olla pienryhmätoimintaa, yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa tai kaikille avoimia nuorisotiloja, joissa perinteisen biljardipöydän ja pelikonsolin tilalla onkin kulkuneuvoja.

Moottoripajatyypit

Moottoripajat voidaan karkeasti luokitella viiden yleisimmän pajatyyppin perusteella:

- 1) Avoimen toiminnan moottoripaja on nuorisotila, johon voi tulla silloin, kun siltä tuntuu ja lähteä halutessaan. Avoimen toiminnan paja on tyypillisesti avoinna 1–2 iltana viikossa noin klo 17–21. Tarjolla on kahvia ja keksiä ja pajalla voi korjata omia kulkuneuvoja. Toiminnan taustalla on useimmiten kunta, seurakunta, 4H tai muu yhdistys, mutta pajan arkea pyörittävät pääsääntöisesti vapaaehtoiset ohjaajat.
- 2) Akuutti paja toimii samoin periaattein kuin avoin paja. Toiminta käynnistetään yleensä paikkakunnalla hyvinkin nopeasti pienin resurssein reaktiona huoleen nuorista ja heidän liikennekäyttäytymisestään. Näillä pajoilla ei useimmiten ainakaan alussa ole vapaaehtoisohjaajia, vaan toiminta pyörii nuorisotyöntekijöiden työpanoksella. Akuuttipajat muotoutuvat ajan kuluessa avoimen toiminnan tai ryhmätoiminnan pajoiksi tai näiden yhdistelmäksi.
- 3) Avoimen ryhmätoiminnan paja on auki samalla tavalla kuin avoimen toiminnan pajakin, mutta pajalla on talon omaa kalustoa (mopo / auto), jota korjataan, tuunataan ja viritetään kisakäyttöön. Nämä pajat osallistuvat usein pajojen välisiin ajoharjoitustapahtumiin ja kisoihin. Pajoilla saa käydä kuka tahansa toiminnasta kiinnostunut nuori, aivan kuten avoimen toiminnan pajallakin, mutta toiminta on hieman tavoitteellisempaa ja kullekin pajakerralle on etukäteen mietitty, mitä kulkupeleille pitäisi silloin tehdä.

⁴ <https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/moottoripaja/>

- 4) Suljetut pienryhmät ovat etukäteen koottuja ja niissä on noin 3–5 nuorta. Pienryhmät kokoontuvat säännöllisesti tiettyinä päivinä pajalla. Toiminnalla on tavoitteita liittyen nuorten elämäntilanteisiin ja haasteisiin. Näillä pajoilla kulkuneuvot ovat talon puolesta ja niitä käytetään välineinä tavoitteiden saavuttamiseen. Nuoret tulevat ryhmiin koulun, sosiaalitoimen, etsivän nuorisotyön tai jonkun muun ammattitahon ohjaamana. Kullakin ryhmällä on omat selkeät ammattilaisten miettimät tavoitteet ja ryhmän nuorilla samantapaisia haasteita elämässä. Nämä ryhmät ovat aina nuorisotyön ammattilaisten vetämiä, mutta heillä saattaa olla työparinaan vapaaehtoisia ohjaajia.
- 5) Koulujen kanssa yhteistyössä toimivat pajat toimivat yleensä päiväsaikaan. Variaatioita on monenlaisia. JOPO-luokat saattavat käydä esimerkiksi yhtenä päivänä viikossa tekemässä koulupäivän pajalla. TET-jaksoja on mahdollista yhdistää pajatoimintaan tai pienryhmäopetuksessa olevat oppilaat voivat joillain pajoilla hyvitää koulupoissaoloja. Jotkut pajat toimivat ammattioppilaitosten yhteydessä ja niissä voi suorittaa myös työssäoppimisjaksoja tai toiminta voi olla suunnattu asuntolassa majoittuville opiskelijoille. Myös näissä pajoissa edellytetään, että kalustoa löytyy pajalta.

Moottoripaja nuorten kokemana

Moottoripaja-toimintaa arvioidaan säännöllisesti ja sekä toiminnan toteuttajat että osallistujat vastaavat vuosittaisiin kyselyihin. Kyselyjen perusteella nuoret löytävät moottoripajoille yleisimmin kaverien, eli puskaradion kautta. Joskus toimintaan tullaan mukaan myös kouluyhteistyön, työvoimahallinnon, seurakuntadiakonian tai hyvinvointialueiden sosiaalityön kautta.

Nuoret kertovat käyvänsä moottoripajoilla, koska ”paja tarjoaa mieluisan paikan viettää aikaa” ja koska ”pajan aikuiset ovat turvallisia ja hyviä tyyppejä”. Moottoripajoilla käydään myös siksi, että siellä on mahdollista korjata omia kulkupelejä (mopo / auto) ja saada käyttöön tarvittavia työkaluja ja osaamista sekä muilta nuorilta että pajojen ohjaajilta. Nuoret pitävät myös tärkeänä, että heitä kuullaan pajatoiminnan sisältöjen kehittämisessä ja he kokevat pääsevänsä aidosti vaikuttamaan niihin. Jopa 75 % nuorista kokee moottoripajan olevan paikka, josta saa apua ja tukea, kun elämässä tulee vastaan haasteita tai vastoinkäymisiä.

Moottoripajatoiminnan käynnistäminen kunnassa

Mikäli kunta lähtee toteuttamaan moottoripajatoimintaa yhteistyössä toimintaa koordinoivan Lasten ja nuorten keskus ry:n kanssa, niin tästä allekirjoitetaan yhteistyösopimus, jossa sovitaan mm. valtakunnallisten moottoripajan toimintaperiaatteiden mukaan toimimisesta. Käytännön moottoripajatoiminnasta vastaa paikkakunnalla siihen nimetty työntekijä.

Mikäli kunnassa tunnustetaan, että moottoripaja-toiminnalle voisi olla tilausta, niin Lasten ja nuorten keskus ry on koonnut muutamia pohdittavia asioita pajatoimintaa suunnitteleville. Näitä ovat mm.:

1. Tarpeiden kartoitus ja tavoitteiden asettaminen, eli ketä toiminnalla halutaan tavoittaa ja millaista hyötyä heille pajatoiminnasta olisi?
2. Pajatoiminnan määrittäminen em. tarpeiden mukaiseksi, eli toiminnan järjestät sekä heidän vastuunsa kohderyhmästä, tavoitteista, toiminnoista ja yhteistyökumppaneista.
3. Käytännöistä sopiminen.
 - Ketkä pajaa ohjaavat? Tarvittavat työntekijät ja vapaaehtoiset.
 - Missä tiloissa paja toimii?
 - Mitä pajalla tehdään?
 - Pajan menopelit vai nuorten omat menopelit?
 - Kuinka usein paja on auki?
4. Millainen suunnitelma tehdään nuorten ohjaamisen ja sosiaalisen tuen avuksi?
5. Toiminnan rahoittaminen.
6. Vakuutukset. Mitä vakuutuksia pajalle tarvitsee ottaa?
7. Markkinointi ja viestintä. Kukaan ei tule pajalle, jonka olemassaolosta ei tiedetä.
8. Omien tapahtumien järjestäminen ja tapahtumiin osallistuminen. Retket ja tapahtumat ovat nuorille arvokkaita.
9. Toiminnan kehittäminen. Millaisia toiveita pajan nuorilla on toiminnasta? Miten toimintaa voisi laajentaa tavoittamaan yhä useampia?

Yhtenä kuntavetoisen pajatoiminnan esimerkkinä on Hattulan kuntaan perustettu moottoripaja. Pajan vastuuhjajana toimi kunnan nuoristyöntekijä ja hänellä on työparinaan kaksi vapaaehtoista ohjaajaa. Hattulan paja kokoontuu viikoittain mopojen ja autojen huollon ja korjauksen merkeissä. Toiminta on suunnattu kunnan 14–20-vuotiaille nuorille, joskin ikärajoista myös joustetaan tarvittaessa. Paja toimii kerran viikossa klo 17–21 välisenä aikana. Vaikka paja on kuntavetoinen, niin tiivistä yhteistyötä tehdään mm. seurakunnan kanssa.

2.3.3 Kolme käytännön yhteistyöesimerkkiä Turusta

Turun kaupunki on kilpailuttanut kolmen nuorisotilan toiminnan ja kaikki kilpailutukset on voittanut yhdistyspohjainen toimija. Kaupungin viranomaiset näkevät tässä etuna sen, että yhdistykset täydentävät kilpailutettua palvelua monilla omilla hankkeillaan ja toiminnoillaan, jolloin toimintaan osoitetut tilat saattavat olla avoinna viikon jokaisena päivänä ja he tarjoavat hyvin laajan kattauksen erilaisia palveluita nuorille.

Turussa sijaitseva Skeittihalli Cube on kaupungin ylläpitämä sisäharjoittelurata, jossa osa toiminnasta on kaupungin ylläpitämää ja osa paikallisten yhdistysten. Kaupunki ja paikalliset yhdistykset ovat tehneet keskenään kumppanuussopimuksia, joissa raha ei välttämättä liiku lainkaan tai korvaus, jonka yhdistykset maksavat kaupungille tilojen käytöstä, on huojenettu. Kaupunki näkee tässä merkittävän mahdollisuuden pitää hallia enemmän auki ja samalla tarjota kaupungin tarjoaman skeittaus-toiminnan lisäksi monipuolisempaa harrastustoimintaa kuntalaisille, kuten bmx-pyöräilyä ja scoottausta. Kaupunki kiteyttää toiminnan olevan win – win, sillä seuroille tämä mahdollistaa oman toiminnan tarjoamisen kohderyhmille ja kaupungin näkökulmasta se siis lisää hallin aukioloa paikallisille nuorille.

Turun Jäkärlässä sijaitsevassa Maarian kylätalossa yhdistykset järjestävät kumppanuussopimuksella kylätalotoimintaa ja vastineeksi saavat nuorisotilan maksutta käyttöönsä. Kumppaneina toimivat ja sisällöistä vastaavat Maarian kyläyhdistys ja Fingerroosin säätiö. Kylätalon toiminta on ylisukupolvista ja osa toiminnasta on suunnattu nuorille.

2.4 Lopuksi

Kunta-järjestö -yhteistyö on täynnä mahdollisuuksia niin kunnille kuin järjestöille. Järjestöystävällinen kunta tekee aktiivisesti toimia, jotta kaikki olemassa olevat resurssit saadaan järkevällä tavalla hyötykäyttöön. Ennen kaikkea kyse on asenteesta ja tahdosta. Jos nämä löytyvät, niin varmasti löytyy myös kolmannen sektorin kumppanuuksia. Järjestöjen osaltaan tarvitsee tehdä omaa toimintaansa näkyväksi ja tarjolle. Pitää pystyä kuvaamaan ja perustelemaan, miksi teemme näin kuin teemme ja mitä merkitystä sillä on kohderyhmille.

Kunta-järjestö -yhteistyö edellyttää molemmilta osapuolilta ajattelua 'laatikon ulkopuolella'. Kun tähän yhdistää avoimen dialogin ja sen myötä syntyvän yhteisen ymmärryksen lisääntymisen, niin konkreettiselle yhteistyölle on olemassa vahva pohja. Vahvalle pohjalle ja yhteiselle luottamukselle on hyvä suunnitella ja toteuttaa mitä moninaisempia, konkreettisia toimia kuntalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

3 Nuorten väkivalta ja turvattomuus – mitä tilastot ja kokemukset kertovat

Nuorten tekemät pahoinpitelyt, uhkaava ja väkivaltainen käytös ja ryöstely ovat puhututtaneet erityisen paljon viimeisen parin vuoden aikana. Kun katsoo yllä esitettyjä raflavia uutisotsikoita, niin ymmärtää hyvin, miksi monet tahot ovat niin huolissaan nuorten hyvinvoinnista. Mutta onko kyse vain katselukertoja jahtaavasta klikkiotsikoinnista vietyä äärimmilleen vai onko taustalla muutos, joka on aidosti läsnä ja koskettaa yhteiskuntaamme laajemminkin.

Uutisointia seuraamalla saa kuvan, että etenkin näinä Koronan jälkeisinä aikoina on saatu lukea nuorten paitsi hurjasti lisääntyneestä pahoinvoinnista niin myös nuorten keskuudessa tapahtuvan väkivallan lisääntymisestä ja raaistumisesta. Enää ei vain huudella, tönitä tai lyödä ja potkita, vaan mukana on myös teräaseella uhkaamista ja niiden käyttämisestä. Kasvaneesta uutisoinnista huolimatta on hyvä todeta, että suhteessa nuorten määrään vakava väkivalta on silti edelleen erittäin harvinaista ja se keskittyy harvoille nuorille.

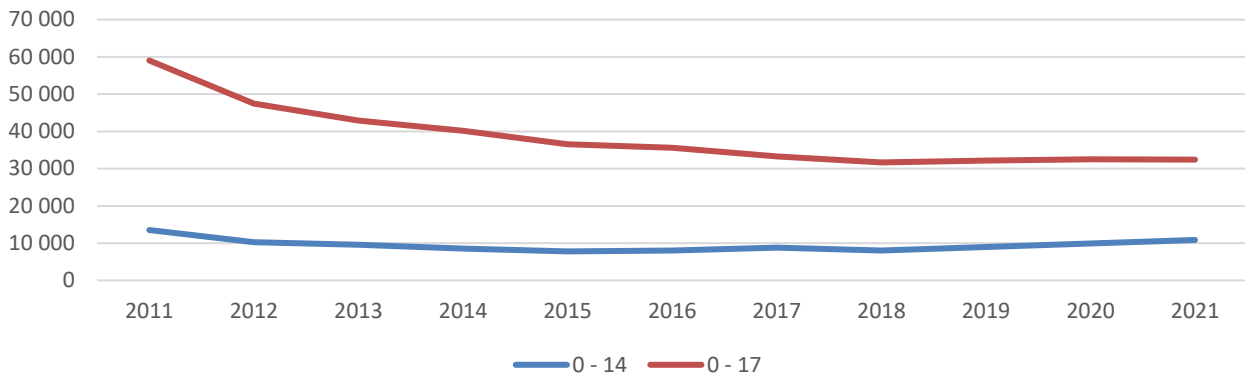
Vaikka otsikoissa ja tilastoissa näkyvät tapahtumat koskettavat vain hyvin pientä osaa nuorista, ollaan ilmiöstä ja sen mahdollisesta laajenemisesta aidosti huolissaan. Tämä on näkynyt mm. siinä, että syksyllä 2022 asiaa on nostettu esille myös Eduskunnassa ja kevään 2023 eduskuntavaalien alla teema on keskusteluttanut paljon. Osa puolueista on nostanut nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen vaikuttamisen ja etenkin jengiytymisen estämisen yhdeksi vaaliteemakseen. Se, että meillä käydään säännöllistä julkista keskustelua nuoriin, heidän elämänsä ja käyttäytymiseen liittyen, on lähtökohtaisesti tärkeää. Tarvitsemme faktoihin, tietoon ja nuorten kokemuksiin perustuvaa yhteistä keskustelua asioiden edistämiseksi.

3.1 Mitä tilastot kertovat nuorisoriikollisuudesta ja nuorten väkivaltaisesta käyttäytymisestä?

Kun katsomme selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäiltyjen nuorten määrien kehittymistä koko Suomessa (kuvio 1) viimeisen kymmenen vuoden ajalta, niin tilanne näyttää menneen parempaan suuntaan. Tilastokeskuksen tilastotietojä tarkastelemalla huomataan, että vuosien 2011–2021 välillä on koko maan mittakaavassa menty jopa merkittävästi parempaan suuntaan. Vuonna 2011 0–17-vuotiaita selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäiltyjä oli 59 108. Kymmenen

vuotta myöhemmin, vuonna 2021, vastaava luku oli enää 32 420. Lasku alkoi vuodesta 2011 alkaen ja se putosi melko nopeasti vuodessa ja siitä tasaisesti vuoteen 2018 asti. Sen jälkeen menttiin hyvin tasaisesti vuoteen 2021 asti. On kuitenkin hyvä muistaa, että tämä tilastotieto kuvaa kaikkia rikoksia ja keskustelu erityisesti nuorten väkivaltarikoksista, joka on yksi osa tätä kokonaistilastoa, kiihtyi vuoden 2022 aikana eikä tässä julkisessa tilastossa ole vielä tätä ajankoh-
taa näkyvissä.

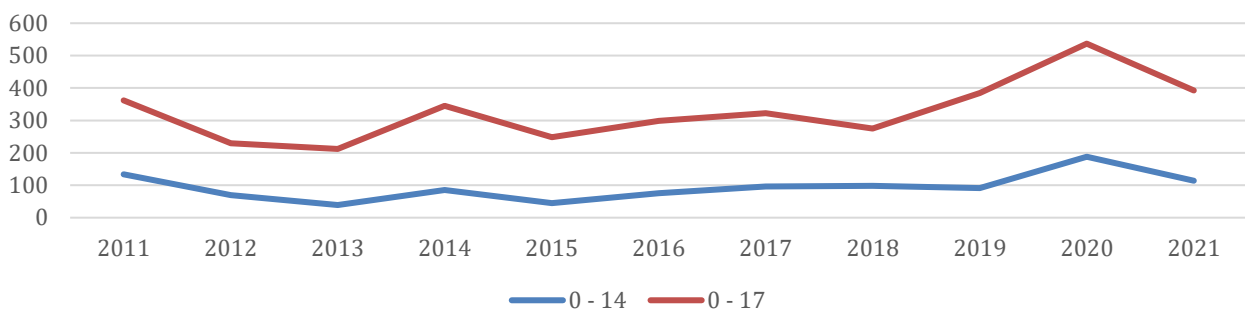
Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt 0-14 ja 0-17 -vuotiaat Suomessa vuosina 2011-2021

Kuvio 1. Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt 0–14 ja 0–17-vuotiaat Suomessa vuosina 2011–2021. Tilastokeskus 2023.

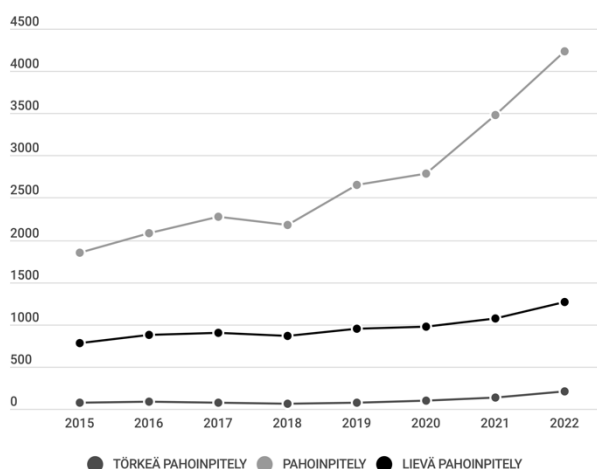
Kun tarkastelu kavennetaan kaikista rikoksista mm. palstatilaa saaneisiin nuorten tekemiin ryöstöihin (kuvio 2), niin tilanne elää paljon enemmän. Viimeisen kymmenen vuoden aikana ryöstörikoksista syylliseksi epäiltyjen määrä onkin vaihdellut melko paljon. 0–17-vuotiaiden lasten ja nuorten osalta paras vuosi oli 2013, jolloin vain 212 epäiltyä kirjattiin tilastoihin. Heikoiten meni vuonna ensimmäisenä Korona-vuonna 2020, jolloin tapauksia tilastoitiin jopa 537. Se on kymmenen vuoden mittaushistoriassa selkeästi korkein lukema. Siitä vuosi eteenpäin, vuonna 2021, määrä oli merkittävästi taas pienempi, 393 ryöstörikoksesta epäiltyä. Olennaista on myös huomata, että ryöstörikoksista epäiltyjen nuorten määrä lähti selvään nousuun jo vuonna 2018, eli ennen Koronaa. Korona-aikana (2020–2021) tässä tilastossa esitettyjen ryöstörikoksista syylliseksi epäiltyjen määrää laski vuodessa 26,8 prosenttia.

Ryöstörikoksissa syylliseksi epäillyt 0-14 ja 0-17 -vuotiaat Suomessa vuosina 2011-2021

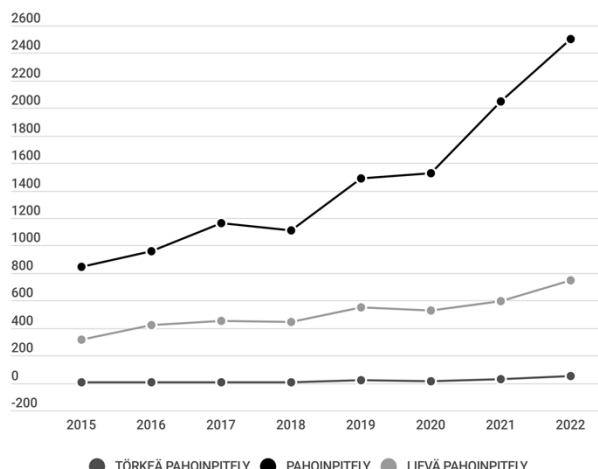

Kuvio 2. Ryöstörikoksissa syylliseksi epäillyt 0–14 ja 0–17-vuotiaat Suomessa vuosina 2011–2021. Tilastokeskus 2023.

Mediassa on ollut paljon esillä alaikäisten ja jopa hyvin nuorten lasten toteuttamat pahoinpitelyt. MTV Uutiset (2023) pyysi ja sai Poliisihallitukselta tilastotiedot alaikäisten pahoinpitelyrikoksista vuosilta 2015–2022 (kuvio 3). MTV Uutisten saamat tilastotiedot ovat tärkeitä ja avoimia, koska nuorten pahoinpitelyjen lisääntymisestä on uutisoitu paljon syksyllä 2022 ja keväällä 2023, mutta varsinaisia julkisia ja kaikille saatavilla olevia tilastotietoja alaikäisten pahoinpitelyrikoksista epäilyjen määristä vuoden 2022 osalta ei tätä kirjoitettaessa ollut vielä julkaistu.

Ilmoitetut alaikäisten pahoinpitelyrikokset vuosittain.

Ilmoitetut alle 15-vuotiaiden pahoinpitelyrikokset vuosittain.

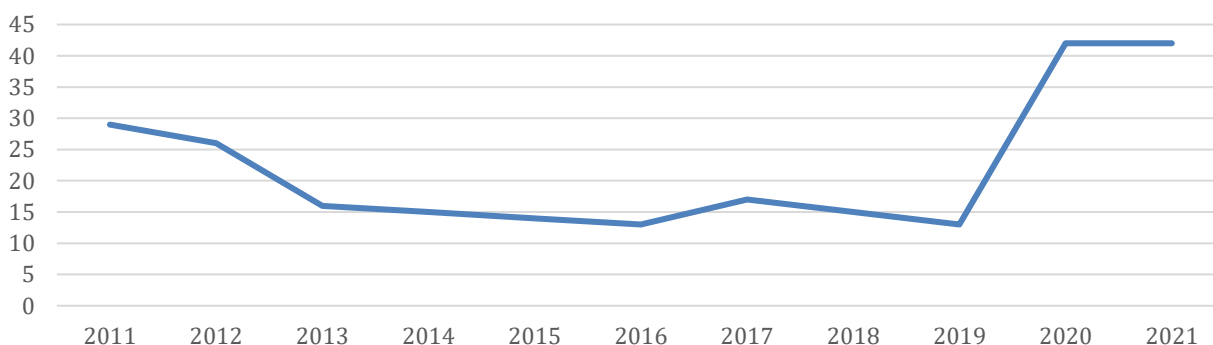
Kuvio 3. Alaikäisten ja alle 15-vuotiaiden pahoinpitelyrikoksista epäilty vuosina 2015–2022 Poliisihallituksen tilastotietojen perusteella. Lähde: MTV Uutiset 14.3.2023.

Kuvio 3 osoittaa, kuinka merkittävästä muutoksesta alaikäisten pahoinpitelyjen määrän kasvussa on ollut kyse viimeisen viiden ja etenkin viimeisen kahden vuoden aikana. Esimerkiksi alle 15-vuotiaiden tekemien epäiltyjen pahoinpitelyiden määrä on lähes kolminkertaistunut runsaasta 840 tapauksesta lähes 2 500 tapaukseen. Prosentuaalisesti kasvu on vielä suurempi törkeiden pahoinpitelyiden osalta, jossa epäiltyjen määrä on kasvanut yli 15 kertaiseksi. Tässä kuitenkin hyvä huomioida tapausten pieni määrä: vuonna 2015 epäiltyjä oli vain kolme kappaletta, joten kasvu 46 epäiltyyn tekoon on prosentuaalisesti suuri, vaikka itse tapauksia on suhteessa yhä verrattain vähän.

Myös 15-vuotiaissa ja sitä vanhemmissa alaikäisissä kasvu pahoinpitelyepäilyjen määrässä on ollut huomattavaa. Törkeästä pahoinpitelystä epäiltyjen määrä on lähes 2,5-kertaistunut seitsemässä vuodessa 65 tapauksesta viime vuonna tilastoituihin 160 tapaukseen. Perusmuotoisissa pahoinpitelyissä kasvua on ollut hurjat 128 prosenttia: vuonna 2015 epäiltyjä oli 1 854 ja viime vuonna niitä oli jo 4 230.

Henkirikosten tai henkirikosyritysten osalta yksittäiset tapaukset lasketaan onneksi pienissä määrissä (kuvio 4), joskin kaikki ovat liikaa. Viimeisen parin vuoden tilastoitu iso hyppäys huonompaan suuntaan on herättänyt aiheellista huolta. Vuoden 2019 13 henkirikoksesta tai henkirikoksen yrityksestä nousu vuoden 2020 42 henkirikokseen tai sen yritykseen tarkoittaa yli 200 % nousua. Ja mikä vielä enemmän huolestuttaa on se, että tilanne pysyi täsmälleen samana vuoden 2021 tilastoissa.

Henkirikokset tai henkirikosten yritykset 0-17 vuotiailla Suomessa vuosina 2011-2021

Kuvio 4. Henkirikokset tai henkirikosten yritykset 0–17-vuotiailla Suomessa vuosina 2011–2021. Tilastokeskus 2023.

Keskusrikospoliisin vuonna 2022 julkaisemassa tutkimuksessa⁵ todettiin, että nuorten väkivaltarikollisuus vähentyi 2010-luvun alkupuolella, mutta vuoden 2015 jälkeen alaikäisten, erityisesti alle 15-vuotiaiden, rikosepäilyt ovat kasvaneet merkittävästi. Samanaikaisesti nuorten aikuisten väkivaltarikollisuus on edelleen vähentynyt. Havaittu kehitys voi joiltakin osin selittyä vuoden 2015 lastensuojelulain uudistuksen ja tähän liittyvän ilmoitusalttiuden lisääntymisellä, mutta syitä on varmasti monia muitakin.

3.2 Nuoret ja turvallisuuden kokemus

THL:n tuoreimman, vuoden 2021 Kouluterveyskyselyn⁶ mukaan 16 % peruskoulun 8. ja 9. luokkia käyvistä nuorista oli kokenut fyysistä uhkaa viimeisen vuoden aikana. Mitä vanhemmasta lapsesta on kyse, sitä useammin nuoreen kohdistuvan väkivallan tekijä on ikätoveri. Yhdeksännen luokan oppilaille tehdyn Nuorisoriikollisuuskyselyn (2020) mukaan nuoriin kohdistivat fyysistä väkivaltaa yleisimmin sisarukset (11 %), kaverit (11 %) tai muut tutut nuoret (7 %). Nuorten seurustelusuhteissa väkivaltaa esiintyy melko harvoin (2 %). Nuorista seitsemän prosenttia raportoi osallistuneensa vuoden aikana tappeluun ja neljä prosenttia pahoinpitelyyn. Kaveriväkivalta kohdistuu useammin poikiin kuin tyttöihin.

”Ikätoverien tekemällä väkivallalla on muun väkivallan tavoin kielteisiä seurauksia niin uhrin kuin tekijän mielenterveydelle ja psyykkiselle hyvinvoinnille. Myös koulukiusaaminen on väkivaltaa, jolla on vakavia terveysvaikutuksia. Koulukiusaamisella on tunnistettu yhteys muun muassa nuorten itsetuhoiseen käyttäytymiseen”.

▪ *Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023*

Sosiaali- ja terveysministeriön tuoreessa Kansallisessa lapsiuhritutkimuksessa⁷ selvitettiin kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten lasten ja nuorten väkivaltakokemusten yleisyyttä sekä tarkasteltiin niissä tunnistettuja muutoksia viimeisten 34 vuoden ajalta. Tutkimuksessa lasten ja nuorten väkivaltakokemuksia tarkasteltiin kymmenen eri aihekokonaisuuden sisällä, jotka olivat väkivalta rikoksena, väkivalta ikätoverien välillä, perheessä koettu väkivalta, perheessä nähty tai kuultu lähisuhdeväkivalta, sisarusten ja sisaruspuolten välinen väkivalta, seksuaaliväkivalta, harrastuksissa koettu väkivalta, väkivalta digitaalisissa ympäristöissä, väkivallasta kertominen sekä terveys ja uhrikokemukset.

Tuore tutkimus osoittaa, että vaikka Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan alle 15-vuotiaiden pahoinpitelyrikoksista epäiltyjen määrä on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kasvanut koko 2000-luvun, niin tutkimukseen osallistuneiden yli 6000 nuoren kokemus kodin ulkopuolisesta turvallisuudesta oli parantunut. Kodin ulkopuolisen turvallisuuden tunteen parantuminen liittyi myös siihen, että harrastustoiminnassa koetun väkivallan koettiin vähentyneen vuodesta 2013. Syynä tähän hyvää kehitykseen uskottiin olevan seura- ja järjestötasolla tehty työ epäasianlaisen käytöksen kitkemiseksi toiminnoista.

Se, että turvallisuuskokemus on parantunut kodin ulkopuolella, vaikka tilastot näyttävät muuta, uskotaan johtuvan osaksi siitä, että suhteessa aiempaan yhä useampi teko tulee nykyään viranomaisten tietoon ja siten myös tilastoihin. Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksessa todetaan, että haasteena on se, että Suomessa ei edelleenkään tunnista tarpeeksi hyvin lasten ja nuorten keskinäistä, ikätoverien välistä väkivaltaa, ja nuorten seurustelusuhteissa tapahtuva väkivalta on itse asiassa lähes tutkimaton ilmiö. Ikätoverien taholta raportoidaan nyt yleisimmin henkistä väkivaltaa, kun vuonna 2013 yleisin ikätoverien ja sisarusten taholta koettu väkivalta oli pahoinpitely. Yleisesti näyttää siltä, että lasten ja nuorten kokemukset henkisestä väkivallasta ovat lisääntyneet eri elämänaalueilla. Henkinen väkivalta jää usein fyysisen väkivallan varjoon eikä sitä osata tunnistaa yhtä hyvin. Sen vahingollisuutta lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta ei myöskään vielä ymmärretä tarpeeksi.

⁵ Danielsson, P. (2022) Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston julkaisu.

⁶ Nuorten välinen väkivalta (2023). THL:n verkkosivut 13.3.2023. < <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/nuorten-valinen-vakivalta> >

⁷ Mielityinen, L., Hautamäki, S., Hakala, V., Fagerlund, M. & N. Ellonen (2023) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022. Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa tutkimuksessa uusin ilmiö on digitaalisessa ympäristössä tapahtuvat ja koetut väkivaltakokemukset. Vuodesta 2013 alkaen kokemukset ovat yleistyneet voimakkaasti. Verkossa tapahtuvaa kiusaamista tai häirintää on kokenut 36 prosenttia vastaajista ja jotakin seksuaalista häirintää 28 prosenttia vastaajista. Tuoreimmassa kouluterveyskyselyssä seksuaalista häirintää puhelimessa tai netissä raportoi kokeneensa 26 prosenttia perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista. Suurin osa internetissä tapahtuvasta häirinnästä ja väkivallasta ei tule vanhempien tai viranomaisten tietoon, vaan kokemuksista kerrotaan useimmiten kaverille. Yleisin syy kertomatta jättämiseen on se, ettei kokemusta pidetty tarpeeksi vakavana.

Vaikka lapsilla ja nuorilla on aiempaa enemmän kiusaamisen ja häirinnän kokemuksia digitaalisissa ympäristöissä, internetin kautta alkunsa saaneet seksuaaliväkivallan kokemukset ovat edelleen harventuneet. Lapset ja nuoret ovat yhä valveutuneempia internetin käyttäjiä ja tietoisia omista oikeuksistaan.

3.3 Väestö- ja kulttuuritaustat sekä alueellinen jakautuminen

Keskusrikospoliisin aineistojen perusteella rikollisuuden taso nuorten keskuudessa on kasvanut sekä ulkomaalaistaisilla että suomalaistaisilla nuorilla. Poliisin tilastot osoittivat, että eri väestöryhmien osalta alle 18-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten rikollisuus on kehittynyt pitkälti yhdenmukaisesti suomalaistaisiin nuoriin nähden. Yhdenmukaisesta kehityksestä huolimatta ulkomaalaistaustaisten nuorten rikostaso on kuitenkin selvästi korkeampi kuin suomalaistaisilla nuorilla.

Keskusrikospoliisin tutkimuksessa todettiin, että alaikäisten väkivaltarikollisuus on lisääntynyt niin kaupunkimaisissa, taajaan asutuissa kuin maaseutumaisissa kunnissa, joskin pääkaupunkiseudulla kasvu on ollut vähäisempää. Alaikäisten tekemät rikokset kohdistuvat pääasiassa toisiin alaikäisiin henkilöihin ja ne tapahtuvat usein kouluympäristössä. Teräaseita ja sosiaalista mediaa tai kuvaamista koskevat maininnat ovat viime vuosina yleistyneet myös suhteessa rikosten määrään.

Keskusrikospoliisin tutkimuksessa korostetaan, että ei ole voitu selkeästi osoittaa, että rikollisuuden kasvu liittyy kiinteästi johonkin tiettyyn väestöryhmään, alueeseen, ilmiöön tai tapahtumapaikkaan. Tiedot viittaavat siihen, että alaikäisten väkivaltarikollisuus on lisääntynyt trendinomaisesti jo ennen koronapandemiaa.

Alueellisessa tarkastelussa havaittiin, että alaikäisten väkivaltarikosten määrä on kasvanut sekä kaupunkimaisissa, taajaan asutuissa että maaseutumaisissa kunnissa. Kaupunkimaisten kuntien sisällä havaittiin, että rikollisuus on kasvanut selvästi enemmän pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa kaupungeissa ja pienemmissä kaupunkimaisissa kunnissa kuin pääkaupunkiseudulla.

MTV Uutisten Poliisihallitukselta saamien tilastotietojen perusteella lasten tekemäksi epäillyssä väkivallassa näkyy jonkin verran eroja myös alueittain. Suhteessa suurinta kasvu oli Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella, jossa alle 15-vuotiaiden tekemäksi epäillyt pahoinpitelyrikokset tilastojen valossa seitsenkertaistuivat. Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella vastaavasti kasvua oli yli 400 prosenttia. Keskimäärin eri poliisilaitosten alueella epäiltyjen alaikäisten pahoinpitelyrikosten määrä on yli kaksinkertaistunut.

"Poliisin mukaan alaikäisten ryöstö- ja väkivaltarikollisuus on lisääntynyt viime vuosina huolestuttavasti Länsi-Uudenmaan alueella. Länsi-Uudellamaalla vuonna 2022 alle 18-vuotiaiden yleisesti henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset lisääntyivät 46 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Alaikäisten omaisuusrikokset lisääntyivät samalla aikavälillä 61 prosenttia".

▪ Yle Uutiset 9.3.2023

"Sisä-Suomen poliisilaitoksen mukaan sen toiminta-alueella alle 18-vuotiaiden tekemien rikosten määrä on neljässä vuodessa lisääntynyt 80 prosenttia. Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella vuonna 2018 nuorten rikoksia oli 421 ja vuonna 2022 määrä oli jo 759. Alle 15-vuotiaiden kohdalla suhteellinen kasvu oli vieläkin rajumpaa: 213 rikoksesta 425 rikokseen".

▪ MTV Uutiset 2.2.2023

3.4 Tekojen kohderyhminä ovat yleisimmin toiset nuoret

Alaikäisten tekemien väkivaltarikokset kohdistuvat valtaosin toisiin alaikäisiin henkilöihin. Vuosina 2017–2021 uhrin ovat olleet yleisimmin 13–15-vuotiaita. Viimeisten viiden vuoden aikana uhrien ikäjakauma on pysynyt melko muuttomattomana, mutta tiedot viittaavat siihen, että yli 20-vuotiaiden uhrien osuus on lisääntynyt. Rikosten tapahtumapaikkoja koskeva analyysi osoitti, että kyse on pitkälti tapauksista, joissa uhri on koulun, lastensuojelulaitoksen, päiväkodin tai muun vastaavan instituution henkilökuntaan kuuluva henkilö. Nuoriin kohdistuvissa rikoksissa tapahtumapaikka on usein yleinen tai muu kuin yksityisasunnoksi luettava yksityinen tila, ja erityisesti alle 15-vuotiaisiin kohdistuvissa rikoksissa tapahtumapaikka on yleisimmin koulu tai kouluun liittyvä paikka (mukaan lukien koulumatka).

3.5 Teräaseiden yleistymisen nuorten keskuudessa huolestuttaa

Keskusrikospoliisin nuorten väkivaltaan koskevassa selvityksessä väkivaltateon piirteitä koskeva tarkastelu osoitti, että nuorten tapauksiin liittyvä väkivalta on yhä yleisimmin lyömistä tai potkimista. Teonpiirteiden muutoksen osalta tiedot viittaavat kuitenkin siihen, että yhä useampaan alaikäisten tekemään väkivaltarikokseen liittyi myös teräaseita. Teräaseet liittyivät selvästi yleisemmin ryöstörikoksiin kuin pahoinpitelyrikoksiin. Huumausaineita ja ampuma-aseita koskevien mainintojen määrä oli vähäinen, eikä mainintojen suhteellisessa yleisyydessä ole tapahtunut muutoksia. Muista teonpiirteistä sosiaalisen median sekä tapahtumien kuvaamisen tai videoimisen rooli oli selvästi lisääntynyt viime vuosien aikana.

3.6 Mikä selittää nuorten koventuneita otteita?

Äkillisesti lisääntyneeseen nuorisorikollisuuteen ei ole tunnistettu yhtä ainoaa syytä. Selitystä on haettu mm. Korona-ajan rajoituksista ja niiden vaikutuksista nuorten koettuun hyvinvointiin, Ukrainan hyökkäyssodan luoman turvattoman ilmapiirin sekä äkillisesti kärjistyneiden perheiden taloushuolien vaikutuksista, perheiden yleisestä jaksamisesta, yhteiskunnan koetun vaatimustason kasvamisesta ja nuorten yhä nuorempana tarvittavan vastuunoton lisääntymisestä.

Suomen Allianssi ry:n mukaan nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen ja oirehdivuuden ongelmien juurisyy on usein kokemus osattomuudesta ja yhteiskunnasta syrjään jätetyksi jääminen. Syrjäytyminen ja pahoinvointi ovat monen nuoren kohdalla ylisukupolvista ja periytyvää. ETLA:n tutkimuksissa on tunnistettu, että koulutuksen ulkopuolelle jääminen lisää nuoren todennäköisyyttä tulla tuomituksi käräjäoikeudessa peruskoulun päättymistä seuraavien viiden vuoden aikana.

Vaikka nuorten oma kokemus turvallisuudesta on edelleen hyvällä tasolla, niin osalla nuorista ulkopuolisuuden tunteen ja turvattomuuden kokemuksen lisääntyminen ovat johtaneet siihen, että he ovat alkaneet pitää joko puukkoa tai muuta terä- tai lyömäasetta mukanaan. Poliisin tulkin mukaan tämä on osaltaan johtanut siihen, että kun yhä useampi kuljettaa teräaseita mukanaan, niin kynnyksen niiden käyttöön voi madaltua ja tilastollisesti niiden käyttö voi yleistyä.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan nuorten välisen väkivallan taustalla on sekä yksilö- että ympäristötekijöitä. Nuorten väkivaltaan vaikuttavia yksilötekijöitä ovat mm.

- puutteellinen impulssikontrolli
- sanallisen suoriutumisen ja tunteiden käsittelyn ongelmat
- päihderiippuvuus.

Nuorten väliselle väkivallalle altistavia ympäristötekijöitä ovat muun muassa

- kotona koettu tai muiden perheenjäsenten välinen väkivalta
- muu kaltoinkohtelu
- perheeseen ja ystäväpiiriin liittyvät psykososiaaliset stressitekijät.

Huume- ja muuhun ammattirikollisuuteen liittyvä väkivalta on ollut Suomessa hyvin vähäistä, mutta järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvä nuorten väkivalta vaikuttaa olevan kasvussa. Nuorten jengiytymistä ilmiönä on nostettu paljon keskusteluun, joskin se vielä koskettaa hyvin pientä osaa nuorista. Joissakin yhteisöissä nuorten välisen

väkivallan taustalla on perheen, suvun tai klaanin arvostuksen palauttamiseen liittyvän kunniaväkivallan pitäminen hyväksyttävänä.

”Suomessa on tunnistettu nyt noin 10 katujengiä. Tilannetta seurataan poliisissa jatkuvasti. Poliisi on tunnistanut vajaat 100 jengien avaintoimijaa ja saman verran jengien ympärillä liikkuvia henkilöitä. Vuoden 2022 alusta tämän vuoden helmikuun loppuun saakka poliisi kirjasi noin 640 katujengeissä toimiviin henkilöihin liittyvää rikosepäilyä.”

■ Poliisihallitus, MTV Uutiset 16.3.2023

Nuorisorikollisuus ja nuorten väkivaltainen käyttäytyminen eivät ole ilmiöinä uusia. Huolestuttavaa on se, että tilastot ja viranomaisten kokemus kertoo, että siinä näkyy selvää kasvua eikä yhtä selkeää selittävää tekijää tälle ole tunnistettu. Ilmiön ymmärtäminen ja siihen puuttuminen edellyttää, että yhteiskunnan eri toimijoiden niin julkisella, kolmannella kuin yksityisellä sektorilla tulee olla hereillä ja seurata muuttujia tiiviisti.

3.7 Miten nuorten väkivaltaisuutta voi ehkäistä ja torjua

Vaikka edellä kuvatut tilastot ja niiden ympärillä oleva ilmiö koskeekin vain hyvin pientä osaa nuoria, on nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen tärkeää puuttua yhteiskunnassa laajasti. Tärkein ja tehokkain keino on ennaltaehkäisy. Suomessa on paljon julkisen sektorin lakisääteisiä palveluja ja näiden lisäksi kolmannen sektorin ennaltaehkäiseviä tai sitä tukevia tuen muotoja. Ennaltaehkäiseviä palveluja ovat pienten lasten ja perheiden osalta mm. neuvolapalvelut, koulun mahdollistamat palvelut, kuten kouluterveydenhuolto ja kuraattoripalvelut sekä nuorten arjessa läheisesti toimivat nuorisotoimen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen palvelut. Toimijoita on paljon, joten tarvitaan yhteistä tietoa, keskustelua ja suunnittelua – ja myös toimenpiteitä ja niiden vastuuttamista.⁸

Nuorisorikollisuuden ehkäiseminen vaatii monialaista yhteistyötä sekä varhaisia toimenpiteitä. Syrjäytymisvaara tunnistetaan yleensä jo melko varhaisessa vaiheessa. Erityisessä rikollisuusriskissä ovat pojat, joilla on useampi kuin yksi tunnistettu riskitekijä. Varhaisessa vaiheessa aloitettu pitkäkestoinen tukitoiminta on kustannustehokasta rikollisuuden, lastensuojelutoimenpiteiden ja terveydenhuollon näkökulmasta. Yleisesti on tärkeää, että syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille on olemassa erityisiä palveluja, kuten etsivän nuorisotyön palveluja tai verkostotoimijoiden huoli-ilmoituksiin perustuvia verkostoyhteistyöpalveluja. Toimeenpanevan viranomaisen pitäisi olla selkeästi paikallinen, sillä katurikollisuus on usein paikallista. Kuntien nuorisotyölle tulee kohdentaa lisää resursseja ja valtaa koordinoita toimintaa. Lisäksi kaduille jalkautuvaa ja nuoria kohtaavaa nuorisotyötä, kuten tässä raportissa esiin nostettu Palveluoperaatio Saappaan toiminta, tulee lisätä merkittävästi.

Yhdenvertainen, tasa-arvoinen, laadukas ja tutkittuun tietoon perustuva koulutus, työmahdollisuudet sekä niihin liittyvät tulevaisuuden näköalat ovat tärkeitä syrjäytymisen, radikalisaation ja rikollisuuden ehkäisyssä nuorten miesten keskuudessa. Demokratiakasvatuksella vahvistetaan nuorten sitoutumista yhteiskunnan pelisääntöihin. Kouluväkivallan ja -kiusaamisen vastaiseen työhön kouluissa ja oppilaitoksissa tulee panostaa. Mielenterveyttä ja sosiaalisia taitoja tulee edistää esimerkiksi vahvistamalla tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamista.

Oikeus harrastamiseen tulee turvata kaikista sosioekonomisista taustoista tuleville nuorille. Harrastusten kautta lisätään voimaannuttavia ryhmään kuulumisen kokemuksia, kasvatetaan sosiaalista pääomaa ja vahvistetaan itsetunnon kehittymistä.

⁸ Mistä nuorten katuväkivalta ja jengiytyminen johtuu ja miten sitä voi ehkäistä? < <https://nuorisola.fi/vaikuttaminen/nuorten-hyvinvointi-suomessa/mista-nuorten-katuvakivalta-ja-jengiytyminen-johtuu-ja-miten-sita-voi-ehkaista/> > Allianssi ry:n verkkosivut 13.3.2023.

Lisäksi tärkein, nuoret itse tulee myös nähdä osana ratkaisua ja heidät tulee ottaa mukaan, osallistaa keskusteluihin ja yhteisesti sovittaviin ratkaisuihin ja toimenpiteisiin.

3.8 Lopuksi

Edellä kuvatut tilastot osoittavat lyhyellä aikavälillä merkittävää muutosta nuorten tekemässä ja kokemassa väkivallassa. Merkittävien prosentuaalisten kasvujen selittäjä on osin se, että määrät ovat - onneksi - vielä melko pieniä. Muutamien kymmenien tapausten lisääntyminen saa käyrät helposti nousemaan äkkijyrkästi. Tämä on hyvä ymmärtää tilastoja tulkittaessa, mutta samalla on tärkeää, että ilmiötä ei missään nimessä saa myöskään liikaa vähätellä. Nuorten lisääntynyt oireilu on aina tulosta jostakin, se pitää ottaa vakavasti ja siihen pitää pyrkiä ennaltaehkäisyn keinoin vaikuttamaan.

Nuorisokulttuuri ja ilmiöt nuorten parissa elää ja muuttuu nopeasti. Viranomaisten on välillä vaikea pysyä kaiken muutoksen aallonharjalla. Se edellyttää nuorten ajassa ja arjessa mukana elämistä. Kuuntelua ja välittämistä. Kuntien nuorisotyöntekijöillä, koulujen ja oppilaitosten henkilökunnalla sekä paikallisilla kolmannen sektorin toimijoilla on parhaat edellytykset pysyä mukana, olla läsnä ja kuulla nuoria. Myös perheiden rooli on ensiarvoisen tärkeää ja yhteistyötä tuleekin tehdä kaikkien toimijoiden kesken.

4 Nuoret, nuorisotyö ja digitalisaatio

Digitalisaatio on globaali muutos ja sen kokoluokkaa ja merkitystä kuvaa se, että sen sanotaan olevan meidän tämän vuosituhannen teollinen vallankumous. Tiivistetysti digitalisaatio tarkoittaa sitä, että tietotekniikkaa, tietokoneita ja älylaitteita hyödynnetään yhä enemmän arkielämän eri osa-alueiden ja toimintojen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Digitalisaatio vaikuttaa jo nyt lähes kaikkeen yhteiskuntamme toimintaan. Digitalisaatio ei tarkoita sitä, että kaikki asiat olisi hoidettava omalla tietokoneella. Kyse on enemmän laajasta ajattelutapojen muutoksesta. Asiantuntijat uskovat, että osa ennen digitalisaation aikaa syntyneistä palveluista ja työtehtävistä tulee katoamaan ja korvautumaan aivan uuden näköisillä vaihtoehdoilla. Lisäksi monia nykyisten tehtävien työvaihteita voidaan nopeuttaa tai jopa automatisoida. Vaikka digitalisaatio tuo monenlaisia arjen helpotuksia meidän elämäämme ja toimii taustalla pääosin huomaamattomasti, niin se herättää myös huolia.

4.1 Mitä on digitaalinen nuorisotyö?

Digitaalista nuorisotyötä tutkiva ja kehittävä Verke kuvaa verkkosivuillaan⁹, että koska yleinen teknologinen kehitys ja digitalisaatio vaikuttavat yhteiskuntaamme ja siinä toimivien nuorten elämään monin eri tavoin, niin nuorisotyön tärkeänä tehtävänä on osaltaan tukea nuoren kasvua ja kehitystä tässä yhä digitalisoituvassa maailmassa. Nuorisotyöllä nähdään olevan tärkeä rooli mahdollisen digitaalisen kuilun umpeenkuomisessa ja digitaalisen osallisuuden edistämisessä.

Verke kuvaa digitaalisen nuorisotyön perusajatuksiksi uuden teknologian hyödyntämisen nuorisotyössä, jotta nuorille suunnatut palvelut ja toiminnot olisivat laadukkaampia, saavutettavampia ja merkityksellisempiä. Digitaalisen nuorisotyön avulla voidaan luoda mahdollisuuksia ja tiloja, joissa nuoret voivat kehittää omaa kriittistä, eettistä ja innovatiivista ajatteluaan suhteessa teknologiseen kehitykseen ja digitaaliseen tulevaisuuteen.

Olennaista on, että digitaalista nuorisotyötä ei nähdä kapeasti työmuotona tai menetelmänä, vaan se on osa kaikkea nuorisotyötä. Digitaalista nuorisotyötä voidaan tehdä esimerkiksi kulttuurisen nuorisotyön, osallisuustoiminnan, nuorten tieto- ja neuvontatyön, avoimen nuorisotyön, etsivän työn – eli siis minkä tahansa nuorisotyön työmuodon pinnalla.

4.2 Digitalisaatio kuntien nuorisotyössä

Kuntien nuorisotyön digitalisaatiota on seurattu Verken toimesta kymmenen vuoden ajan. Kahden vuoden välien toteutettavista selvityksistä uusien¹⁰ on vuodelta 2021. Siinä digitalisaatiota tarkastellaan viiden osa-alueen näkökulmasta: 1) työntekijöiden suhtautuminen digitalisaatioon, 2) digitaalisuuden hyödyntäminen nuorisotyössä, 3) työntekijöiden digitaalinen osaaminen, 4) digitalisaation tunnistetut haasteet ja mahdollisuudet sekä 5) digitalisaation strateginen kehittäminen kuntien nuorisotyössä. Selvitykseen vastasi yhteensä 907 nuorisotyötä tekevää kunnan viranomaista yhteensä 227 kunnasta. Vastaajista 86% oli työntekijöitä ja 14% esihenkilöitä.

Kuntien nuorisotyöntekijöiden ja heidän esihenkilöiden suhtautuminen digitalisaatioon (kuvio 5) oli vuonna 2021 hyvin myönteistä eikä suhtautumisessa ollut havaittavissa merkittäviä muutoksia edellisen 2019 selvityksen tuloksiin. Vastaajista 94 % ilmoitti haluavansa pysyä kartalla digitalisaation ja teknologian kehityksestä ja 91 % totesi olevansa kiinnostunut nuorten digitaalisista kulttuureista. Merkittävää on myös se, että jopa puolet vastaajista (51 %) katsoi, että nuorten kohtaaminen digitaalisissa ympäristöissä on yhtä aitoa kuin kasvokkainen kohtaaminen. Kaksi kolmesta (66 %) koki, että digitaalista mediaa ja teknologiaa tulisi hyödyntää nykyistä enemmän oman kunnan nuorisotyössä. 45% vastaajista koki, että digitalisaatioon liittyen nuorisotyössä tulisi olla selkeämmät tavoitteet asetettuna.

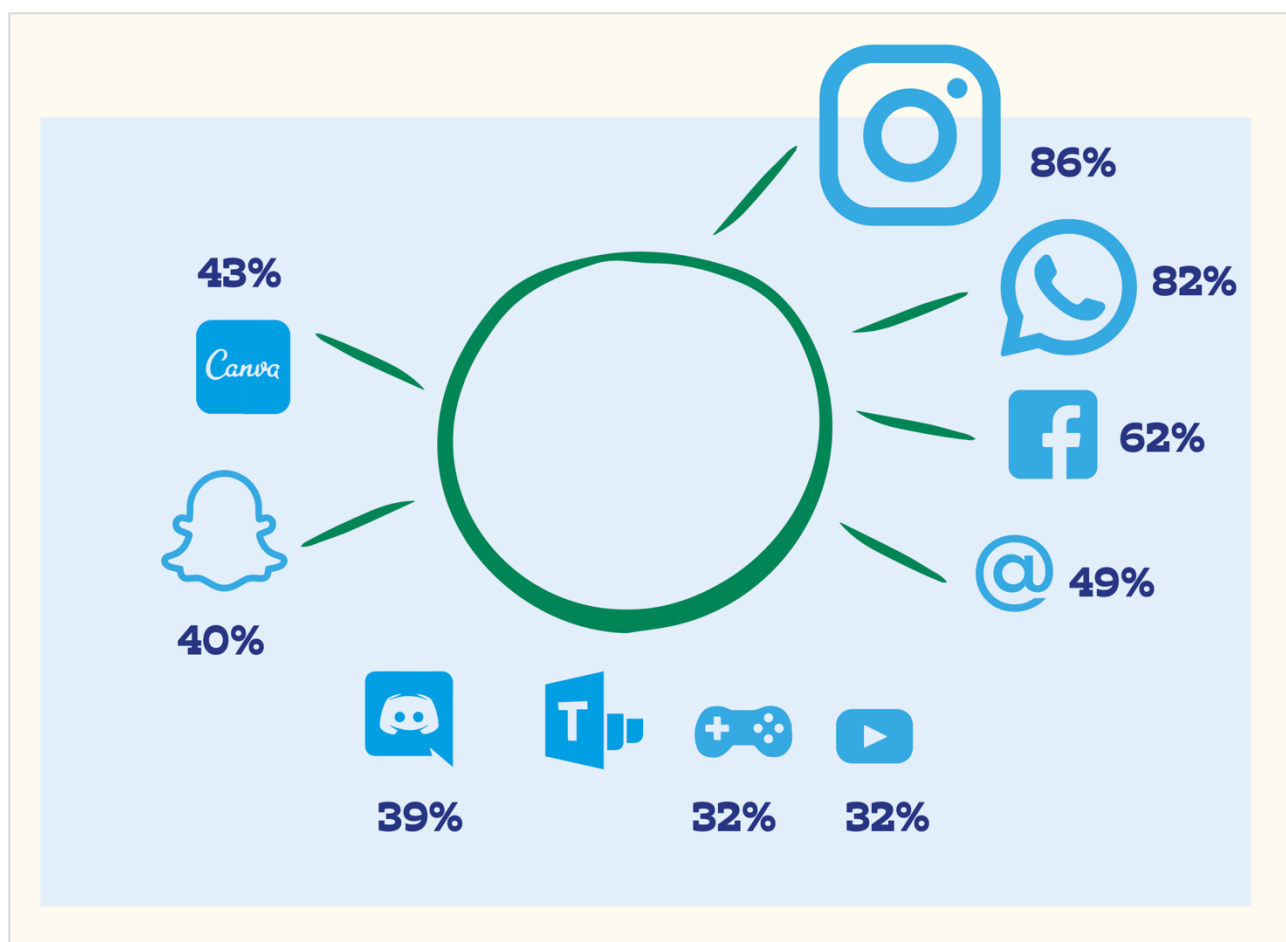
⁹ <https://www.verke.org/verke/digitaalinen-nuorisotyö/>

¹⁰ Kunnallisen nuorisotyön digitalisaatio 2021. Verke.

Kuvio 5. Vastaajien suhtautuminen digitalisaatioon vuonna 2021.

Kyselyn tuloksista on ilo huomata, että kuntien nuorisotyössä hyödynnetään digitaalisuutta aktiivisesti, vaikka digitaalisten palvelujen käytön määrässä ei enää merkittävää kasvua olekaan tapahtunut vuoden 2019 tilanteeseen verrattuna. Nuorisotyöntekijällä on säännöllisessä käytössä keskimäärin seitsemän erilaista digitaalista palvelua. Suosituimmat palvelut (kuvio 6) vuonna 2021 olivat perinteiset Instagram (86 %), WhatsApp (82 %) ja Facebook (62 %), joskin Facebookin käytössä on tapahtunut laskua parin vuoden takaiseen. Sen sijaan kuvien ja videoiden editointisovellusten, Microsoft Teamsin, Discordin ja TikTokin käytössä oli tapahtunut merkittävää kasvua vuoteen 2019 verrattuna.

Kuvio 6. Kuntien nuorisotyössä hyödynnettävät digitaaliset palvelut vuonna 2021.

Nuorisotyössä digitaalisuutta hyödynnettiin eniten yhteydenpitoon ja nuorten kohtaamiseen. Kyselyyn vastanneista nuorisotyöntekijöistä 92 % oli pitänyt viimeisen kolmen kuukauden aikana yhteyttä nuoriin sosiaalisen median tai viestipalvelun avulla. 60 % ilmoitti käyneensä nuorten kanssa ohjauskeskusteluja verkon välityksellä ja reilu 28 % mahdollistaneen nuorille etäosallistumisen tapahtumaan tai toimintaan verkossa.

Digitaalisen osaamisen suhteen kyselyn tulokset osoittivat myönteistä kehitystä (kuvio 7). Kunnan nuoristyön työntekijöistä ja esihenkilöistä 94 % arvioi oman digiosaamisensa vähintään tyydyttäväksi. Jopa 44 % vastaajista arvioi digiosaamisensa hyväksi tai erinomaiseksi. Vuonna 2019 vastaavaa arvioi 30 %. Vahvimpana osaamisalueena koettiin

edelleen media- ja informaatiolukutaito ja heikoimpana digitaalisten sisältöjen tuottamiseen liittyvät taidot. Kyselyn tulosten perusteella osaaminen on kehittynyt eniten digilaitteiden ja -sovellusten käytössä. Hyvästä ja kehittyvästä suunnasta huolimatta 72 % kyselyn vastaajista ilmoitti kaipaavansa lisää koulutusta digiasioissa.

Kuvio 7. Vastaajien digiosaamisen tila vuonna 2021.

Kyselyn perusteella merkittävimmin digitaalisen nuorisotyön haasteina koettiin työntekijöiden keskuudessa riittämättömän työaika, puutteellinen osaaminen sekä digitaaliseen nuorisotyöhön liittyvien tavoitteiden puuttuminen. Esihenkilöt pitivät suurimpina nuorisotyön digitalisaation haasteina osaamisen sekä henkilöstö- ja taloudellisten resurssien vähyyttä. Esihenkilöiden mukaan kunnan nuorisopalvelujen digitalisaatiota vauhdittavat eniten sellaisten valmiiden nuorisotyöllisten toimintamallien ja teknisten ratkaisujen hyödyntäminen, jotka eivät vaadi organisaatiolta lisäinvestointeja.

Kyselyn vastaajista 44 % arvioi, että työyhteisössä jaetaan yhteinen ymmärrys siitä, mitä on digitaalinen nuorisotyö. 49 % vastaajista koki, että nuorisotyön yksi keskeisimmistä tehtävistä on nuorten digitaalisen osaamisen vahvistaminen. Esihenkilöistä 72 % totesi, että digitalisaatio on huomioitu kunnan nuorisopalveluiden toimintasuunnitelmassa. Samalla vain 33 % esihenkilöistä ilmoitti, että työyhteisössä on asetettu tavoitteet digitaaliselle nuorisotyölle. Kaikista vastaajista 45 % koki tavoitteiden puuttumisen merkittävänä nuorisotyön digitalisaation haasteena.

4.3 Digitalisaatio järjestölähtöisessä nuorisotyössä

Kuntien nuorisotyön lisäksi digitalisaatio näkyy myös nuorisotyötä toteuttavissa järjestöissä. Juuri ilmestyneessä, Verken tilaamassa ja Humanistisen ammattikorkeakoulun toteuttamassa, selvityksessä¹¹ tarkasteltiin 11 nuorisotoiminnan järjestön digitalisaatiokehitystä. Selvityksen yhteenvedon mukaan todetaan, että nuorisotoiminnan järjestöissä digitaalista mediaa ja teknologioita hyödynnetään hyvin luontevasti ja myös luovasti osana työtä. Nuorisotyötä toteuttavien järjestöjen suhteellisen pienet resurssit osataan hyödyntää fiksusti ja se saa myös innovoimaan uusia ja toimivia tapoja myös digitalisaation hyödyntämisessä.

Selvityksen perusteella verkossa olevat palvelut ja sosiaalinen media on otettu tehokkaasti käyttöön nuorisotyötä toteuttavissa järjestöissä. Näiden lisäarvo nähdään erityisesti nuorten osallisuuden lisäämisessä ja vuorovaikutuksen vahvistamisessa. Alustojen ja käyttötapojen kehittymisen vauhti on kova ja nuoret omaksuvat uusia alustajia ja toimintatapoja hyvin nopealla tahdilla. Tämä edellyttää nuorten parissa toimivilta jatkuvaa uuden opettelua ja osaamisen vahvistamista. Osa selvitykseen vastanneista järjestöedustajista toivoo koulutusta ja rohkaisua siihen, miten eri sovelluksilla kohdataan nuoria: miten ollaan, mitä tehdään, kuinka ollaan oman järjestön arvojen näköisesti.

Järjestöt toivoivat digitalisaatiosta apua erityisesti yksinäisyyttä kokevien ja vähemmistöihin kuuluvien nuorten tavoittamiseen ja mukaan saamiseen. Toistaiseksi tähän liittyen oli olemassa enemmän toiveita ja kysymyksiä kuin yhteisesti tunnistettuja ratkaisuja. Olennaista onkin tunnistaa tällaiset tarpeet ja pohtia mahdollisia keinoja osana laajempaa nuorisotyön digikehittämistä.

¹¹ Tuominen, S., Tormulainen, A. & M-L Kosonen (2023) Joustavasti ja kokeillen. Selvitys nuorisotyötä tekevien järjestöjen digitalisaatiosta. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja 157.

4.4 Nuorisotyön roolit nuorten tukemisessa osana digitaalista yhteiskuntaa

Nuorisotyöllä saa ja pitää olla oma tulokulmansa nuorten digiosaamisen tukemiseen. Jos digitaalinen teknologia saadaan nivottua osaksi päivittäistä nuorisotyöllistä toimintaa, tarjoutuu siitä mitä parhain mahdollisuus tukea nuorten monipuolista digiosaamista ja paikata samalla niitä aukkoja, joita perinteinen opetus on mahdollisesti jättänyt jälkeensä. Voisi sanoa, että koulujen opetussuunnitelman puutteellisuus digiasioissa voi parhaimmillaan kääntyä nuorisotyön vahvuudeksi. Nuorisotyö ammattialana ei ole niin formaali ja ”kahlittu”, joten siellä voidaan luovemmin tunnistaa nuorten elämään liittyviä haasteita ja auttaa heitä luomaan valmiuksia niiden kohtaamiseen ja ratkomiseen parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi nuorisotyöllä on mahdollisuuksia tavoittaa ja innostaa mukaan myös sellaisia nuoria, jotka eivät ole lähtökohtaisesti olleet kiinnostuneita teknologiaan liittyvistä harrastuksista sekä murtaa perinteisiä sukupuolirooleja harrastustoiminnassa.

Digitaalisuus tuo uutta myös nuorten kokemuksiin kasvuhaasteisiin. Kasvava nuori esimerkiksi peilaa omaa kehittyvää minäkuvaan ja identiteettiä median ja erityisesti sosiaalisen median luomaan kuvaan. Nuorisohjaajan tärkeänä tehtävänä on tukea nuorta, jotta hän osaa kriittisesti tarkastella sitä ympärillä avautuvaa mediaympäristöä, johon hän omaa identiteettiään suhteuttaa. Sama pätee myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisessa. 2020-luvun yhteiskuntaan on varmasti vaikea vaikuttaa, jos ei hallitse moderneja vaikuttamisen keinoja eikä kykene poimimaan digitaalisen informaation tulvasta luotettavaa tietoa.

Digitaidoilla on ollut nuorisotyön ja kasvatuksen diskurssissa rooli erityisesti työelämätaitojen näkökulmasta. On tärkeä ymmärtää, että digitaidoilla on merkittävä vaikutus nuorten tulevaan työllistymiseen. Halusimme tai emme, niin teknologia ja digitaalisuus tulevat olemaan jollakin tavalla läsnä kaikkien tulevaisuuden työntekijöiden arjessa.

Lisäksi kun puhutaan nuorten digitaalisesta osaamisesta, niin ei voida ohittaa digitaalisen hyvinvoinnin tai digitaalisten elämäntaitojen edistämistä. Pelkkä teknisten taitojen edistäminen ei siis yksin riitä, vaan nuorten on tärkeää oppia myös niiden merkitys henkilön yksilöllisen hyvinvoinnin rakentumisessa. On tärkeää, että nuori ymmärtää, miten digitalisaatio ja sen käyttäminen arjessa vaikuttaa meidän fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiimme.

Kun digitaalisen median ja teknologian mahdollisuuksia käytetään nuorisotyössä tavoitteellisesti sekä harkiten ja perustellusti, voidaan nuorille tarjota moderni toimintaympäristö, jossa he pääsevät paitsi kehittämään digitaalista osaamistaan, myös vahvistamaan itseilmaisua, luovuutta ja sosiaalisia taitoja sekä oppimaan huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan tämän kaiken keskellä.

4.5 Korvaako tekoäly nuorisotyöntekijän?

Viimeisien kuukausien aikana tekoälyyn liittyvä keskustelu on lisääntynyt voimakkaasti. Taustalla on vuoden 2022 lopussa yleisölle vapaaseen käyttöön avattu Chat GPT -sovellus, jonka taustalla on amerikkalainen Open AI -yhtiö. Varsinaista ihmismielen älyä sovelluksessa ei sinänsä ole, vaan sen toiminta perustuu valtavaan laskentatehoon, joka laskee eri sanojen esiintymisten todennäköisyyksiä eri asiayhteyksissä. Tarkemmin sanottuna koneelle on opetettu isoista tekstimassoista mitkä sanat esiintyvät usein yhdessä ja niiden perusteella sovellus osaa yhdistellä sanoja järkeviltä kuulostaviksi kokonaisuuksiksi ja siten keskustella käyttäjän kanssa ja tuottaa vastauksia asetettuihin kysymyksiin.

Kysymys ei ole enää siitä, tuleeko tekoäly nuorisotyön avuksi tai nuorisotyöntekijän työkaveriksi – kysymys on siitä, milloin tämä tapahtuu. Odotettavissa ei ole mitään yhdessä yössä tapahtuvaa suurta mullistusta, vaan yksittäiset uudistukset tulevat lähes huomaamatta. Ensimmäisiä askelia taustalla on jo otettu.

Samalla tavalla kuin digitalisaatio on kokonaisuudessaan muuttanut tapaamme olla vuorovaikutuksessa, etsiä tietoa, kuluttaa viihdettä ja hoitaa käytännön askareita, tekoäly tulee asteittain avustamaan meitä työhön liittyvissä asioissa. Voi olla houkuttelevaa siirtää asioiden suorittamista ja prosessointia tekoällylle, mutta kaikissa tapauksissa se ei ole kannattavaa tai mahdollistakaan. Nuorisotyöstä ei tällä hetkellä ole tarpeeksi dataa, jotta sen perusteella voitaisiin toteuttaa pitkälle vietyjä tekoälyanalyyskejä tai päätelmiä. Tarvittaisiin automatisoituja järjestelmiä sekä vuoropuhelua eri datalähteiden välillä.

Voidaan silti kuvitella tilanne, että meillä olisi laajasti tietoa siitä, montako nuorta käy nuorisotiloilla ja mihin aikaan he saapuvat ja poistuvat. Mikäli tämän data yhdistettäisiin Ilmatieteen laitoksen toteutuneisiin sääennustuksiin, voitaisiin luoda malli, joka pystyisi kertomaan, miten nuorisotilojen kannattaisi olla auki vaikka seuraavalla viikolla perustuen tuleviin sääennustuksiin. Tällöin tekoäly voisi olla laatimassa työvuoroja ja toimimassa esimiehen tukena siinä, miten työresurssit kyseisellä viikolla kohdistetaan.

Tekoälyä hyödynnetään jo nyt monilla tavoilla yhteiskunnan eri osa-alueilla. Osa toteutuksista on eettisesti kyseenalaisia, mutta ne konkretisoivat tekoälyn hyödyntämismahdollisuuksia. Esimerkiksi Intiassa seurataan kameroiden ja tekoälyn avulla oppilaiden osallistumista oppitunneilla. Tekoäly voi toimia hyvänä apuopettajana ja nähdä asioita, joita oikea opettaja ei ehdi tai kykene näkemään. Samanlaisesta apurista voisi olla apua myös nuorisotiloilla, missä työntekijät eivät pysty näkemään kaikkea.

Tekoäly voi tuoda perinteisiin vaikuttamistapoihin ja demokratiakasvatukseen suuriakin muutoksia. Kuvitellaan tilanne, että nuori on huolestunut asiasta, joka koskettaa hänen omaa elinympäristöään tai jopa globaalisti suurempaa joukkoa. Nykytilanteessa nuori voi tehdä asiasta esimerkiksi aloitteen tai yrittää vaikuttaa asiaan muiden vaikuttamisjärjestelmien kautta. Kaikilla nuorilla ei kuitenkaan ole riittävästi kykyä, voimavaroja tai kiinnostusta lähteä viemään asiaa eteenpäin virallisia polkuja pitkin. Entäpä jos olisikin tekoäly, joka poimisi sosiaalisesta mediasta tietoa siitä, mikä nuoria pännii, mikä heitä puhuttaa ja mihin he haluavat muutosta?

Tulevaisuudessa tekoäly kykenee siis kertomaan päättäjille entistä paremmin, mitkä asiat ovat kuntalaisille tärkeitä. Samalla se voi vahvistaa kuntalaisten yhteisöllisyyden kokemusta, kun ihmiset huomaavat, että muutkin haluavat vaikuttaa samoihin asioihin.

4.6 Tekoälyn oma arvio sen roolista ja merkitysestä kuntien nuorisotyössä

Tätä raporttia kirjoittaessa tein nopean testin Chat GPT:lle ja kysyin koneelta, miten tekoäly tulee näkymään kuntien nuorisotyössä. Alla on koneen suora vastaus:

”Tekoälyn käyttö nuorisotyössä voi tarjota monia hyötyjä ja parannuksia. Tässä on muutamia mahdollisia tapoja, joilla tekoäly voisi näkyä kuntien nuorisotyössä tulevaisuudessa:

1. Käyttäjätietojen analysointi: Tekoäly voi analysoida nuorten käyttäjätietoja, kuten käyttäytymistä ja mieltymyksiä, ja tarjota henkilökohtaisempia ja räätälöityjä nuorisopalveluita.
2. Chatbotit ja virtuaaliassistentit: Kuntien nuorisotyössä voitaisiin hyödyntää chatbotteja ja virtuaaliassistentteja, jotka pystyvät vastaamaan nuorten kysymyksiin ja tarjoamaan neuvoja 24/7.
3. Tiedonhallinta: Tekoäly voi auttaa nuorisotyöntekijöitä hallinnoimaan suuria tietomääriä, kuten nuorten tietoja, tapahtumia ja palveluja, ja tarjota parempaa tietojen käsittelyä ja päätöksentekoa.
4. Henkilöstöresurssit: Kuntien nuorisotyöntekijöiden koulutus ja henkilöstöresurssien hallinta voivat myös hyötyä tekoälyn avulla. Esimerkiksi tekoäly voi auttaa henkilöstöä tunnistamaan osaamisvajeita ja tarjoamaan koulutusmahdollisuuksia.
5. Ennakoiva analytiikka: Tekoäly voi myös auttaa ennakoimaan nuorten käyttäytymistä ja tarpeita, jolloin kuntien nuorisotyöntekijät voivat paremmin valmistautua ja vastata niihin.

On tärkeää muistaa, että tekoälyn käytössä tulee ottaa huomioon myös eettiset ja tietosuojakysymykset, jotta nuorten yksityisyydensuoja ei vaarannu.”

4.7 Lopuksi

Digitalisaatiossa ja teknologisessa kehityksessä mukana pysyminen voi olla meille kaikille, myös nuorisotyön ammattilaisille, haastavaa, sillä kehitystahti on niin nopea. On kuitenkin helpottava ajatus, että nuorisotyön kannalta ei ole niinkään ensisijaista tietää, mikä on juuri se viimeisin nuorten somevillitys, vaan hahmottaa digitalisaation vaikutusten kokonaiskuva nuorten elämässä.

Nuorisotyön yksi keskeinen tehtävä onkin tukea nuoria toimimaan yhä nopeammin digitalisoituvassa yhteiskunnassamme. Vaikka nuoret mielletäänkin digitalisaation ’kaikkiosajiksi’, niin aina ei näin ole.

Nuoret voivat tarvita mm. aiempaa monipuolisempia taitoja löytääkseen omat yhteisönsä ja pystyäkseen liittymään niihin ja toimimaan niissä. Mikäli nuorisotyön yhtenä tehtävänä on auttaa nuoria solmimaan kaverisuhteita, on meidän tärkeä tunnistaa, että tulevaisuudessa on yhä vaikeampaa solmia kaverisuhteita tai löytää yhteisöjä, joihin liittyä, mikäli digitaaliset vuorovaikutustaidot eivät ole riittävät.

On siis syytä tunnistaa ja tunnustaa, että teknologian nopea kehitys voi luoda epätasa-arvoa nuorten välille. Osalla on paremmat mahdollisuudet selvitä ja edetä teknologiaa hyödyntämällä kuin toisilla. Nuorisotyö on omiaan lisäämään ja varmistamaan nuorten keskinäistä yhdenvertaisuutta myös tässä asiassa. Siksi onkin tärkeää, että teknologian käytön mahdollistaminen ja digiosaamisen lisääminen on vahvana ohjenuorana nuorisotyön toimijoiden ja ammattilaisten keskuudessa.

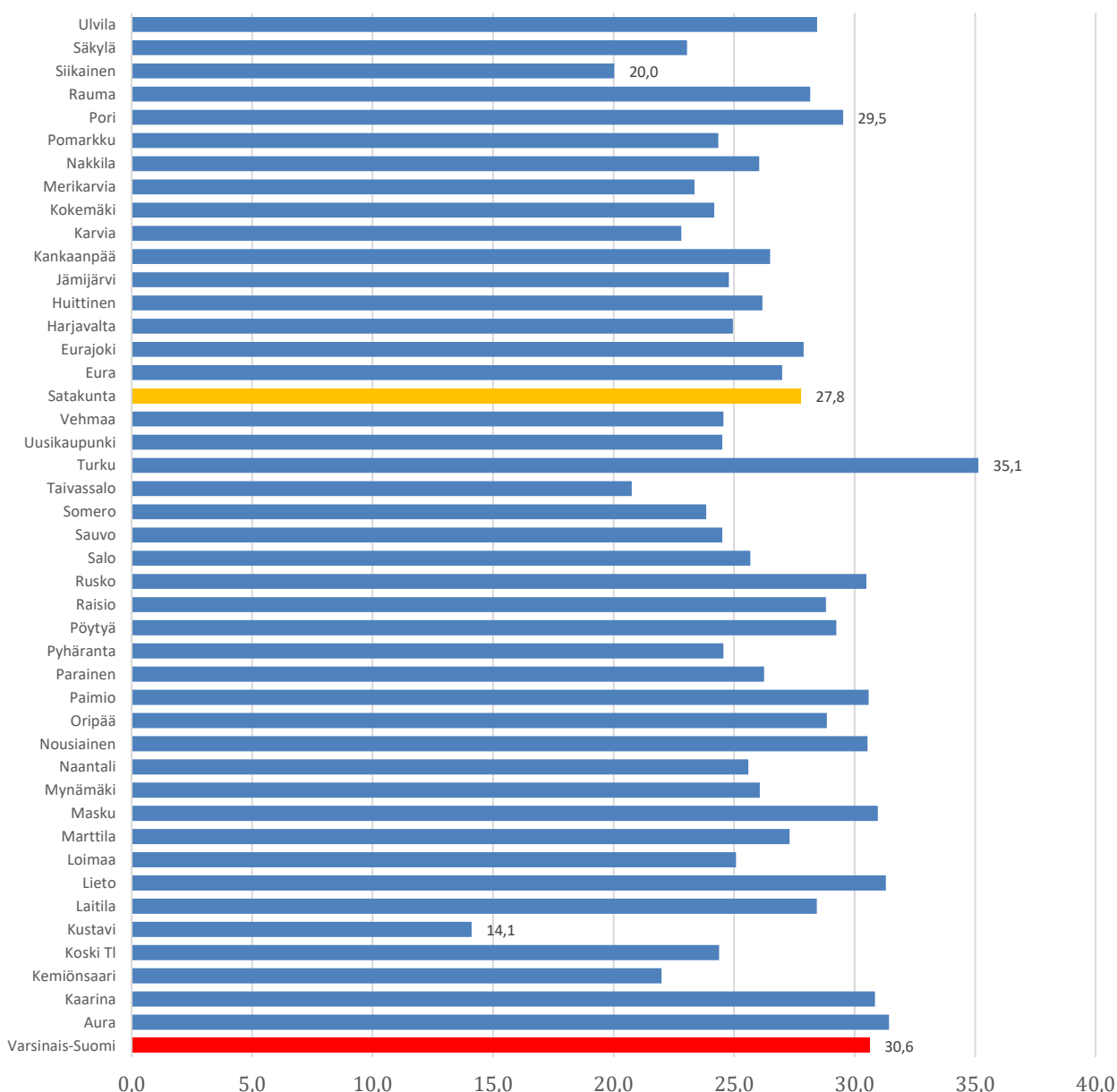
OSA II TILASTOKOKONAISUUS

5 Lapset, nuoret ja lapsiperheet Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa

Nuorisolaki määrittelee henkilön nuoreksi, jos hän on alle 29-vuotias (Nuorisolaki 2§). Satakunnassa asui Tilastokeskuksen tilastojen mukaan 31.12.2022 yhteensä 212 556 henkilöä, joista nuoria alle 29-vuotiaita oli 59 037 (27,8% väestöstä). Varsinais-Suomessa puolestaan asui yhteensä 485 567 henkilöä, joista alle 29-vuotiaita oli 148 735 (30,6% väestöstä). Alle olevassa kuvassa 1 on esitetty alle 29-vuotiaiden osuudet maakuntien ja kuntien väestöstä.

Nuorten osuus kuntien väestöstä vaihtelee jonkin verran. Yleisesti voidaan todeta, että nuoria on kunnissa noin 25-30 prosenttia kunnan väestöstä. Satakunnassa ääripäitä tässä suhteessa edustavat Siikaisten kunta (20,0% alle 29-vuotiaita) sekä Porin kaupunki (29,5% alle 29-vuotiaita). Varsinais-Suomessa puolestaan Kustavin kunta (14,1% alle 29-vuotiaita) ja Turun kaupunki (35,1%) ovat maakunnan ääripäät alle 29-vuotiaiden suhteellisissa määrissä. Turku isona yliopistokaupunkina vetää opiskelijoita.

Alle 29-vuotiaiden osuus väestöstä (%) maakunnittain ja kunnittain, tilanne
31.12.2022

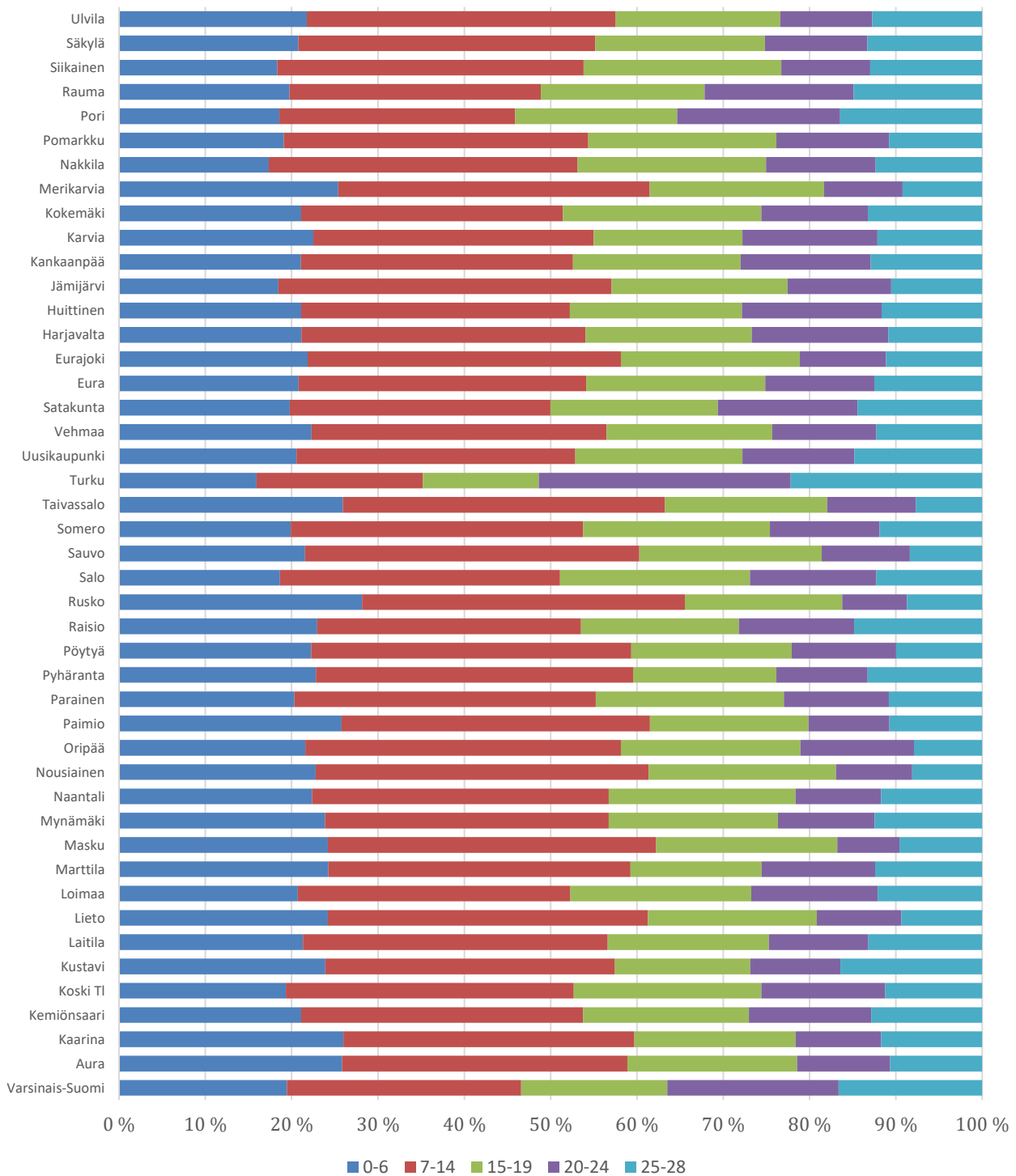

Kuvio 1. Alle 29-vuotiaiden osuus (%) maakunnan ja kunnan väestöstä 31.12.2022. (Tilastokeskus 2023)

Alla olevassa kuviossa 2 on tarkasteltu alle 29 -vuotiaiden ikäryhmittäistä jakautumista maakunnittain ja kunnittain. Maakunnittain tarkasteltuna erot eivät ole kovin suuria. Satakunnassa ikärakenne painottuu hieman nuorempiin ja Varsinais-Suomessa taas 20-28 -vuotiaita on hieman enemmän. Erot ovat kuitenkin hyvin pieniä. Kuntakohtaisesti tarkasteltuna ns. lapsivoittoisia kuntia (alle 14 -vuotiaiden määrä yli 60% 0-28 -vuotiaista) löytyi vain yksi, Merikarvia. Porissa 0-14 -vuotiaiden määrä on jopa alle puolet nuorten määrästä ja Raumallakin aika tasan puolet.

Varsinais-Suomen kunnissa näkyy samaa jakautumista kuin Satakunnassakin. Taivassalossa, Paimiossa, Liedossa, Maskussa ja Ruskossa yli 60% nuorista on 0-14 -vuotiaita. Lasten kasvaessa ja aikuistuesssa monet suuntaavat opiskelemaan mm. Turkuun ja tämä näkyy myös kaupungin ikärakenteen jakautumisessa. Turussa 0-14 -vuotiaiden suhteellinen osuus on selvästi pienin koko maakunnassa, noin 35%. Myös 15-19 -vuotiaiden osuus on vielä melko pieni, mutta 20-28 -vuotiaiden osuus onkin jo sitten selvästi maakunnan suurin, kun nuoret muuttavat Turkuun töihin ja opiskelemaan.

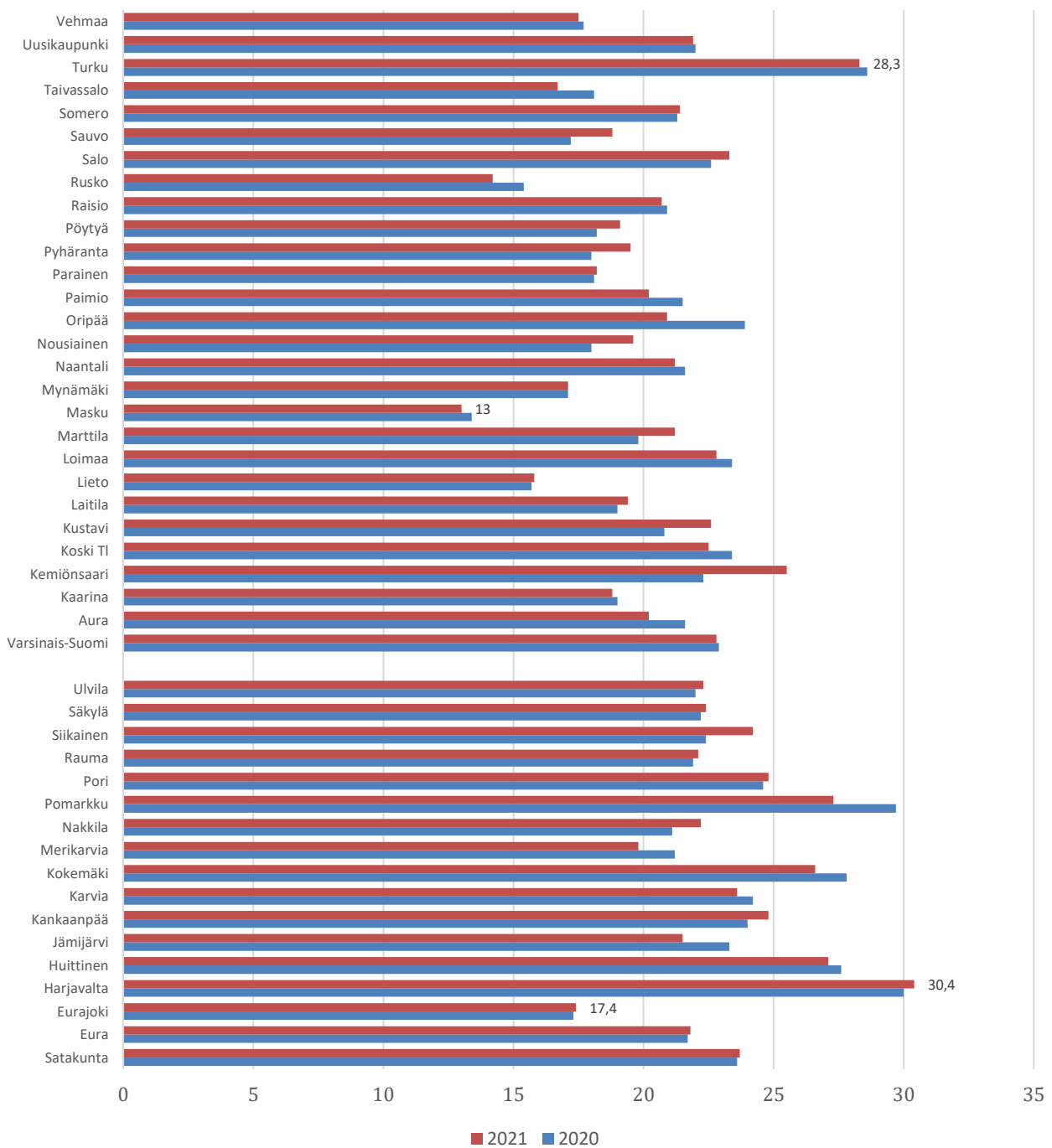
Alle 29-vuotiaiden ikäryhmittäiset osuudet kunnittain, tilanne 31.12.2022

Kuvio 2. Alle 29-vuotiaat ikäryhmittäin 31.12.2022. (Tilastokeskus 2023)

Vuoden 2021 lopussa Varsinais-Suomessa oli 128 619 perhettä ja Satakunnassa 58 404 perhettä. Nämä käsittivät kaikki perhetyyppit, eli avio- tai avoparit joko lapsilla tai ilman. Ilman lapsia olevia avio- tai avopareja oli Varsinais-Suomessa 69 686 (54,1% kaikista perheistä) ja Satakunnassa 32 588 (56,3% kaikista perheistä). Lapsia omaavia avio- tai avopareja oli Varsinais-Suomessa 43 468 (33,8% kaikista perheistä) ja Satakunnassa 18 705 (32% kaikista perheistä). Yhdenvanhemman perheitä Varsinais-Suomessa 15 465 (12% kaikista perheistä) ja Satakunnassa 7 111 (12,2% kaikista perheistä). Alla olevassa kuviossa 3 on esitetty yhden vanhemman perheiden osuus kaikista lapsiperheistä kunnittain vuosina 2020 ja 2021. Varsinais-Suomen maakunnan osalta eniten yhden vanhemman perheitä löytyy Turusta (28,3%) ja vähiten Mas-kusta (13%). Satakunnassa eniten yhdenlapsen perheitä löytyy Harjavalasta (30,4%) ja vähiten Eurajoelta (17,4%).

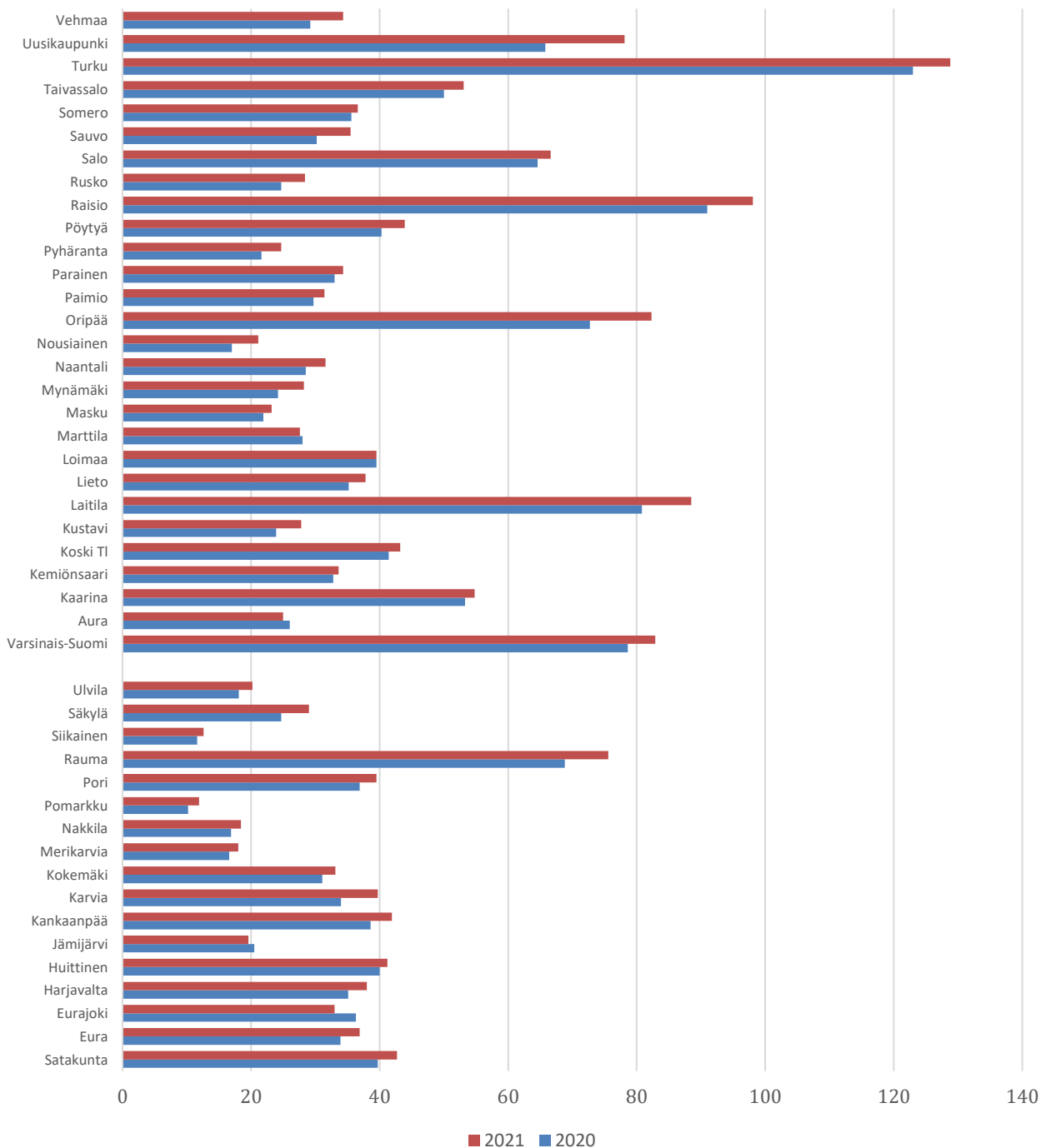
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

Kuvio 3. Yhden vanhemman perheiden osuus kaikista lapsiperheistä vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 4 kuvaa niiden henkilöiden osuutta, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Varsinais-Suomessa muun kielisten osuus on selvästi Satakuntaa suurempi. Satakunnassa muun kielisten osuus ei olekaan suurin maakunnan isoimmassa kaupungissa Porissa vaan Raumalla. Varsinais-Suomessa Turku on selkeästi maakunnan monikielisin kunta. Maakunnan pienistä kunnista Oripään kunta erottuu myös selvästi suhteellisesti suuremmalla muun kielisten osuudella. Lähes kaikissa kunnissa muun kielisten osuus on lisääntynyt tarkasteluvuosien välillä.

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta vuosina 2020 ja 2021

Kuvio 4. Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

6 Katsaus kuntien nuorisotyön palveluihin ja resursointiin

Kunnan tehtäviin kuuluu nuorisotyö ja -politiikka. Näihin liittyvät sisällöt on määritelty nuorisolaissa. Nuorisolaki velvoittaa kuntia huolehtimaan nuorten kasvatuksellisesta ohjauksesta, nuorille tarkoitetuista toimintatiloista ja harrastusmahdollisuuksista, tieto- ja neuvontapalveluista, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tukemisesta, liikunnallisesta, kulttuurisesta, kansainvälisestä ja monikulttuurisesta nuorisotoiminnasta, nuorten ympäristökasvatuksesta sekä tarvittaessa nuorten työpajapalveluista tai muista paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivista toimintamuodoista. Vaikka näistä asioista on säädetty laissa, kunnat saavat itse päättää millä tavoin ne toteuttavat nämä palvelut. Järjestämisestä on kuitenkin ohjeistettu siten, että kyseiset palvelut tulee toteuttaa alueellisena ja monialaisena yhteistyönä sekä yhteistyössä nuorten ja järjestöjen kanssa. (OKM 2016)

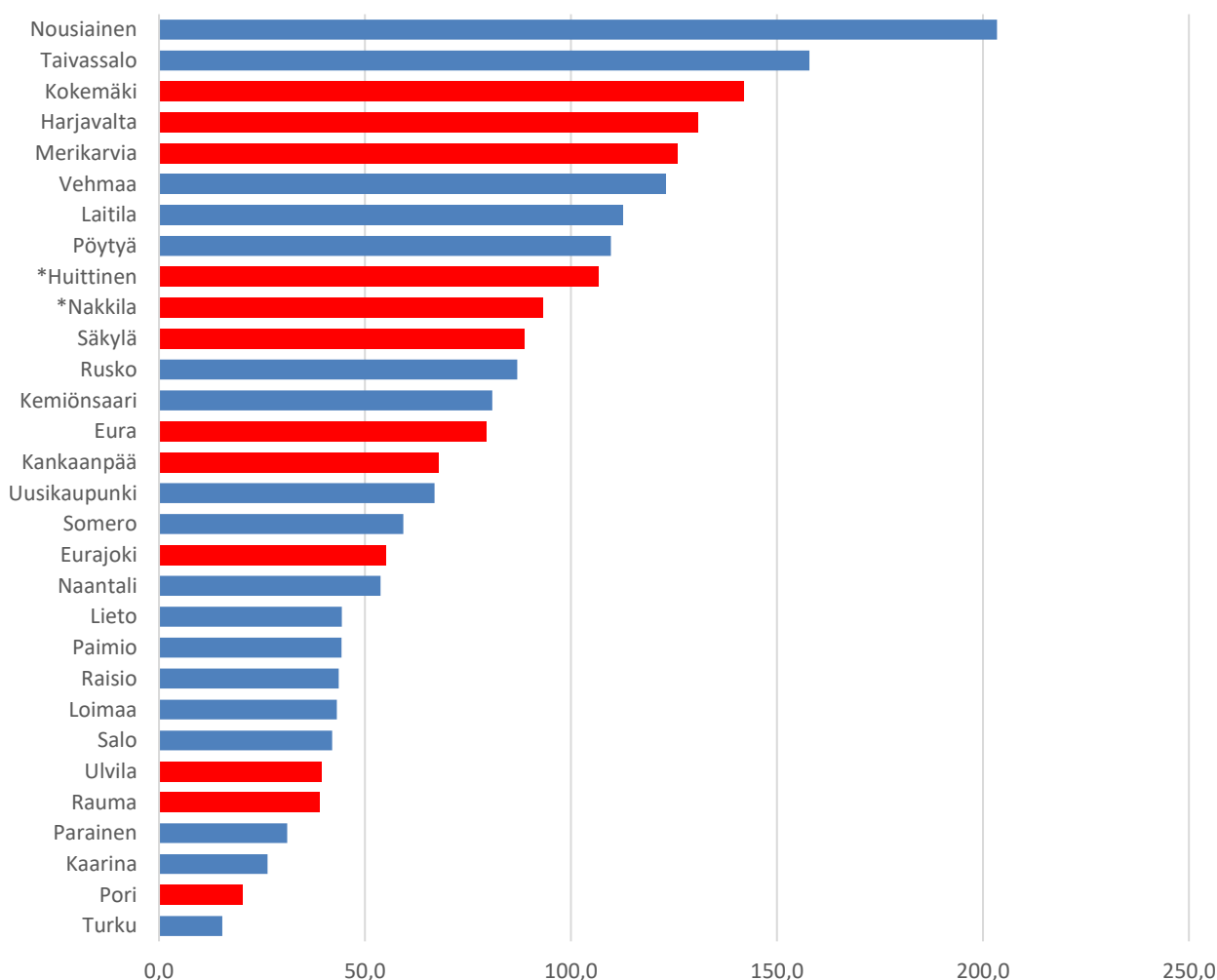
Kunnat saavat edellä mainittujen, laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseen valtionosuutta. Kunkin kunnan saama valtionosuus lasketaan kunnan alle 29-vuotiaasta asukasta kohden määriteltävän yksikköhinnan perusteella, joka määritellään vuosittain valtion talousarviossa. Suomen Kuntaliiton mukaan valtionosuus on 4,1% kuntien nuorisotoimen käyttökustannuksista. Tämän lisäksi kuntien nuorisotyötä tuetaan myös muiden valtionavustusten kautta, kuten etsivään nuorisotyöhön myönnettävien avustusten sekä nuorisotilojen rakentamiseen ja nuorten tieto- ja neuvontapalveluihin suunnatuista määrärahoista (OKM 2016).

6.1 Etsivän nuorisotyön resurssit

Etsivään nuorisotyöhön myönnettiin vuodelle 2022 valtionavustusta yhteensä 15 702 252 euroa, josta Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle 1 860 000 euroa. Satakunnan maakuntaan uusia etsivän nuoristyön avustuksia myönnettiin vuodelle 2022 yhteensä 588 000 euroa. Nakkilan kunnassa ja Huittisten kaupungissa etsivää nuorisotyötä toteutettiin vuoden 2021 avustuksilla. Näin ollen Satakunnassa etsivään nuorisotyöhön oli todellisuudessa käytössä yhteensä 693 000 euroa. Varsinais-Suomeen avustusta myönnettiin 1 272 000 euroa. Avustusta myönnetään etsivään nuorisotyöhön haettavien henkilötyövuosien mukaan. Yhtä henkilötyövuotta kohden myönnettiin vuodelle 2022 30000 euroa. Satakuntaan myönnettyillä resursseilla saatiin vuodelle 2022 etsivään nuorisotyöhön yhteensä 23,1 henkilötyövuotta. Vastaavasti Varsinais-Suomeen saatiin 42,4 henkilötyövuotta.

Kuviossa 5 on esitetty vuodelle 2022 myönnetty etsivän nuorisotyön valtionavustukset kunnittain suhteutettuna kunnassa olevien alle 17-24 -vuotiaiden nuorten määrään. Pienet maaseutumaiset kunnat, joissa on suhteessa vähemmän nuoria, saavat selvästi enemmän euroja käyttöön yhtä nuorta kohden. Satakunnan keskiarvo etsivän nuorisotyön resursseissa vuonna 2022 on 42,6 euroa yhtä 17-24 -vuotiaasta nuorta kohden. Maakunnan sisällä vaihtelu on kuitenkin suurta. Kokemäellä etsivän nuorisotyön avustus on reilu 141 euroa jokaista 17-24 -vuotiaasta nuorta kohden kun se Porissa on noin 20 euroa. Varsinais-Suomessa maakunnan keskiarvo etsivän nuorisotyön resursseissa on 28,5 euroa jokaista 17-24 -vuotiaasta kohden. Varsinais-Suomen avustusten ääripäät yhtä nuorta kohden löytyvät Nousiaista (203,4 euroa / nuori) ja Turusta (15,4 euroa / nuori).

Etsivän nuorisotyön avustus € yhtä kunnan 17-24 -vuotiasta kohden vuonna 2022

Kuvio 5. Etsivään nuorisotyöhön saadut avustukset euroina kaikkien osallisten kuntien kesken jaettuna ja suhteutettuna kunnan 17-24 -vuotiaisiin nuoriin. *Nakkilan kunnassa ja Huittisten kaupungissa etsivää nuorisotyötä toteutettiin vuoden 2021 avustuksilla. (AVI-avustukset 2023)

6.2 Nuorten työpajatoiminnan resurssit

Vuodelle 2022 Suomessa myönnettiin nuorten työpajatoimintaan avustusta yhteensä 16,5 miljoonaa euroa. Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle tästä meni 2 267 000 euroa. Satakunnan maakuntaan myönnettiin 985 000 euroa avustusta nuorten työpajoille. Vastaavasti Varsinais-Suomen maakuntaan myönnettiin vuodelle 2022 yhteensä 1 282 000 euroa. Jos summia suhteuttaa maakunnan 15-28 -vuotiaiden määriin, niin jokainen satakuntalainen nuori sai työpajatoimintaan noin 34,8 euroa ja varsinaissuomalainen nuori puolestaan noin 14 euroa. Taulukkoon 1 on koottu nuorten työpajojen saamat avustukset kunnittain vuodelle 2022.

Taulukko 1. Nuorten työpajojen saamat avustukset vuodelle 2022 kunnittain. (AVI-avustukset 2023)

Avustukset nuorten työpajatoimintaan vuodelle 2022			
Kunta	Avustus (€)	Kunta	Avustus (€)
Eura	55 000	Aura	27 000
Eurajoki	30 000	Kemiönsaari	40 000
Harjavalta	60 000	Laitila	45 000
Huittinen	60 000	Lieto	160 000
Kankaanpää	145 000	Loimaa	75 000
Kokemäki	45 000	Mynämäki	45 000
Nakkila	60 000	Naantali	55 000
Merikarvia	15 000	Paimio	30 000
		Parainen	70 000
Pori	200 000	Raisio	105 000
Rauma	265 000	Salo	115 000
Säkylä	50 000	Somero	40 000
		Turku	425 000
		Uusikaupunki	50 000
Satakunta	985 000	Varsinais-Suomi	1 282 000
Lounais-Suomi yhteensä 2 267 000 euroa			

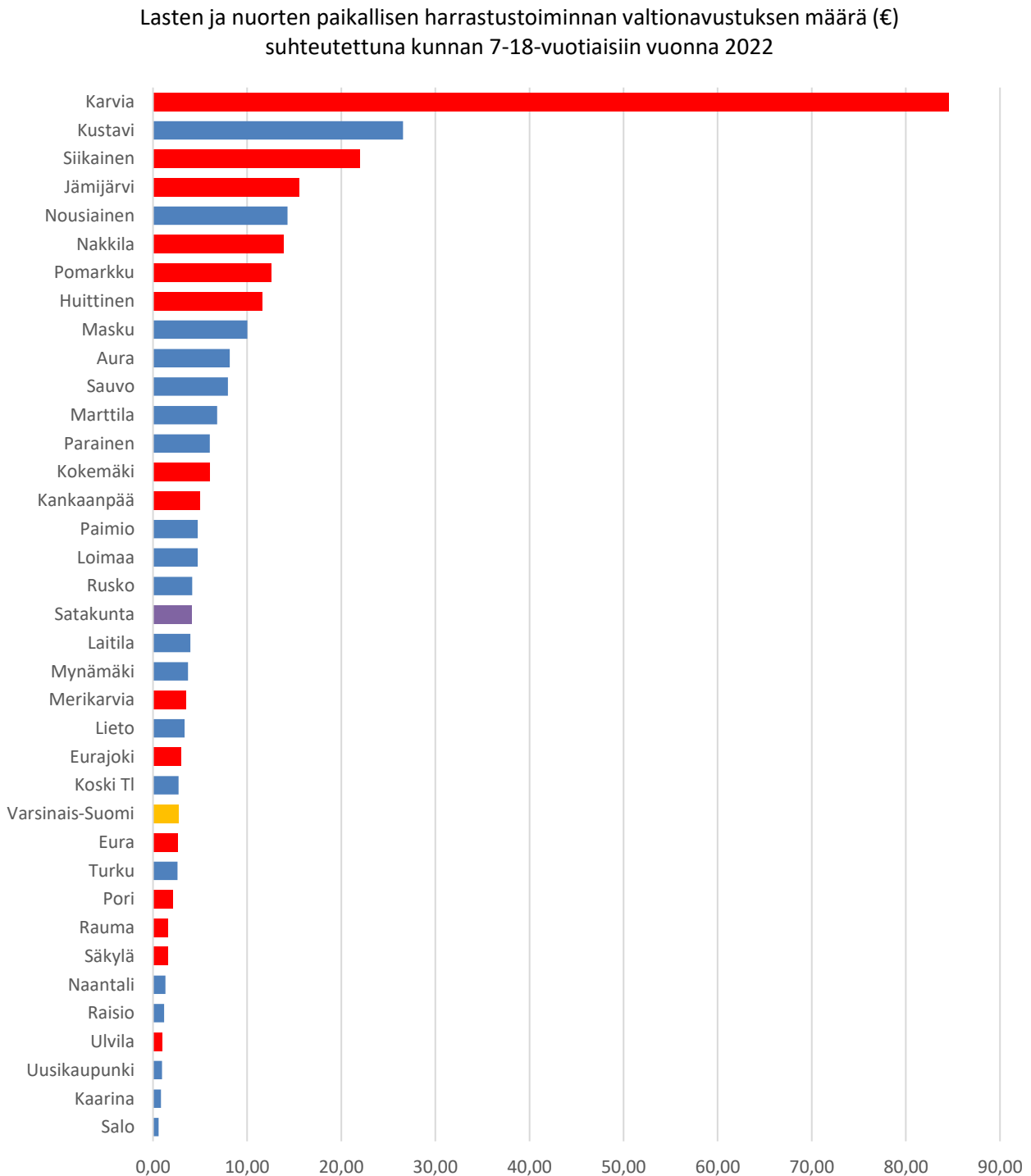
6.3 Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan resurssit

Valtion nuorisotyön rahoituksesta myönnettiin vuodelle 2022 avustusta lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tukemiseen 4 942 305 euroa. Summa on kasvanut merkittävästi, lähes 2 miljoonalla eurolla, vuodesta 2020. Vuonna 2022 Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella avustusta jaettiin yhteensä 274 950 euroa. Tästä summasta Satakuntaan myönnettiin 109 900 euroa ja Varsinais-Suomeen 165 050 euroa. Alla olevaan taulukkoon 2 on koottu vuodelle 2020 jaetut lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan kuntakohtaiset avustusmäärät.

Taulukko 2. Lasten ja nuorten paikallisen kerho- ja harrastustoiminnan tuki kunnittain vuodelle 2022. (AVI-avustukset 2023)

Avustukset lasten ja nuorten paikallisen harrastustoimintaan vuodelle 2022			
Kunta	Avustus €	Kunta	Avustus €
Eura	4 100	Aura	5 100
Eurajoki	4 100	Kaarina	4 600
Huittinen	13 900	Kustavi	1 700
Jämijärvi	3 600	Koski Tl	750
Kankaanpää	7 900	Laitila	4 800
Karvia	20 900	Lieto	11 500
Kokemäki	5 000	Loimaa	8 900
Merikarvia	1 300	Marttila	1 800
Nakkila	10 000	Masku	16 900
Pomarkku	3 300	Mynämäki	3 600
Pori	21 900	Naantali	3 500
Rauma	7 700	Nousiainen	11 500
Siikainen	3 100	Paimio	8 200
Säkylä	1 200	Parainen	12 500
Ulvila	1 900	Raisio	3 900
		Rusko	4 300
		Salo	4 000
		Sauvo	3 200
		Turku	52 600
		Uusikaupunki	1 700
Satakunta	109 900	Varsinais-Suomi	165 050
Lounais-Suomi yhteensä 274 950 euroa			

Taulukossa 2 näkyvä Turun euromääräinen ylivoima jaetuissa avustuksissa kuitenkin suhteutuu eri tavalla, kun vuosittaista avustusta tarkastellaan kunnan 7-18 -vuotiaiden määrään liittyen (kuvio 6). Ylivoimaisesti eniten harrastustoiminnan avustusta per nuori myönnettiin Karvian kuntaan, jossa jokainen kunnan nuori sai lähes 85 euroa. Toista ääripäätä edustaa Salo, missä vastaava summa oli 0,6 euroa per nuori.

Kuvio 6. Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tuki vuonna 2022 suhteutettuna kunnan 7-18 -vuotiaiden määrään. (AVI-avustukset 2023)

6.4 Harrastamisen Suomen malli

Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Harrastustarjonta valitaan lasten ja nuorten

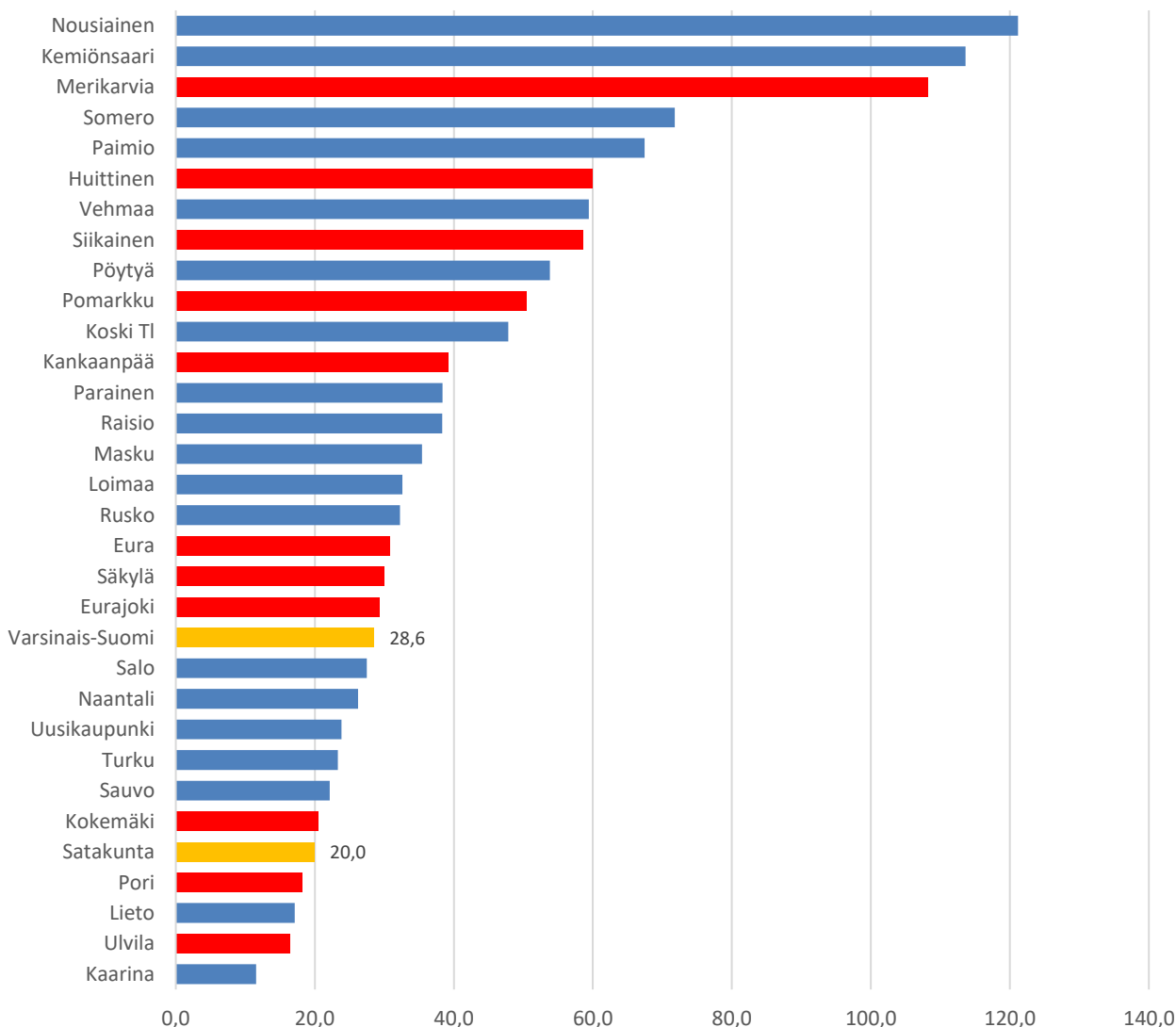
toiveiden mukaan. Toimintamalli suunnitellaan, rakennetaan ja kokeillaan yhdessä harrastuksia tuottavien tahojen kanssa. Malli on käytössä 91 % Manner-Suomen kunnista.

Vuonna 2022 valtakunnallisesti avustusta Harrastamisen Suomen malliin myönnettiin noin 14,5 miljoonaa euroa, josta Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle tuli 1,7 miljoonaa euroa. Tästä summasta Satakunnan maakuntaan myönnettiin 403 000 euroa ja Varsinais-Suomeen 1 297 000 euroa.

Myönnetyn avustuksen avulla kunnat järjestävät harrastustoimintaa perusopetuksen vuosiluokille 1.–9. Harrastukset valitaan ja järjestään lasten ja nuorten kuulemisesta saatujen tietojen pohjalta. Avustus myönnetään kunnille, mutta harrastusten järjestäjinä voivat toimia myös yksityisen tai kolmannen sektorin edustajat esimerkiksi urheiluseurat, kulttuuritoimijat, nuorisojärjestöt ja muut harrastustoimintaa järjestävät yhteisöt, joilla on osaamista lasten ja nuorten kanssa toimimisesta.

Alla olevassa kuviossa 7 on esitetty vuoden 2022 osalta Harrastamisen Suomen mallin myönnetty avustukset kunnittain suhteutettuna kunnan 7-15 -vuotiaiden määrään. Varsinais-Suomen maakuntaan avustusta myönnettiin suhteessa enemmän kuin mitä Satakuntaan. Ääripäät kuntien kesken ovat hyvin suuret. Nousiainen kunnassa yksi 9-15 -vuotias sai laskennallisesti yli 120 euroa Harrastamisen Suomen mallin avustusta kun toisessa ääripäässä oleva Kaarina nuori sai vain 11,5 euroa.

Harrastamisen Suomen mallin avustuksen määrä (€) suhteutettuna kunnan 7-15-vuotiaisiin vuonna 2022

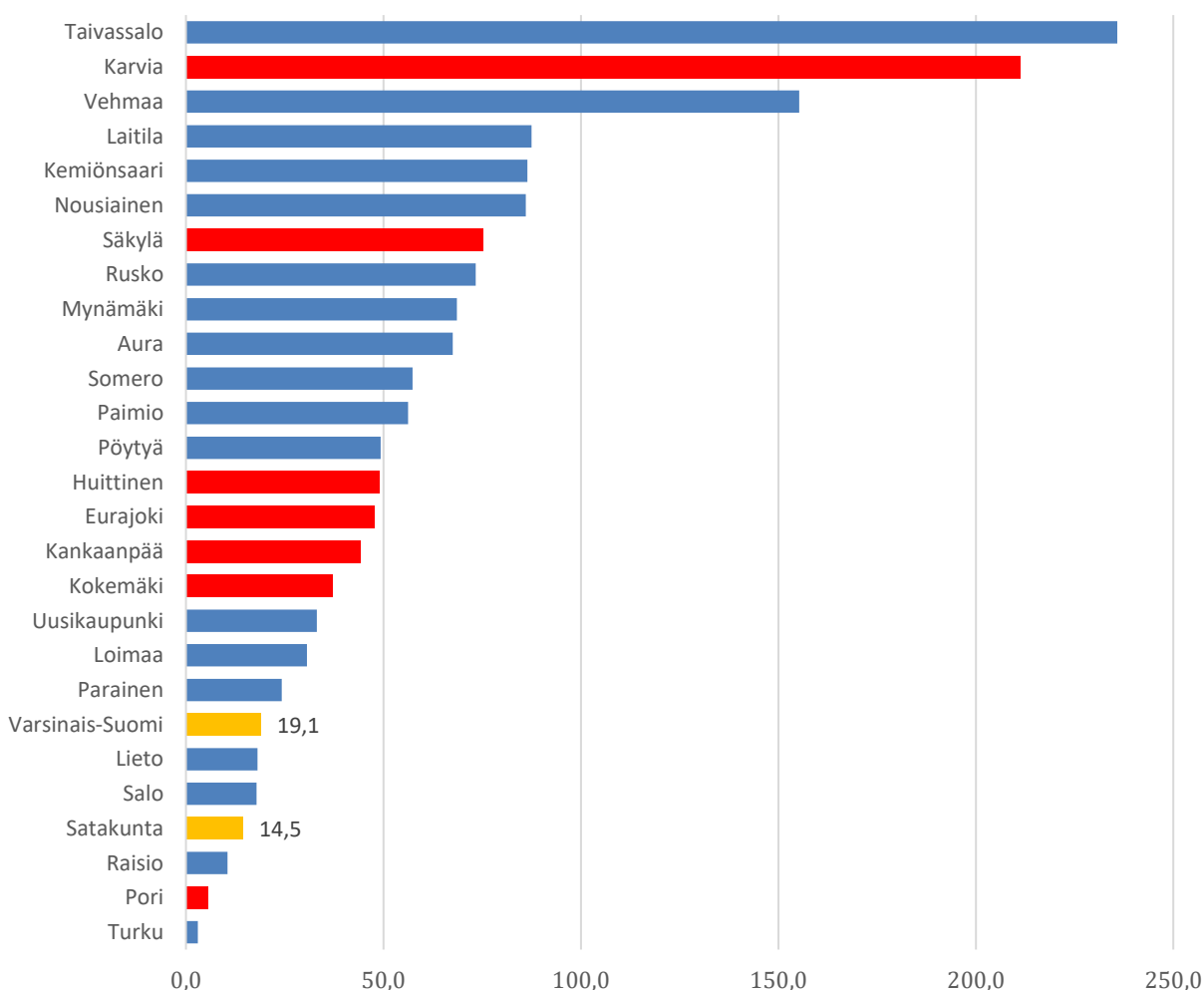
Kuvio 7. Harrastamisen Suomen mallin avustukset vuonna 2022 suhteutettuna kunnan 7-15 -vuotiaiden määrään. (AVI-avustukset 2023)

6.5 Erityisavustukset kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseksi

Syksyllä 2022 tuli hakuun erityisavustukset kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseksi. Avustuksella pyritään vähentämään koronapandemian aikaisten rajoitustoimien kielteisiä vaikutuksia nuoriin. Avustuksella vahvistetaan nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kiinnittymistä koulu- ja oppilaitosyhteisöön heidän elämäntaitoja tukien ja syrjäytymistä ehkäisten. Lisäksi avustuksella tuetaan Ukrainasta sodan vuoksi Suomeen saapuneita nuoria integroitumaan koulu- ja oppilaitosyhteisöön.

Vuonna 2022 erityisavustusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseksi jaettiin valtakunnallisesti 7 000 000 euroa. Tästä summasta Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle jaettiin 914 062 euroa. Satakuntaan tästä tuli 235 000 euroa ja Varsinais-Suomeen 679 062 euroa. Kysyntää avustukselle olisi paljon enemmän kuin mitä jaettavaa riitti. Tästä syystä monet Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueen kunnista jäi ilman hakemaansa avustusta. Alla olevassa kuviossa on esitetty ne kunnat, joille avustusta myönnettiin sekä avustuksen määrän suhteutuminen kunnan 12-18 -vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin.

Koulunuorisotyön avustus € yhtä kunnan 12-18 -vuotiasta kohden vuonna 2022

Kuvio 8. Koulunuorisotyön avustukset vuonna 2022 suhteutettuna kunnan 12-18 -vuotiaiden määrään. (AVI-avustukset 2023)

Myönnettyjen avustusmäärien ohella kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamisesta on vielä varsin vähän kuntakohtaista tilastotietoa tai muuten koottua kokemustietoa tarjolla. Tässä on selvästi yksi kehittämisen osa-alue. Koulunuorisotyön määrästä ja laadusta olisi tärkeää saada tulevaisuudessa kuntakohtaista ja vertailtavaa tietoa sen vaikuttavuuden osoittamiseksi ja kehittämisen tueksi.

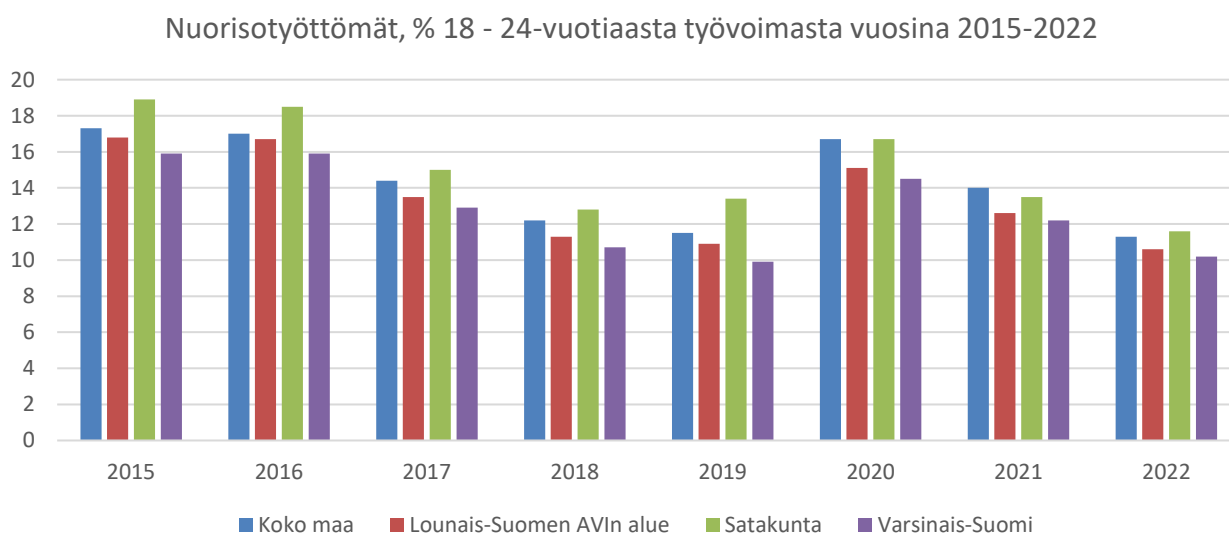
7 Työllisyys ja koulutus

Suomen talous osana Euroopan Unionia ja globaalia talouspolitiikkaa on riippuvainen hyvin monesta asiasta. Pienenä ja vientivetoisena maana maailman taloudessa tapahtuvat muutokset näkyvät myös meillä. Toki, vaikka markkinat ja niiden heilahtelut vaikuttavat täällä pohjollassakin, niin myös suomalaisella talous- ja aluepolitiikalla on oma merkityksensä erityisesti paikkakuntakohtaisissa työllisyysvaihteluissa ja niihin vastaamisessa. Suomi on jo vuosia kasvanut nimenomaan kasvukeskuskeskeisesti ja reuna-alueet ovat joutuneet usein sivustaseuraajiksi, kun työpaikat ja työvoima valuvat keskuksiin. Työllisyyslukujen ohella tämä näkyy myös kuntakohtaisissa huoltosuhdeluvuissa, joihin paneudutaan tarkemmin kohdassa 10.4.

7.1 Työllisyyskehitys

Alla olevassa kuviossa 9 on esitetty koko maan, Lounais-Suomen aluehallintoviraston sekä Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien osalta 18-24-vuotiaiden työttömyydessä tapahtuneet muutokset viimeisen kahdeksan vuoden ajalta. Kautta linjan on nähtävissä, että nuorisotyöttömyys jatkoi tasaista laskuaan vuosien 2015 ja 2019 välissä. Satakunnassa käänne ylöspäin tapahtui jo vuonna 2019 ja kaikissa muissa oikein reilusti vuonna 2020. Kuvio 7 osoittaa hyvin koronan vaikutukset työttömyyteen. Nuoria työskentelee paljon mm. palvelualoilla ja ravintolatoiminnassa, joita erityisesti koronatoimenpiteet koettelivat. Koronan vaikutusten taivuttuessa vuosina 2021 ja 2022 myös nuorisotyöttömyys on kääntynyt laskuun ja suunta on ollut koko ajan parempi, vaikka edelleenkin emme ole vielä koronaa edeltävässä tilanteessa.

Kuvio 9 osoittaa myös maakuntien tilanteen erilaisuuden. Satakunnassa on ollut selvästi suurempi nuorisotyöttömyys edellisen kahdeksan vuoden ajan kuin mitä se on ollut Varsinais-Suomessa. Varsinais-Suomen suhteellisen hyvän tilanteen suhteessa koko maan keskiarvoon saa aikaan sen, että Lounais-Suomen aluehallintoviraston alue kokonaisuudessaan on hieman koko maan keskiarvoa parempi.

Kuvio 9. Nuorisotyöttömät, 18-24 -vuotiaat vastaavasta työvoimasta vuosina 2015-2022 (Sotkanet 2023).

Taulukossa 3 on esitetty kuntakohtaiset työttömyysluvut alle 25 -vuotiaiden nuorten sekä 25-28 -vuotiaiden osalta joulukuussa 2020 ja 2022. Taulukkoon on merkitty vihreällä sellaiset kunnat, joissa vuosittainen muutos on positiivinen ja punaisella kunnat, joissa tilanne on mennyt huonompaan suuntaan. Taulukkoa vilkaisemalla huomaa, että vihreää väriä on huomattavasti enemmän, eli Koronan jälkeen nuorten työttömyys on kääntynyt merkittävästi parempaan suuntaan vuosien 2020 ja 2022 välillä.

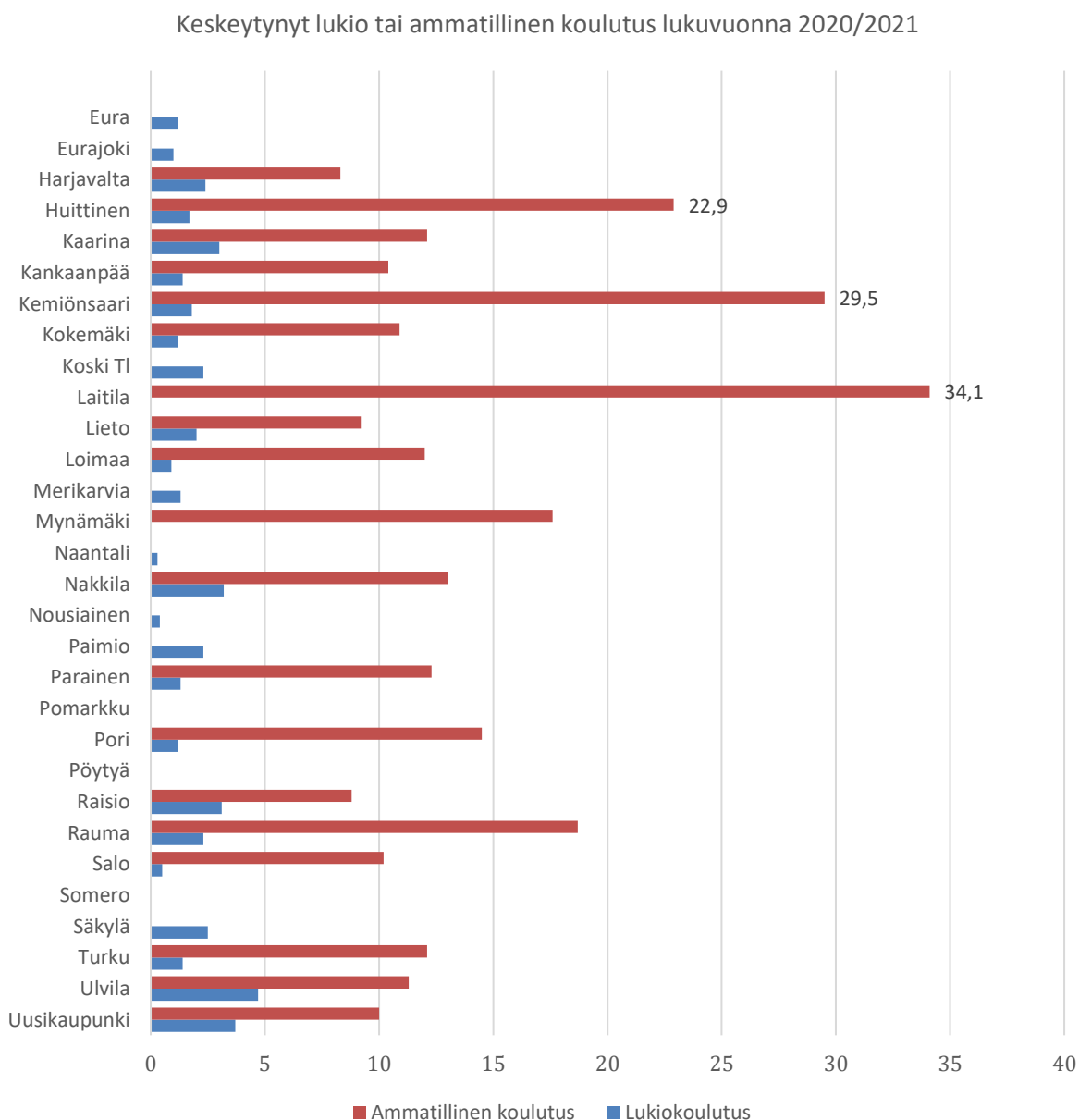
Alle 25 -vuotiaita työttömiä oli Satakunnassa vuoden 2022 joulukuussa jopa 47% vähemmän kuin joulukuussa 2020. Varsinais-Suomessa vastaava muutos parempaan oli tätäkin parempi, jopa 57%. Satakunnassa 47 prosentin parannus tarkoitti 525 työtöntä nuorta vähemmän ja Varsinais-Suomen 57 prosentin parannus 1299 työttömän nuoren vähentymistä. Kun tarkasteluun otetaan 25-28 -vuotiaat työttömät nuoret, niin Satakunnassa muutos parempaan oli 42,5 prosentin suuruinen ja Varsinais-Suomessa vastaavasti 45,4 prosentin verran. Kuntia tarkasteltaessa huomaa, että pienissä kunnissa määrällisesti pienetkin muutokset saavat aikaan todella suuria prosentuaalisia heilahduksia.

Taulukko 3. Alle 25-vuotiaat sekä 25-28-vuotiaat työttömät nuoret kunnittain vuonna 2020 ja 2022. (TEM 2023)

	Alle 25 v. työttömät				25-28-vuotiaat työttömät			
	2020	Ero lkm	Ero %	2022	2020	Ero lkm	Ero %	2022
Eura	66	36	120,0	30	50	20	66,7	30
Eurajoki	39	12	44,4	27	26	16	160,0	10
Harjavalta	54	19	54,3	35	36	11	44,0	25
Huittinen	55	19	52,8	36	37	14	60,9	23
Jämijärvi	10	3	42,9	7		-3	-100,0	3
Kankaanpää	122	63	106,8	59	67	20	42,6	47
Karvia	14	2	16,7	12	8	4	100,0	4
Kokemäki	45	17	60,7	28	30	4	15,4	26
Merkikarvia	8	4	100,0	4		-6	-100,0	6
Nakkila	31	15	93,8	16	25	10	66,7	15
Pomarkku	15	10	200,0	5	8	3	60,0	5
Pori	828	191	30,0	637	698	210	43,0	488
Rauma	230	77	50,3	153	181	47	35,1	134
Siikainen	8	2	33,3	6		-3	-100,0	3
Säkylä	29	17	141,7	12	24	10	71,4	14
Ulvila	88	38	76,0	50	67	18	36,7	49
Satakunta	1642	525	47,0	1117	1257	375	42,5	882
Aura	11	4	57,1	7	15	6	66,7	9
Kaarina	156	73	88,0	83	139	64	85,3	75
Koski Tl	15	11	275,0	4		-1	-100,0	1
Kustavi		-1	-100,0	1		0		
Kemiönsaari	26	7	36,8	19	19	13	216,7	6
Laitila	38	13	52,0	25	32	-1	-3,0	33
Lieto	107	49	84,5	58	84	57	211,1	27
Loimaa	121	54	80,6	67	80	31	63,3	49
Parainen	62	6	10,7	56	42	15	55,6	27
Marttila	9	3	50,0	6		0		
Masku	51	31	155,0	20	30	17	130,8	13
Myvämäki	38	20	111,1	18	22	-1	-4,3	23
Naantali	111	44	65,7	67	92	37	67,3	55
Nousiainen	21	9	75,0	12	14	9	180,0	5
Oripää		-6	-100,0	6		-4	-100,0	4
Paimio	59	32	118,5	27	41	21	105,0	20
Pyhäranta		-2	-100,0	2	11	6	120,0	5
Pöytyä	26	-4	-13,3	30	30	4	15,4	26
Raisio	199	90	82,6	109	167	68	68,7	99
Rusko	31	13	72,2	18	19	16	533,3	3
Salo	427	176	70,1	251	269	67	33,2	202
Sauvo	12	3	33,3	9	10	9	900,0	1
Somero	45	17	60,7	28	29	9	45,0	20
Taivassalo		-6	-100,0	6		-1	-100,0	1
Turku	1922	631	48,9	1291	2217	644	40,9	1573
Uusikaupunki	86	38	79,2	48	65	-13	-16,7	78
Vehmaa	5	-6	-54,5	11	7	0	0,0	7
Varsinais-Suomi	3578	1299	57,0	2279	3434	1072	45,4	2362

7.2 II asteen koulutus

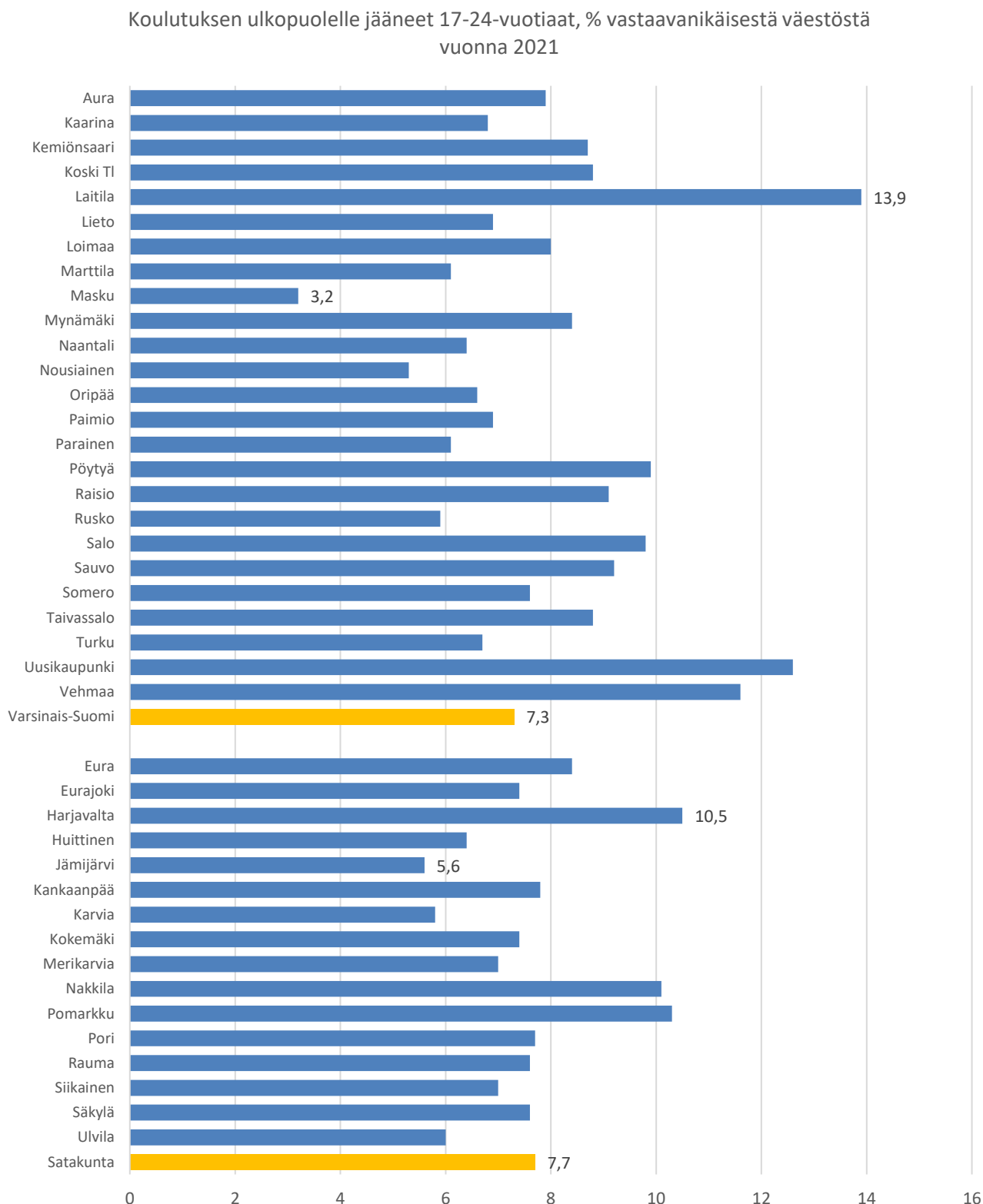
Alla olevaan kuvioon 10 on koottu lukion ja ammatillisen koulutuksen kokonaan keskeyttäneiden osuudet lukuvuonna 2020-2021. Lukiokoulutuksen keskeyttäminen suhteessa aloittaneisiin on huomattavasti harvinaisempaa kuin ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen. Sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden osalta kuviossa 8 huomio kiinnittyy Laitilaan, missä lukuvuonna 2020-2021 ammatillisen koulutuksen keskeytti jopa 31,4%. Lukiokoulutuksen keskeyttämisen osalta lukuvuonna 2020-2021 ei noustu yli 5% missään kunnassa. Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueen suurin lukiokoulutuksen keskeyttäneiden osuus löytyi Satakunnan Ulvilasta, jossa 4,7% opiskelijoista keskeytti tutkintoon johtavan koulutuksen.

Kuvio 10. Keskeytti tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan, % aloittaneista lukuvuonna 2020-2021. (Tilastokeskus 2023)

Kuviossa 11 on esitetty kunnittain vuoden 2021 osalta koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden osuudet suhteessa saman ikäiseen väestöön. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli ei perusasteen jälkeistä koulutusta. Kuviota tarkasteltaessa huomaa, että maakunnittain tarkastelle erot eivät ole suuria; Varsinais-Suomessa vuonna 2021 koulutuksen ulkopuolelle jääneitä oli 7,3% ja Satakunnassa 7,7% suhteessa saman ikäiseen väestöön. Kuntakohtainen tarkastelu osoittaa kuitenkin

merkittävää kuntakohtaista vaihtelua. Kuntia, joissa 12% tai enemmän jäi koulutuksen ulkopuolelle vuonna 2021 olivat Laitila ja Uusikaupunki. Satakunnassa ei sen sijaan ollut ainoatakaan kuntaa, jossa yli 12% olisi jäänyt koulutuksen ulkopuolelle. Satakunnan korkein luku löytyi Harjavalta, jossa 10,5% 17-24 -vuotiaista oli koulutuksen ulkopuolella.

Kuvio 11. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä nuorista vuonna 2021. (Sotkanet 2023)

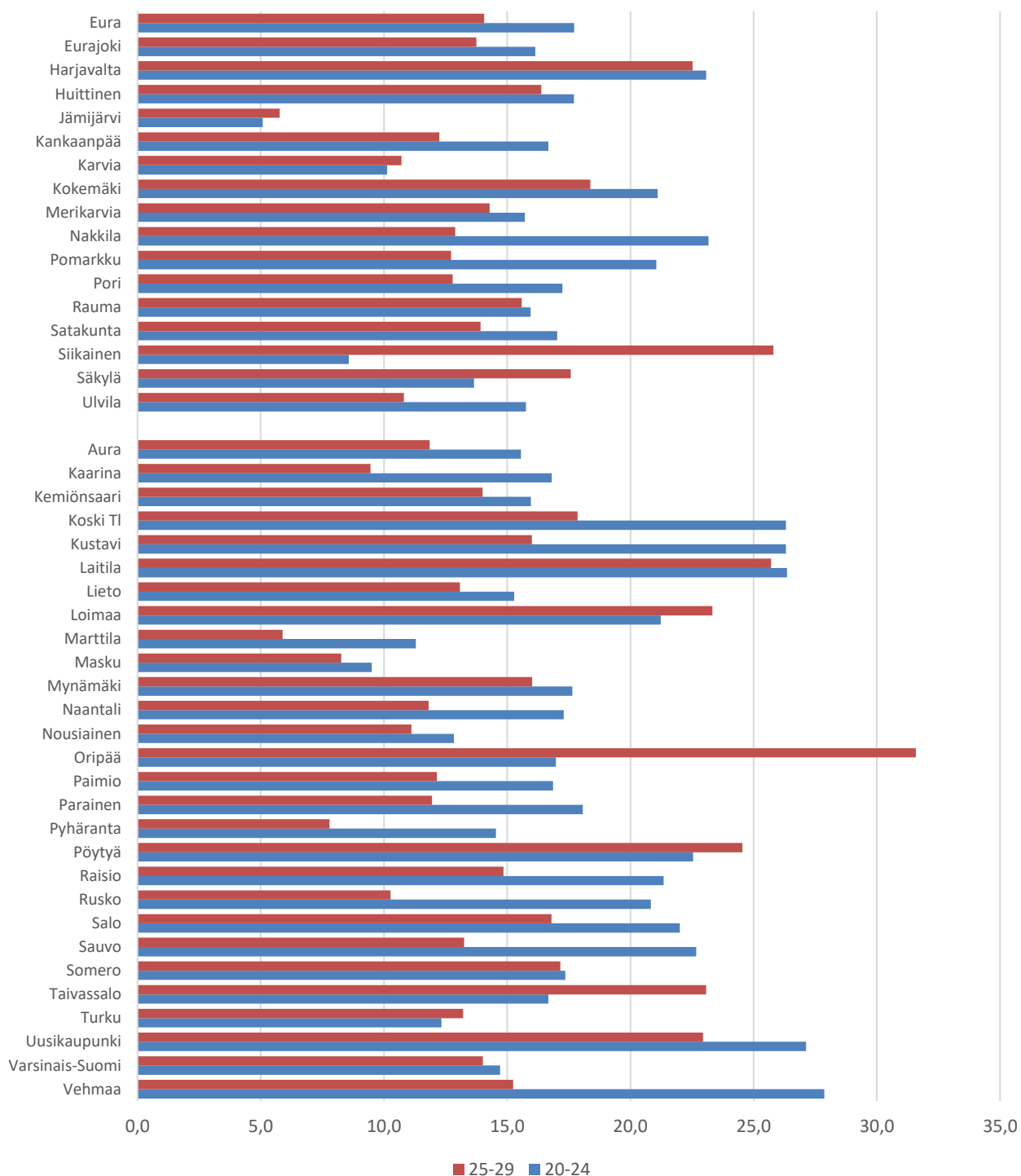
Seuraavalla sivulla olevassa kuvioissa 12 on esitelty maakunnittain ja kunnittain ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevat nuoret suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön vuonna 2021. Kuvioissa on eroteltu 20-24 ja 25-29-vuotiaat omiksi ryhmikseen. Maakuntien keskiarvoja tarkasteltaessa 25-29 -vuotiaiden osalta eroja ei juurikaan ole, mutta 20-24 -

vuotiaiden osalta Varsinais-Suomessa on 2,3 prosenttia parempi tilanne kuin mitä Satakunnassa. Satakunnassa 20-24-vuotiaista ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa oli vuonna 2021 17,0 prosenttia ja 25-29 -vuotiaista 13,9 prosenttia. Vastaavasti Varsinais-Suomessa 20-24-vuotiaista oli vuonna 2021 14,7 prosenttia ja 25-29 -vuotiaista 14,0 prosenttia ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa.

Jos maakuntia tarkastellen ikäryhmien väliset erot ovat suhteellisen pieniä, niin kunnittain tarkasteltaessa niitä löytyy paljon – ja ne ovat isoja. Myös kuntien sisällä erot ikäryhmittäin ovat isoja. Satakunnassa Siikaisten kunnassa on ollut mielenkiintoinen tilanne. 20-24 -vuotiaiden osalta tilanne oli vuonna 2021 maakunnan parhaimmistoa, 8,6 prosenttia oli vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa, mutta samaan aikaan kunnan 25-29 -vuotiaiden osalta tilanne oli maakunnan heikoin, jopa 25,8 prosenttia tästä ikäluokasta oli vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Toki täytyy muistaa, että pienessä kunnassa prosentuaaliset muutokset ovat pienten ikäryhmien vuoksi helposti suuria ja vuosittaista vaihtelua voi olla paljon.

Varsinais-Suomen osalta paras tilanne 20-24 -vuotiaiden osalta oli Maskussa (9,5%) ja 25-29-vuotiaiden osalta Marttilassa 5,9 prosentin tuloksella. Kokonaisuutena Masku ja Marttila sijoituivat koko maakunnassa selkeästi muita kuntia paremmin. Koko Lounais-Suomea tarkasteltaessa 25-29 -vuotiaiden osalta heikoin tilanne oli vuonna 2021 Oripäässä (31,6%). 20-24 -vuotiaiden osalta heikoin tilanne vuonna 2021 oli Vehmaalla (27,9%).

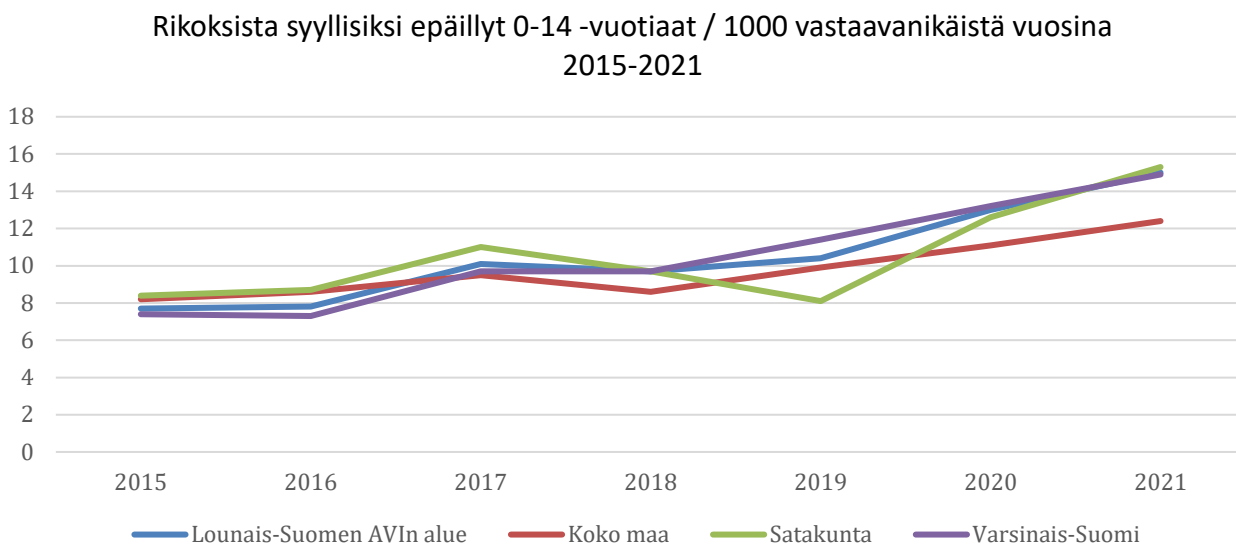
Ei peruskoulun jälkeistä tutkintoa, % vastaavanikäisistä vuonna 2021

Kuvio 12. Ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevat varsinaissuomalaiset ja satakuntalaiset nuoret suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön vuonna 2021. (Tilastokeskus 2023)

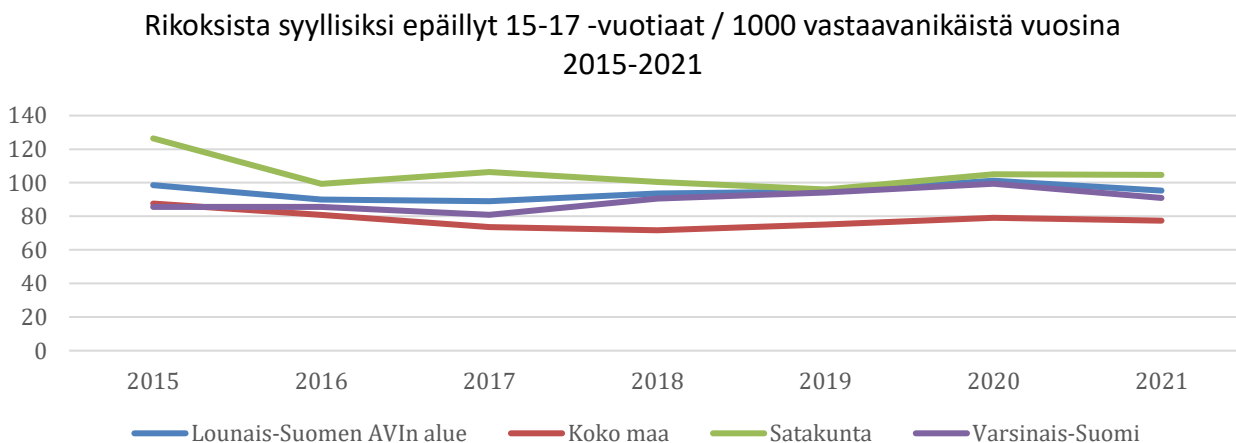
8 Nuoret ja rikollisuus

Nuorten rikollisuutta on käsitelty seikkaperäisemmin jo tämän selvityksen teemaosiossa. Alla olevissa kuvioissa 13-15 on kuvattu rikoksista syylisiksi epäiltyjen nuorten osuutta eri ikäryhmissä vuosina 2015-2021. Kuviossa 11 esitettyjen 0-14 -vuotiaiden lasten osalta määrät ovat onneksi hyvin pieniä, joskin niissä on ollut systemaattista kehittymistä vuodesta 2015 alkaen. Tähän osaltaan on voinut vaikuttaa myös lasten osalta yleisesti puhuttu ilmoituskynnyksen mataltuminen. Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella rikoksista syylisiksi epäiltyjä 0-14 -vuotiaita on hieman enemmän kuin maassa keskimäärin.

Kuvio 13. Rikoksista syylisiksi epäillyt 0-14 -vuotiaat jokaista 1000 vastaavan ikäistä kohtaan vuosin 2015-2021. (Sotkanet 2023)

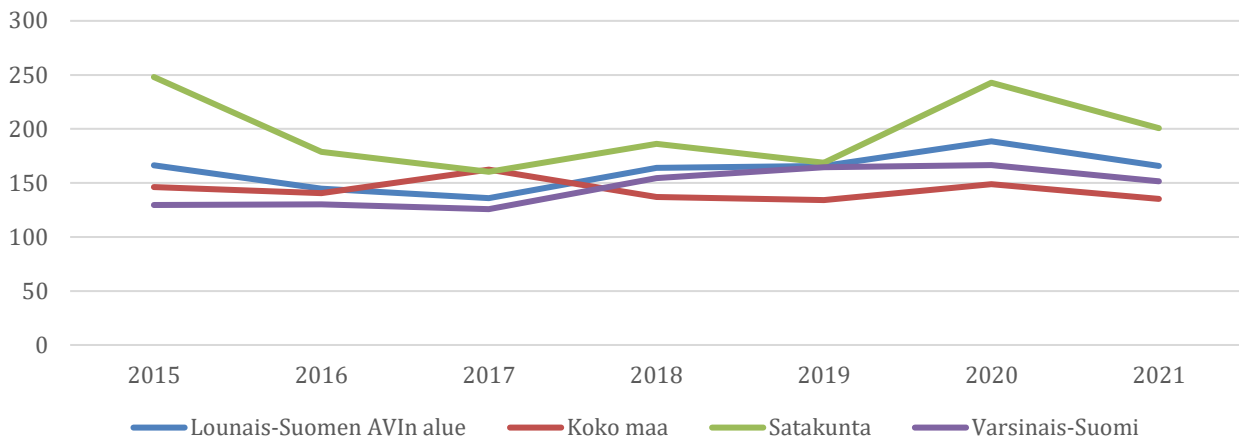
Kuviossa 14 on esitetty rikoksista epäiltyjen 15-17 -vuotiaiden nuorten osuus suhteessa 1000 vastaavan ikäiseen nuoreen alueella. Määrissä ei ole merkittävää muutosta tarkasteltavan 2015-2021 vuosien välillä paitsi Satakunnassa, jossa määrät ovat hieman vähentyneet vuoden 2015 tasosta.

Kuvio 14. Rikoksista syylisiksi epäillyt 15-17 -vuotiaat jokaista 1000 vastaavan ikäistä kohtaan vuosin 2015-2021. (Sotkanet 2023)

Kuviossa 15 on esitetty rikoksista epäiltyjen 18-20 -vuotiaiden nuorten aikuisten osuus suhteessa 1000 vastaavan ikäiseen alueella. Koko maan osalta muutosta on ollut melko vähän tarkasteluvuosina, mutta Satakunnan maakunnassa tilanne on elänyt melko paljon. Vuoden 2015 tilanteesta tultiin merkittävästi parempaan suuntaan aina vuoteen 2019 asti, mutta Korona-vuonna 2020 tilanne heikentyi merkittävästi ja palasi vuoden 2015 tasolle. Siitä seuraavana vuonna 2021 tilanne kuitenkin lähti parempaan suuntaan.

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18-20 -vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä vuosina 2015-2021

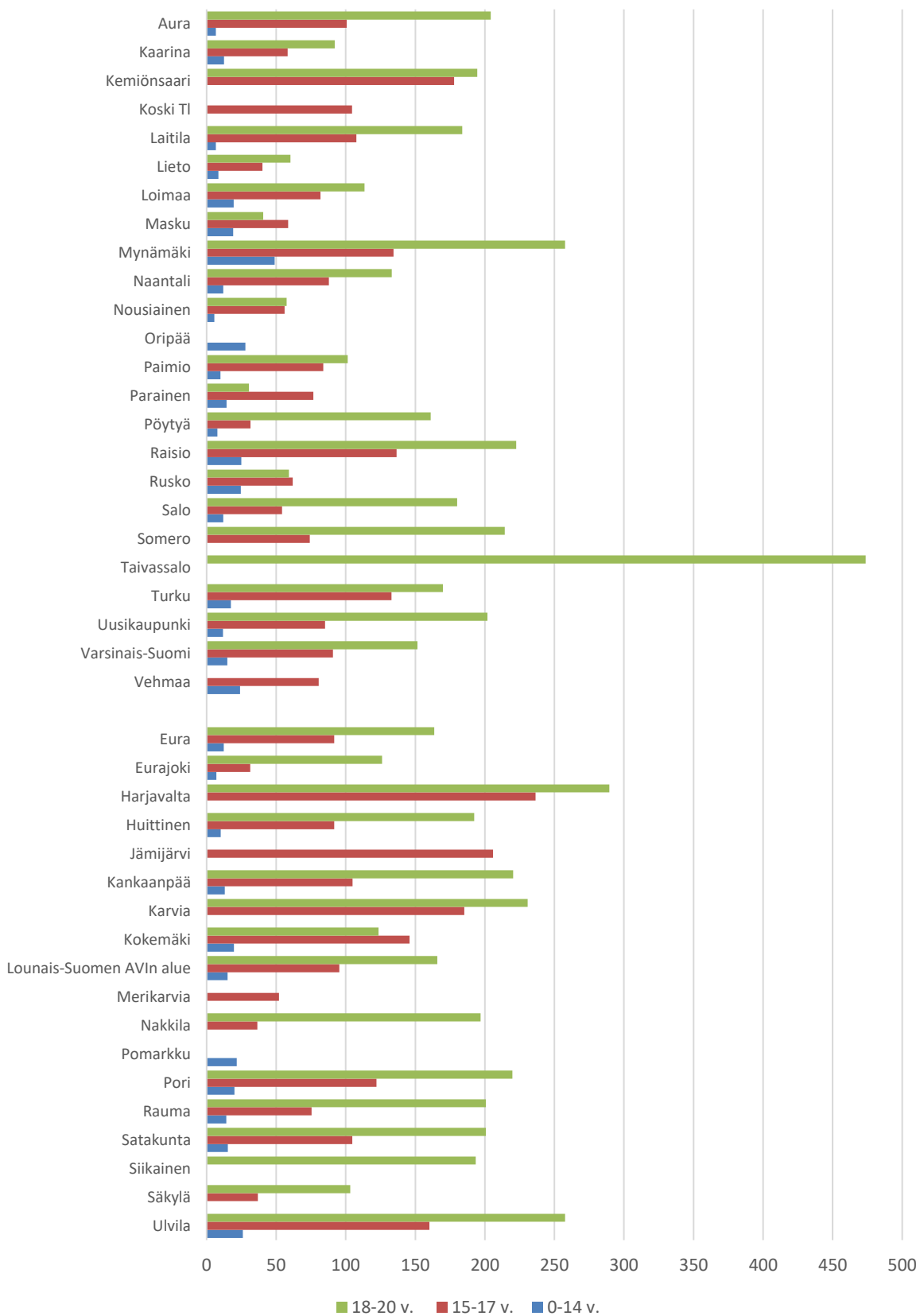

Kuvio 15. Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18-20 -vuotiaat jokaista 1000 vastaavan ikäistä kohtaan vuosin 2015-2021. (Sotkanet 2023)

Alla olevaan kuvioon 16 on koottu kuntakohtaiset tiedot kolmen eri ikäryhmäjaottelun perusteella rikoksista syyllisiksi epäillyistä lapsista ja nuorista vuodelta 2021. Kuntakohtaisia tilastoja tarkasteltaessa tulee huomioida, että rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Lisäksi sama henkilö voi olla syylliseksi epäiltynä useita kertoja saman vuoden aikana eri tai samasta rikoksesta. Jos henkilö esimerkiksi pahoinpitelee kahta henkilöä, tulee tästä tilastoon kaksi epäiltyä vaikka tekijä olisi ollut yksi ja sama henkilö (Sotkanet 2023). Toisin sanoen kuvio 14 kuvaa ennen kaikkea kuntia, joissa rikoksia tapahtuu suhteessa kunnan vastaavan ikäisiin lapsiin ja nuoriin.

Lasten (0-14- vuotiaat) osalta Mynämäen kunta on mielenkiintoinen poikkeus vuonna 2021, sillä se erottuu joukosta merkittävästi suuremmalla osuudella rikoksista epäilyjen suhteen. Määrä on poikkeuksellisesti suurempi kuin usean muun kunnan 15-17 -vuotiaiden osuus. Nuorten osalta vastaavanlainen poikkeus löytyy Harjavallasta, jossa 15-17 -vuotiaiden osuus rikoksista epäilyissä on merkittävästi suurempi Lounais-Suomen aluehallintoviraston keskiarvoon nähden. Tässä on jälleen hyvä muistaa, että määriä suhteutetaan 1000 vastaavan ikäiseen, joten pienissä kunnissa voidaan muutamien yksittäisten tapausten osalta päätyä suuriin suhteellisiin ilmaantuvuuslukuihin. Nuorten aikuisten, eli 18-20 -vuotiaiden osalta Satakunnan maakunnan ykköstilaa ilmaantuvuuden osalta pitää Harjavalta, mutta koko aluehallintoviraston alueen suurin luku löytyy yllättäen Taivassalosta. Erityisesti tässä on hyvä muistaa, että kyse on suhdeluvusta ja pienessä kunnassa tällaiset isot luvut voivat ilmetä jo muutaman lisääntyneen tapauksen johdosta.

Rikoksista syyllisiksi epäillyt / 1000 vastaavanikäistä vuonna 2021

Kuvio 16. Rikoksista syyllisiksi epäillyt alle 20-vuotiaat ikäryhmittäin ja kunnittain tarkasteltuna. (Sotkanet 2023)

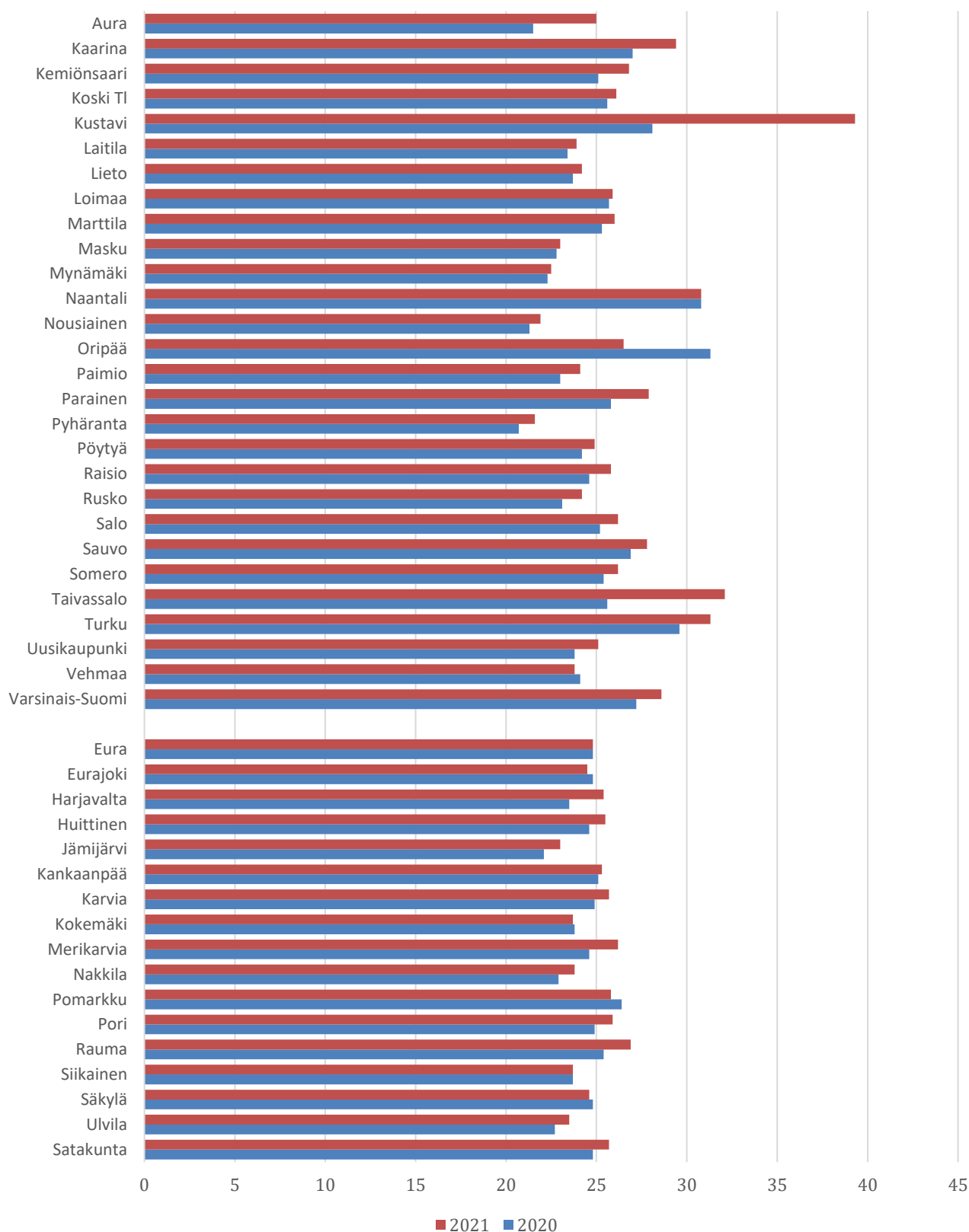
9 Lapsiperheiden hyvinvointi

9.1 Tuloerot

Kuviossa 17 on esitetty Satakunnan ja Varsinais-Suomen kuntien Gini-kerroin, joka on yleisin tuloeroja kuvaava tunnusluku. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa kunnassa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet. Gini-kertoimen suurin mahdollinen arvo on yksi. Tällöin suurituloisin tulonsaaja saa kaikki tulot. Pienin mahdollinen Gini-kertoimen arvo on 0, jolloin kaikkien tulonsaajien tulot ovat yhtä suuret. Alla olevassa taulukossa käytetään arvoasteikkoa 0-100 erojen tuomiseksi esiin.

Kuvio 17 osoittaa, että vuosittaiset gini-kertoimen kuntakohtaiset vaihtelut - asteikko huomioiden - eivät ole kovin suuria. Yksilötason yksittäiset muutokset eivät heilauta Gini-kerrointa, mutta laajemmat työttömyys yms. muutokset toki jo näkyvät tilastossa. Toki pienemmissä kunnissa vuositason vaihtelua esiintyy helpommin kuin isoissa kaupungeissa. Esimerkiksi Kustavissa, Taivassalossa, Aurassa ja Oripäässä muutos vuosien 2020 ja 2021 välillä on melko iso. Varsinais-Suomessa kuntakohtaiset erot ovat keskimäärin suuremmat kuin mitä Satakunnassa. Varsinais-Suomessa tulot jakautuvat tasaisimmin Pyhärannan ja Nousiaisten kunnissa, joissa ero maakuntien keskiarvoon on noin 6 yksikköä. Koko Lounais-Suomea tarkastellen suurimmat tulonjakoerot vuonna 2021 löytyi Kustavista, Taivassalosta, Turusta ja Naantalista.

Kunnan GINI-kerroin vuosina 2020 ja 2021

Kuvio 17. Kunnan GINI-kerroin vuosilta 2020 ja 2021 (Sotkanet 2023).

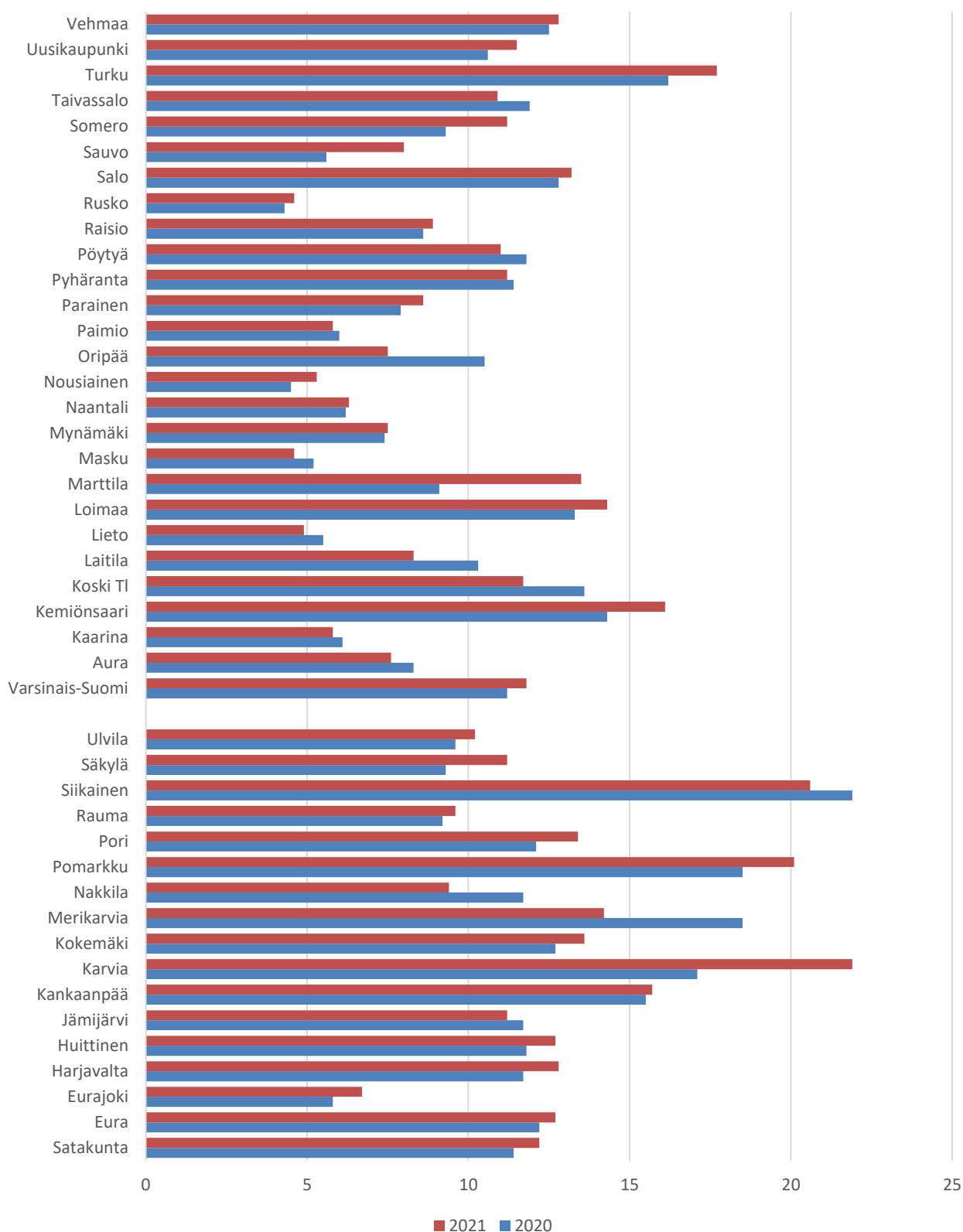
9.2 Lapsiperheiden toimeentulo

Nuorten ja lapsiperheiden toimeentulo on monella tapaa merkittävä tekijä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnissa. Vaikka raha ei suoraan vaikuta hyvinvointiin, niin sillä on merkittävä vaikutus mm. nuorten vapaa-ajantoiminnan. Aiemmin sillä oli merkitystä myös koulutuksen mahdollistajana, mutta maksuttomaan toisen asteen koulutukseen siirtymisen osaltaan vähentää tätä aiemmin koulutuseroja aiheuttavaa tekijää.

Kuvio 18 esittää lasten pienituloisuusastetta kunnittain. Pienituloisuusaste kertoo pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Tilasto kuvaa, kuinka suuri osa alueen alle 18-vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Kyse on mittarista, joka kuvaa väestön asemaa suhteellisella tulojakaumalla. Mikäli alle 18-vuotiaiden pienituloisuusaste on korkeampi kuin väestön yleinen pienituloisuusaste, lapsiperheiden suhteellinen tuloasema on keskimääräistä heikompi.

Maakuntatasolla erot ovat hyvin marginaaliset, mutta kunnittaista vaihtelua on paljon. Erityisesti kuviosta 17 nousee esiin Satakunnassa Karvian kunta, jossa pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18 -vuotiaiden määrä on noussut reilusti vuosien 2020 ja 2021 välillä. Varsinais-Suomessa kärkipaikkaa pitää Turun kaupunki, missä pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden osuus oli 17,7 prosenttia. Satakunnassa maakunnan keskustaajunki Pori on vain vähän yli maakunnan keskiarvon. Satakunnassa vähiten pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvia alle 18 -vuotiaita löytyy Eurajoelta, jossa heitä on selvästi vähemmän kuin maakunnassa keskimäärin. Varsinais-Suomessa tältä osin hyvin menestyviä kuntia ovat Rusko, Lieto, Masku ja Nousiainen.

Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuus (%)
kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä

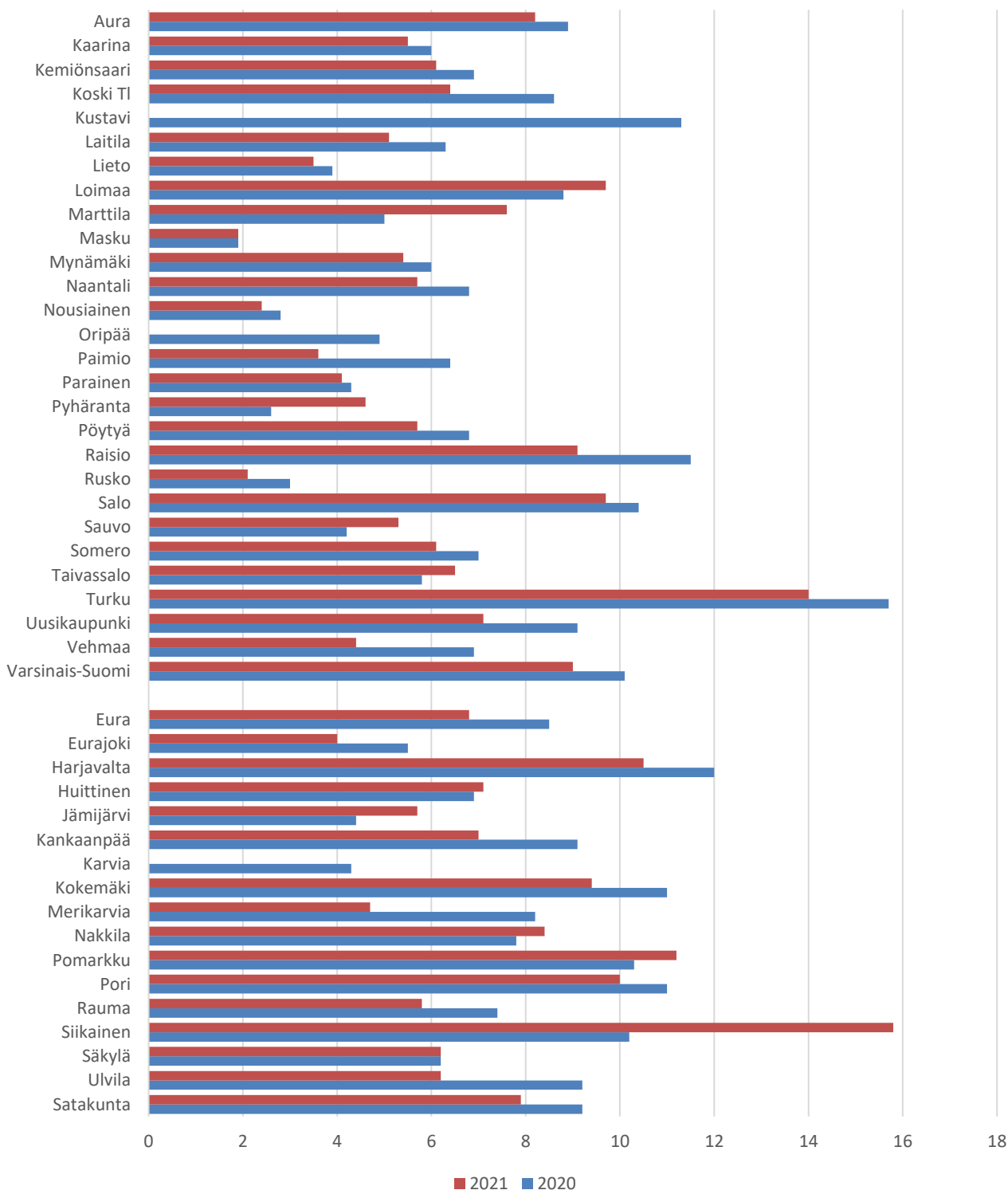

Kuvio 18. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvat alle 18-vuotiaat vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Kuviossa 19 on esitetty kunnittain toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuudet kaikista lapsiperheistä vuosilta 2020 ja 2021. Koko Lounais-Suomen AVI:n alueella eniten toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä löytyi vuonna 2021 Siikaisten kunnasta, jossa kasvua edelliseen vuoteen oli merkittävästi. Tässä näkyy hyvin, miten pienissä kunnissa vuositason vaihtelua ilmenee helposti hyvinkin paljon. Seuraavaksi eniten toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä

suhteessa kaikkiin lapsiperheisiin löytyi Turusta. Osuus on kuitenkin laskenut hieman suhteessa vuoden takaiseen. Vähiten puolestaan löytyi Varsinais-Suomen osalta Maskusta ja Ruskosta sekä Satakunnassa Eurajoelta. Kuntakohtaisesti tarkasteltuna erot ovat hyvin suuria sekä kuntien että jossain määrin myös vertailuvuosien välillä. Suurimmat tilastoidut kuntakohtaiset erot vuosien 2020 ja 2021 välillä löytyvät Satakunnasta jo aiemmin mainitusta Siikaisten kunnasta, jossa muutosta huonompaan oli yli viisi prosenttiyksikköä (10,2% → 15,8%).

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä vuosina 2020 ja 2021

Kuvio 19. Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % kaikista lapsiperheistä vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Taulukkoon 4 on koottu lapsia omaavat, toimeentulotukea saaneet avio- tai avoparit kunnittain vuosilta 2019 ja 2021. Taulukon keskellä on esitetty muutos, joka on korostettu joko vihreällä (jos positiivinen) tai punaisella (jos negatiivinen). Taulukko 4 osoittaa, että Lounais-Suomen AVI:n alueella oli vuonna 2021 yhteensä 2328 toimeentulotukea saanutta avio- tai avoparia lapsineen. Maakuntatasolla parissa vuodessa molemmissa maakunnissa on tilanne parantunut tasan 100 parin verran suhteessa vuoden 2019 tasoon. Kuntia tarkastellen tämä näkyykin siitä, että suurimmassa osassa kuntia on menty parempaan suuntaan.

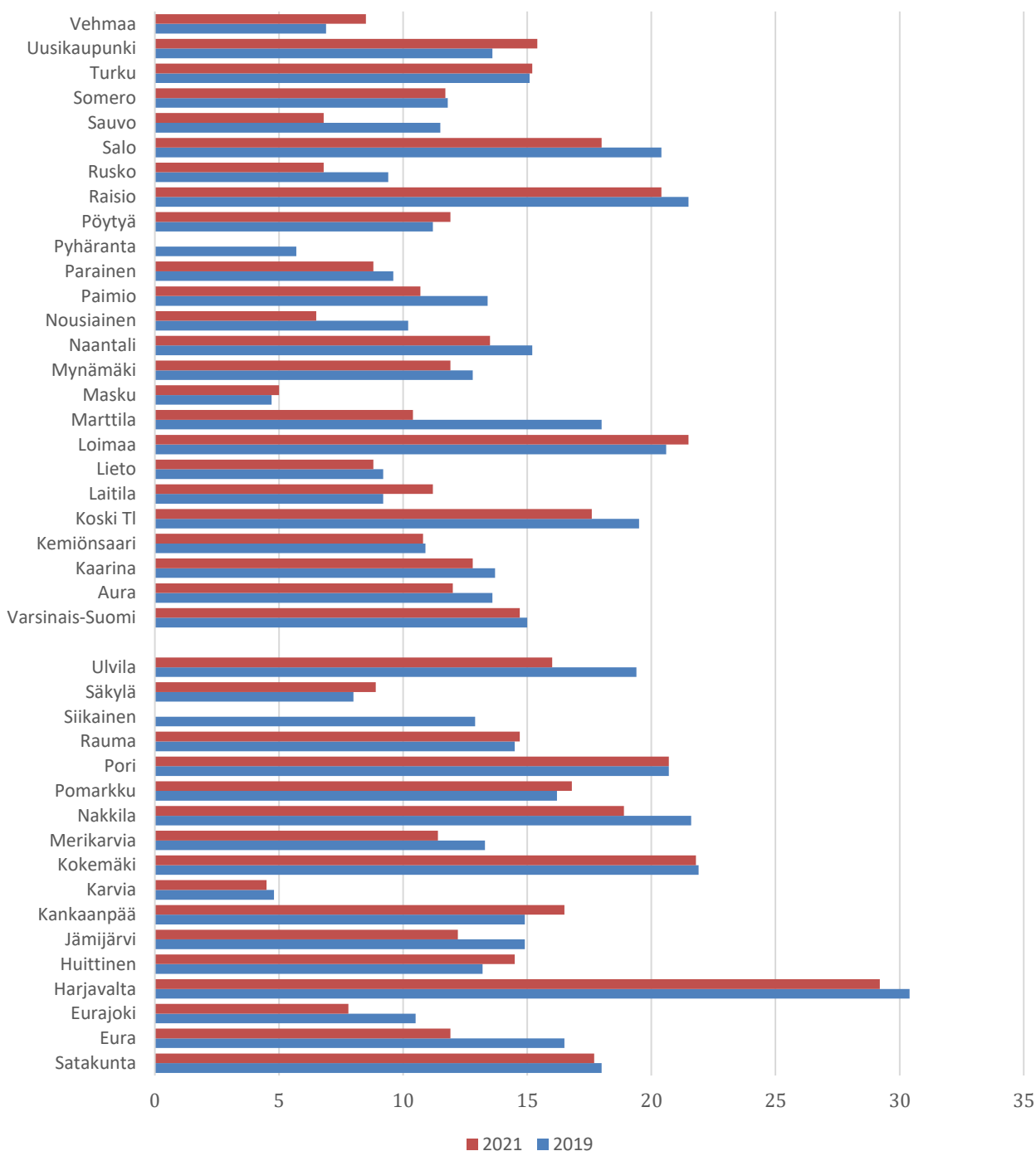
Taulukko 4. Vuoden aikana toimeentulotukea saaneet avo- tai avioparit, joilla lapsia. (Sotkanet 2023)

Toimeentulotukea saaneet avio- tai avoparit kunnittain			
	2019	Muutos	2021
Satakunta	664	-100	564
Varsinais-Suomi	1 864	-100	1 764
Aura	9	9	18
Eura	43	-16	27
Eurajoki	24	-11	13
Harjavalta	22	-2	20
Huittinen	16	5	21
Kaarina	87	13	100
Kankaanpää	33	-8	25
Kemiönsaari	20	-10	10
Kokemäki	19	1	20
Koski Tl		5	5
Laitila	20	-2	18
Lieto	42	-12	30
Loimaa	43	15	58
Marttila	10	-5	5
Masku	10	-3	7
Merikarvia	6		
Mynämäki	18	-4	14
Naantali	45	-7	38
Nakkila	17	-1	16
Nousiainen	7	-1	6
Oripää	7		
Paimio	16	3	19
Parainen	32	2	34
Pomarkku	7	0	7
Pori	307	-24	283
Pöytyä	23	-11	12
Raisio	125	-17	108
Rauma	104	-23	81
Rusko	16	-9	7
Salo	194	5	199
Sauvo	7		
Somero	25	-9	16
Säkylä	8	0	8
Taivassalo	5		
Turku	1 050	-48	1 002
Ulvila	49	-18	31
Uusikaupunki	42	-3	39
Vehmaa	5	1	6

9.3 Nuorten toimeentulo

Kuvioon 20 on koottu kunnittaiset tiedot 18-24 -vuotiaista toimeentulotukea saaneista nuorista vuosina 2019 ja 2021. Vuonna 2021 Satakunnassa toimeentulotukea saaneita 18-24 -vuotiaita oli 3% Varsinais-Suomea enemmän. Maakuntien sisällä kuntakohtaiset erot ovat todella suuret. Vuoden 2021 osalta eniten toimeentulotukea saaneita 18-24 -vuotiaita oli Satakunnan osalta Harjavallassa (29,2%) ja Kokemäellä (21,8%) sekä Varsinais-Suomen osalta Loimalla (21,5%) ja Raisiossa (20,4%). Paras tilanne vuonna 2021 nuorten toimeentulotuen osalta oli Satakunnassa Karvian kunnassa (4,5%) ja Varsinais-Suomessa Maskun kunnassa (5%).

Toimeentulotukea saaneet 18-24 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

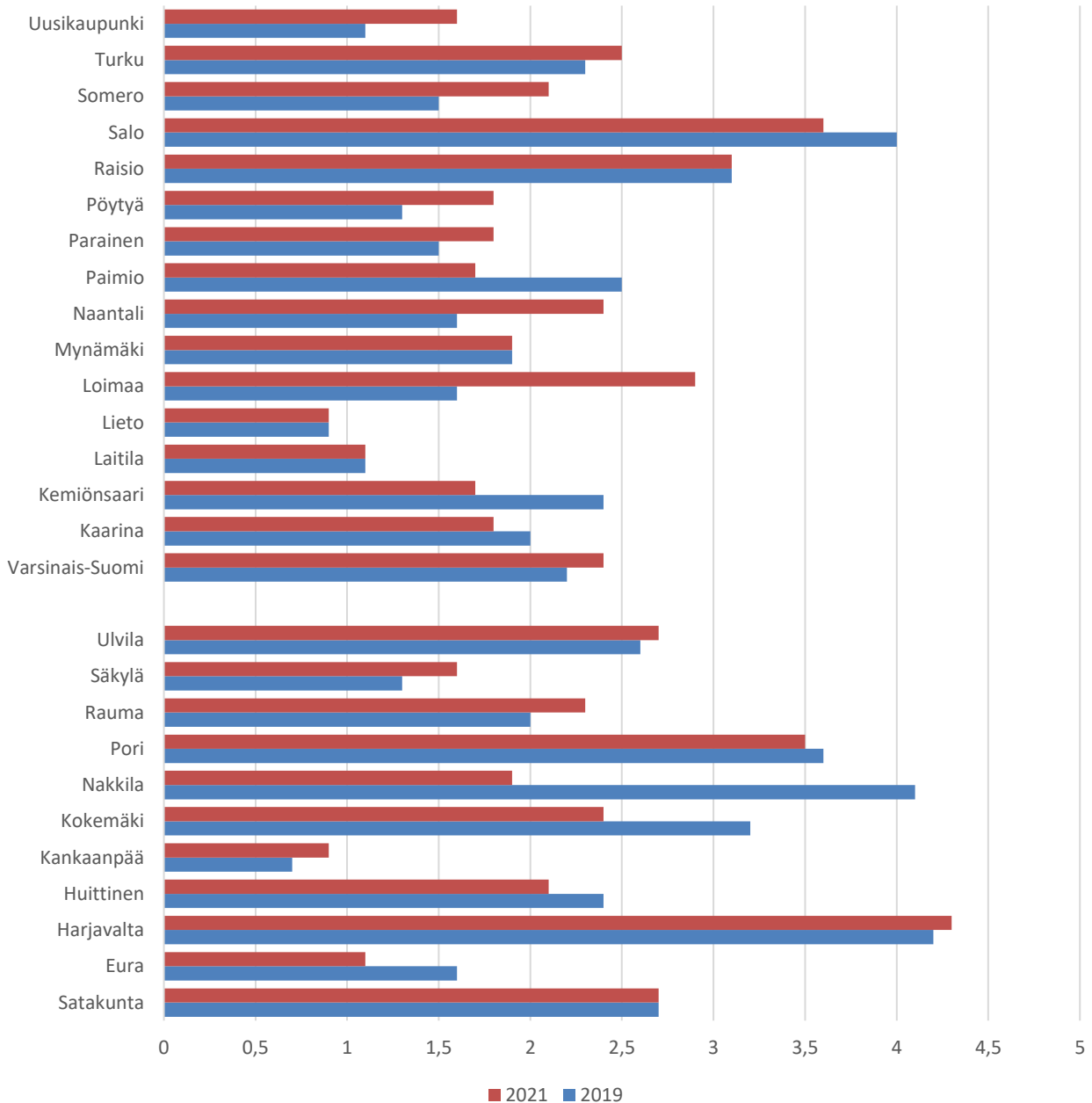

Kuvio 20. Toimeentulotukea saaneet 18-24 –vuotiaat suhteessa vastaavan ikäisiin nuoriin kunnittain. (Sotkanet 2023)

Lyhytaikaisen toimeentulotuen lisäksi kuviossa 21 on esitetty Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien ja niiden kuntien osalta pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden 18-24 -vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä nuorista. Pitkäaikaiseksi toimeentulotuen saajaksi lasketaan, jos henkilö on saanut toimeentulotukea vuoden aikana vähintään 10 kuu-

Maakunnittain tarkasteluna pitkäaikainen toimeentulotuki on 18-24 -vuotiaiden osalta vain hieman yleisempää Satakunnassa (2,7%) kuin Varsinais-Suomessa (2,4%). Satakunnassa pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneita 18-24 -vuotiaita oli vuonna 2021 erityisesti Harjavallassa (4,3%) ja Porissa (3,5%). Muun muassa Nakkilan osalta tilanne on vertailuvuosina parantunut merkittävästi. Varsinais-Suomessa toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 18-24 -vuotiaita oli vuonna 2021 eniten Salossa (3,6% vastaavan ikäisistä). Raisiossa, Turussa ja Loimaalla on maakunnan keskiarvon yläpuolella. Erityisesti Loimaalla pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden 18-24 -vuotiaiden suhteellinen osuus on kasvanut vertailuvuosien välillä.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, %
vastaavanikäisestä väestöstä

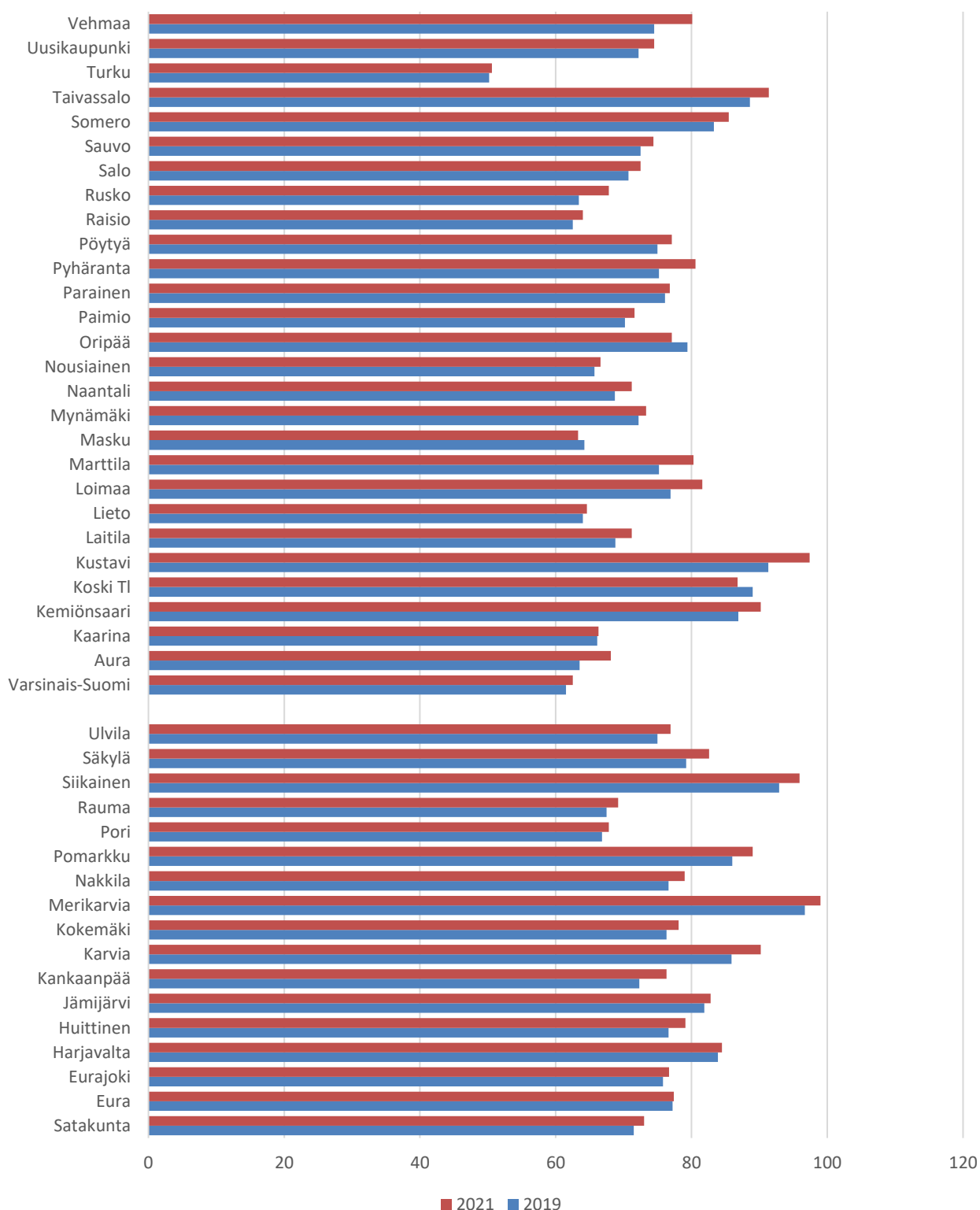

Kuvio 21. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneet 18-24 –vuotiaat suhteessa vastaavan ikäisiin kunnittain. (Sotkanet 2023)

9.4 Huoltosuhde

Yhteiskunnan kustannusten jakautumiseen vaikuttaa huoltosuhde, joka ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15-64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja eläkeikäisiä, sitä korkeampi kunnan huoltosuhteen arvo on. Alla olevassa kuviossa 22 on esitetty Satakunnan ja Varsinais-Suomen kuntien huoltosuhde vuosina 2019 ja 2021. Kuvio kertoo sitä, mihin Suomi on ollut menossa jo pitkään. Väki ikääntyy ja huoltosuhde kasvaa vuosi vuodelta. Korkein huoltosuhde löytyy Satakunnassa edelleen Merikarvialta ja matalin Porista ja Raumalta. Varsinais-Suomessa puolestaan korkein huoltosuhde löytyy Kustavista ja selvästi matalin Turusta.

Kunnan huoltosuhte vuosina 2019 ja 2021

Kuvio 22. Huoltosuhte Satakunnan ja Varsinais-Suomen kunnissa vuosina 2019 ja 2021. (Sotkanet 2023)

9.5 Sosiaalihuollon palvelut

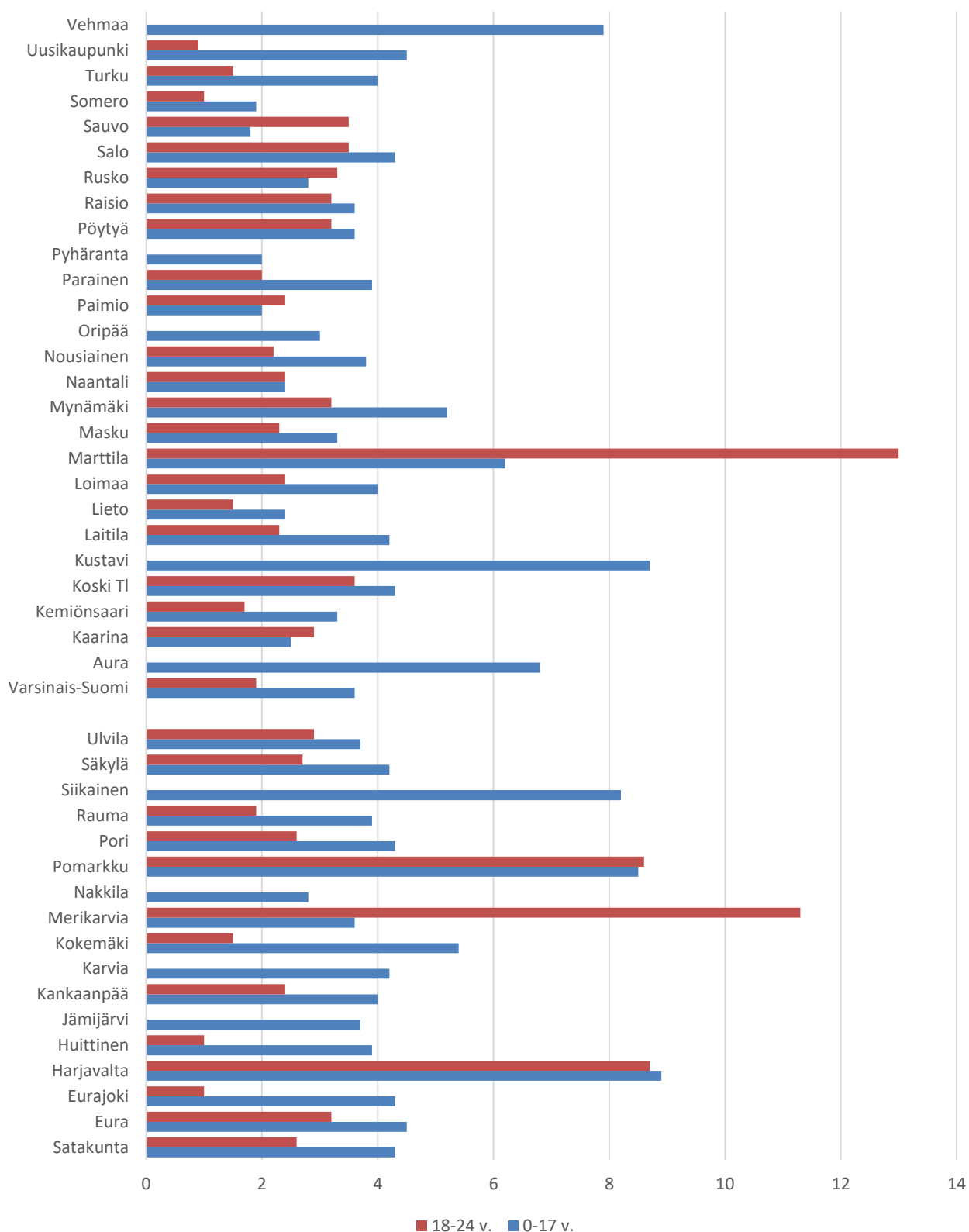
Kuntien sosiaalipalveluilla on keskeinen rooli tukea tarvitsevien perheiden auttamisessa. Vaikka sosiaalipalvelut koostuvat hyvin moninaisista – sekä kevyemmistä että raskaammista, ennaltaehkäisevistä ja korjaavista – palveluista, niin

tähän on valittu kaksi eräänlaista ääripäätä. Kevyempiä palveluita edustaa tässä lastensuojelun avohuollon tukipalvelujen käyttö kunnittain ja raskaampaa palvelukokonaisuutta kodin ulkopuolelle tehtyjen sijoitusten määrä kunnittain

Kuviossa 23 on esitetty lastensuojelun avohuollon asiakkaiden osuus kunnan vastaavan ikäisistä lapsista ja nuorista vuonna 2021. Kuviossa on eroteltu kaksi ikäryhmää: 0-17 -vuotiaat ja 18-24 -vuotiaat. Alla oleva kuvio ei välttämättä kerro suoraan palvelujen tarpeesta, vaan myös siitä, miten yksittäiset kunnat resursoivat ja mahdollistavat sosiaalihuollon avopalveluiden käytön niitä tarvitseville. Maakunnittaiset erot näiden kahden eri ikäryhmän kohdilla eivät ole kovin suuria. Satakunnan maakunnassa alle 18-vuotiaita lastensuojelun avohuollon asiakkaita vuonna 2021 oli Harjavallassa (8,9%). 18-24 -vuotiaita avohuollon asiakkaita puolestaan oli eniten Merikarvialla (11,3%).

Varsinais-Suomessa vastaavasti alle 18-vuotiaita lastensuojelun avohuollon asiakkaita oli erityisesti Kustavin kunnassa (8,7%) ja 18-24 -vuotiaita Marttilan kunnassa (13%). Jälleen kerran on hyvä muistaa, että pienten kuntien osalta, joissa nuorten määrät ovat suhteessa pieniä, prosentuaaliset erot kuntien välillä kasvavat helposti erittäin suuriksi ja vuosivaihtelut voivat olla merkittäviä.

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0-17 ja 18-24-vuotiaat vuoden aikana,
% vastaavanikäisestä väestöstä 2021

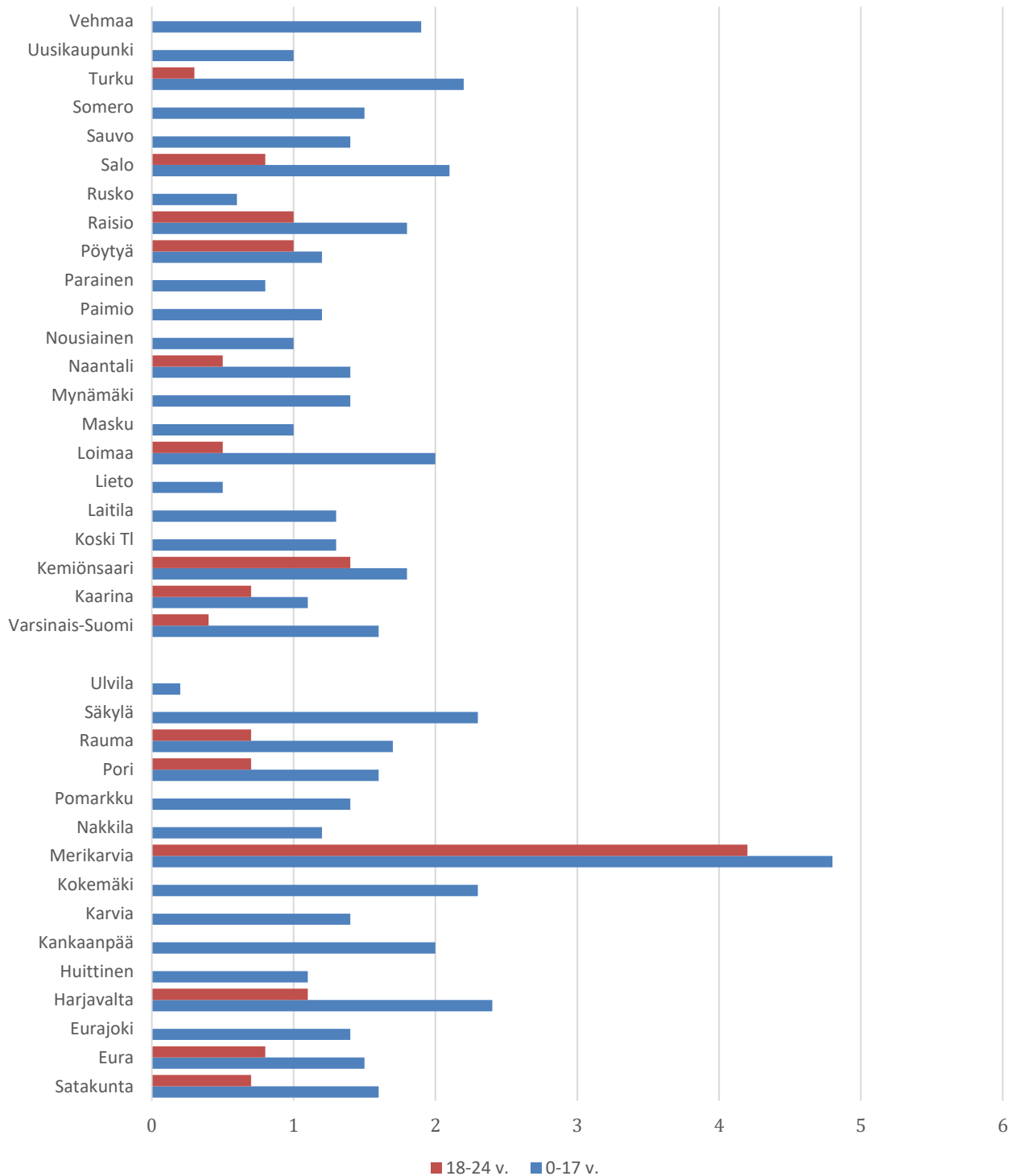
Kuvio 23. Lastensuojelun avopalveluiden asiakkaat vuonna 2021 (Sotkanet 2023).

Lastensuojelun kovaa ja rankinta ääripäätä edustaa lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Se on toimenpide, mitä ei milloinkaan tehdä kevyin perusteluin Alla olevaan kuvioon 24 on koottu kuntakohtaiset tiedot vuodelta 2021 lastensuojelun kodin ulkopuolelle sijoittamien nuorten suhteellisesta osuudesta. Molemmissa maakunnissa kodin ulkopuolelle

sijoitettuja alaikäisiä lapsia ja nuoria on 1,6% vastaavanikäisistä. Kuntakohtaisia eroja maakuntien sisällä on kuitenkin paljon. Satakunnassa 0-17 -vuotiaiden osalta Merikarvialla, Säkylässä, Kokemäellä ja Harjavallassa yli 2% vastaavanikäisistä on sijoitettu kodin ulkopuolelle. 18-24 -vuotiaiden nuorten aikuisten osalta pieni Merikarvian kunta Satakunnassa nousee mielenkiintoisesti esiin tilastoissa, sillä siellä kodin ulkopuolelle sijoitettuja 18-24-vuotiaita nuoria aikuisia oli jopa 4,2% suhteessa vastaavanikäisiin.

Varsinais-Suomessa 0-17 -vuotiaiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen osuus nousee yli 2%:in Turussa, Salossa ja Loimaalla. 18-24 -vuotiaiden osalta kuntakohtaiset erot ovat vielä suurempia. Ruskossa luku on jopa 4,8% ja Raisiossakin 3,5%. Satakunnassa suurimmat luvut löytyvät Eurasta (4%) ja Harjavallasta (3,8%).

Kodin ulkopuolelle sijoitetut vuonna 2021, % vastaavanikäisestä väestöstä

Kuvio 24. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen suhteellinen osuus vuonna 2021 (Sotkanet 2023).

10 Yhteenvetoa ja pohdintaa

Edellä esitetyt lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilaa ja palveluiden käyttöä kuvaavat indikaattorit ja tilastot kertovat nimestään huolimatta pääosin pahoinvoinnin ja huono-osaisuuden ilmenemisestä Lounais-Suomen alueen maakunnissa ja kunnissa. Tilastotietojen keskittyessä lähinnä pahoinvoinnin ja epäkohtien määrälliseen kuvaamiseen on hyvä muistaa, että suurin osa lapsista, nuorista ja perheistä voi hyvin. Vaikka hyvinvointivajeita kuvaavat tilastot ovat osittain karuakin luettavaa, niin monesti ne myös osoittavat, että tilanteet voivat myös muuttua parempaan suuntaan – niin tässäkin raportissa. Seuraaviin kappaleisiin on koottu yhteenvetoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ilmenemisestä sekä näiden pohjalta esitettyä pohdintaa.

Kunta-järjestö -yhteistyössä on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia

Kuntien ja järjestöjen yhteistyötä on tehty jossain määrin aina, mutta osana isoa kansallista muutosta on hyvä palauttaa mieleen, miksi kunta-järjestö -yhteistyö on yhä enenevässä määrin ajankohtaista ja tarpeellista ja miksi sitä kannattaa aktiivisesti pyrkiä kehittämään ja lisäämään. Uudistuksen myötä kuntiin jäi vastuu hyvinvointia ja terveyttä edistävästä palveluista, joihin kuuluu sivistyksen palvelualueen toiminnot, kuten varhaiskasvatus, opetus- ja nuorisotoimi sekä kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aikapalvelut. Suomalainen järjestökenttä tuottaa moninaista toimintaa ja tukea näihin teemoihin liittyen jo nyt, mutta suurin hyöty saadaan sillä, että julkinen ja kolmas sektori tekevät tiivistä yhteistyötä näiden parissa. Vahvasta ja toimivasta kumppanuudesta hyötyvät kaikki. Yhteistyön kehittämisessä onkin tärkeää, että kaikki osapuolet kokevat voittavansa – ja ennen kaikkea kohderyhmät, eli kuntalaiset.

Kunta-järjestö -yhteistyön käynnistämisestä ei kannata tehdä liian vaikeaa. Työ lähtee siitä, että istutaan alas, tunnistetaan ja arvioidaan nykytilanne ja niihin liittyen kohderyhmien tarpeet. Sen jälkeen määritellään ja päätetään periaatteet, vastuut sekä konkreettiset yhteistyön muodot. Lisäksi on tärkeä huomioida ja hyödyntää jo olemassa olevat toimivat yhteistyörakenteet, toiminnan reunaehdot sekä digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Koska hyvinvointialueen toimijoilla on erittäin suuri merkitys kuntalaisten hyvinvoinnin rakentumisessa, niin neuvotellaan ja sovitaan työnjasta myös heidän kanssaan.

Suomessa on lukuisia hyviä esimerkkejä siitä, miten kunta-järjestö -yhteistyö on saatu toimimaan niin, että ihan kaikki voittavat – kunnat, järjestöt ja ennen kaikkea kohderyhmät. Hyviä toimintamalleja kannattaa etsiä, niitä löytyy kyllä. Näiden toimijoita kannattaa haastatella ja poimia sieltä omaan kuntaan ja toimintaan parhaiten soveltuvat käytänteet. Ennen kaikkea kyse on lopulta asenteesta ja tahdosta. Jos nämä löytyvät, niin varmasti kunnille löytyy myös kolmannen sektorin kumppanuuksia. Järjestöjen tarvitsee myös tehdä omaa toimintaansa näkyväksi ja tarjolle. Pitää pystyä kuvaamaan ja perustelemaan, miksi teemme näin kuin teemme ja mitä merkitystä sillä on kohderyhmille.

Nuorten väkivalta on lisääntynyt – mitä voimme tehdä?

Nuorten tekemät pahoinpitelyt, uhkaava ja väkivaltainen käytös ja ryöstely ovat puhututtaneet mediassa erityisen paljon viimeisen parin vuoden aikana. Kasvaneesta uutisoinnista huolimatta on hyvä todeta, että suhteessa nuorten määrään vakava väkivalta on silti edelleen erittäin harvinaista ja se keskittyy harvoille nuorille. Silti nyt orastavaa kehitystä ei saa lakaista maton alle vaan meidän tulee puuttua asiaan.

Rikollisuutta ja sen eri osa-alueita tilastoidaan paljon. Siksi onkin merkityksellistä, että mitä tilastoista katsotaan ja miten niitä tulkitaan. Kun katsotaan nuorten osalta rikollisuutta isona kokonaisuutena, johon lasketaan mukaan kaikki rikollinen toiminta, niin tilastoissa ei ole ollut merkittäviä muutoksia viimeisinä vuosina. Mutta kun tarkastelua kavennetaan mm. ryöstöihin ja pahoinpitelyihin, niin tunnistetaan jo merkittäviä muutoksia edellisten vuosien ajalta. Poliisihallituksen tilastojen perusteella alaikäisten pahoinpitelyjen määrä on ollut kasvussa viimeisen viiden ja etenkin viimeisen kahden vuoden aikana. Esimerkiksi alle 15-vuotiaiden tekemien epäiltyjen pahoinpitelyiden määrä on lähes kolminkertaistunut runsaasta 840 tapauksesta lähes 2 500 tapaukseen. Myös 15-vuotiaissa ja sitä vanhemmissa alaikäisissä kasvu pahoinpitelyepäiltyjen määrässä on ollut huomattavaa. Törkeästä pahoinpitelystä epäiltyjen määrä on lähes 2,5-kertaistunut seitsemässä vuodessa 65 tapauksesta viime vuonna tilastoituihin 160 tapaukseen. Perusmuotoisissa pahoinpitelyissä kasvua on ollut hurjat 128 prosenttia: vuonna 2015 epäiltyjä oli 1 854 ja viime vuonna niitä oli jo 4 230.

Keskusrikospoliisin mukaan rikollisuus nuorten keskuudessa on kasvanut sekä ulkomaalaistaustaisilla että suomalaisistaustaisilla nuorilla. Poliisin tilastot osoittivat, että eri väestöryhmien osalta alle 18-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten rikollisuus on kehittynyt pitkälti yhdenmukaisesti suomalaistaustaisiin nuoriin nähden. Yhdenmukaisesta kehityksestä huolimatta ulkomaalaistaustaisten nuorten rikostaso on kuitenkin selvästi korkeampi kuin suomalaistaustaisilla nuorilla.

Keskusrikospoliisin mukaan alaikäisten väkivaltarikollisuus on lisääntynyt niin kaupunkimaisissa, taajaan asutuissa kuin maaseutumaisissa kunnissa, joskin pääkaupunkiseudulla kasvu on ollut vähäisempää. Alaikäisten tekemät rikokset kohdistuvat pääasiassa toisiin alaikäisiin henkilöihin ja ne tapahtuvat usein kouluympäristössä. Teräaseita ja sosiaalista mediaa tai kuvaamista koskevat maininnat ovat viime vuosina yleistyneet myös suhteessa rikosten määrään.

Lisääntyneeseen nuorisirikollisuuteen ei ole tunnistettu yhtä ainoaa syytä. Selitystä on haettu mm. Korona-ajan rajoituksista ja niiden vaikutuksista nuorten koettuun hyvinvointiin, Ukrainan hyökkäyssodan luoman turvattoman ilmapiirin sekä äkillisesti kärjistyneiden perheiden taloushuolien vaikutuksista, perheiden yleisestä jaksamisesta, yhteiskunnan koetun vaatimustason kasvamisesta ja nuorten yhä nuorempana tarvittavan vastuunoton lisääntymisestä.

Suomen Allianssi ry:n mukaan nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen ja oirehdivuuden ongelmien juurisyy on usein kokemus osattomuudesta ja yhteiskunnasta syrjään jätetyksi jääminen. Syrjäytyminen ja pahoinvointi ovat monen nuoren kohdalla ylisukupolvista ja periytyvää. ETLA:n tutkimuksissa on tunnistettu, että koulutuksen ulkopuolelle jääminen lisää nuoren todennäköisyyttä tulla tuomituksi kärkeäjoikeudessa peruskoulun päättymistä seuraavien viiden vuoden aikana.

Nuorisirikollisuuden ehkäiseminen vaatii monialaista yhteistyötä sekä varhaisia toimenpiteitä. Syrjäytymisvaara tunnistetaan yleensä jo melko varhaisessa vaiheessa. Erityisessä rikollisuusriskissä ovat pojat, joilla on useampi kuin yksi tunnistettu riskitekijä. Tärkein ja tehokkain keino on ennaltaehkäisy. Suomessa on paljon julkisen sektorin lakisääteistä palveluja ja näiden lisäksi kolmannen sektorin ennaltaehkäiseviä tai sitä tukevia tuen muotoja. Ennaltaehkäiseviä palveluja ovat pienten lasten ja perheiden osalta mm. neuvolapalvelut, koulun mahdollistamat palvelut, kuten kouluterveydenhuolto ja kuraattoripalvelut sekä nuorten arjessa läheisesti toimivat nuorisotoimen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen palvelut. Toimijoita on paljon, joten tarvitaan yhteistä tietoa, keskustelua ja suunnittelua – ja myös toimenpiteitä ja niiden vastuuttamista. Lisäksi tärkein, nuoret itse, tulee myös nähdä osana ratkaisua ja heidät tulee ottaa mukaan, osallistaa keskusteluihin ja yhteisesti sovittaviin ratkaisuihin ja toimenpiteisiin.

Digitalisaatio nuorisotyön tukena

Digitalisaatio on globaali muutos ja sen kokoluokkaa ja merkitystä kuvaa se, että sen sanotaan olevan meidän tämän vuosituhannen teollinen vallankumous. Digitalisaatio vaikuttaa jo nyt lähes kaikkien yhteiskuntamme toimintaan. Digitalisaatio ei tarkoita sitä, että kaikki asiat olisi hoidettava omalla tietokoneella. Kyse on enemmän laajasta ajattelutapojen muutoksesta. Asiantuntijat uskovat, että osa ennen digitalisaation aikaa syntyneistä palveluista ja työtehtävistä tulee katoamaan ja korvautumaan aivan uuden näköisillä vaihtoehdoilla. Lisäksi monia nykyisten tehtävien työvaiheita voidaan nopeuttaa tai jopa automatisoida. Vaikka digitalisaatio tuo monenlaisia arjen helpotuksia meidän elämäämme ja toimii taustalla pääosin huomaamattomasti, niin se herättää myös huolia.

Nuorisotyön tärkeänä tehtävänä on osaltaan tukea nuoren kasvua ja kehitystä yhä digitalisoituvassa maailmassa. Nuorisotyöllä nähdään olevan tärkeä rooli mahdollisen digitaalisen kuilun umpeenkuomisessa ja digitaalisen osallisuuden edistämisessä.

Kuntien nuorisotyön digitalisaatiota seurataan aktiivisesti Verken toimesta. Viimeisimmässä, vuonna 2021 julkaistussa, selvityksessä todettiin, että kuntien nuorisotyöntekijöiden ja heidän esihenkilöiden suhtautuminen digitalisaatioon oli hyvin myönteistä. Verken kyselyyn vastanneista viranomaisista 94 % ilmoitti haluavansa pysyä kartalla digitalisaation ja teknologian kehityksestä ja 91 % totesi olevansa kiinnostunut nuorten digitaalisista kulttuureista. Merkittävää on myös se, että jopa puolet vastaajista (51 %) katsoi, että nuorten kohtaaminen digitaalisissa ympäristöissä on yhtä aitoa kuin kasvokkainen kohtaaminen. Kaksi kolmesta (66 %) koki, että digitaalista mediaa ja teknologiaa tulisi hyödyntää nykyistä enemmän oman kunnan nuorisotyössä. 45% vastaajista koki, että digitalisaatioon liittyen nuorisotyössä tulisi olla selkeämmät tavoitteet asetettuna. Lähtökohdat ovat siis kunnossa.

Nuorisotyössä digitaalisuutta hyödynnettiin eniten yhteydenpitoon ja nuorten kohtaamiseen. Nuorisotyöllä voi olla myös ihan oma ja merkityksellinen rooli nuorten tukemisessa osana yhä digitalisoituvaa yhteiskuntaamme. Parhaimmillaan nuorisotyön keinoin voidaan tukea nuorten monipuolista digiosaamista ja tarvittaessa jopa paikata niitä aukkoja, joita perinteinen opetus on mahdollisesti jättänyt jälkeensä. Lisäksi nuorisotyön yhtenä tärkeänä tehtävänä on tukea nuorta, jotta hän osaa kriittisesti tarkastella ympärillä avautuvaa mediaympäristöä, johon hän myös omaa identiteettiään suhteuttaa. Sama pätee myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisessa.

Valtionavustus nuorisotyön tukemiseen

Aluehallintovirastot jakavat kunnille valtionavustusta nuorisotyön tukemiseen. Etsivään nuorisotyöhön myönnettiin vuodelle 2022 valtionavustusta yhteensä 15 702 252 euroa, josta Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle 1 860 000 euroa. Satakunnan maakuntaan avustusta myönnettiin yhteensä 588 000 euroa. Varsinais-Suomeen avustusta myönnettiin 1 272 000 euroa.

Nuorten työpajatoimintaan avustusta myönnettiin Suomessa yhteensä 16,5 miljoonaa euroa. Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle tästä tuli 2 267 000 euroa. Satakunnan maakuntaan myönnettiin 985 000 euroa ja Varsinais-Suomen maakuntaan 1 282 000 euroa.

Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tukemiseen vuonna 2022 Suomessa myönnettiin valtionavustusta 4 942 305 euroa. Summa on kasvanut merkittävästi, lähes 2 miljoonalla eurolla, vuodesta 2020. Vuonna 2022 Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella avustusta jaettiin yhteensä 274 950 euroa. Tästä summasta Satakuntaan myönnettiin 109 900 euroa ja Varsinais-Suomeen 165 050 euroa.

Harrastamisen Suomen malliin myönnettiin valtionavustusta koko maassa noin 14,5 miljoonaa euroa, josta Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle tuli 1,7 miljoonaa euroa. Tästä summasta Satakunnan maakuntaan myönnettiin 403 000 euroa ja Varsinais-Suomeen 1 297 000 euroa.

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseksi jaettiin valtakunnallisesti 7 000 000 euroa erityisavustusta. Avustuksella pyritään vähentämään koronapandemian aikaisten rajoitustoimien kielteisiä vaikutuksia nuoriin. Avustuksella vahvistetaan nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kiinnittymistä koulu- ja oppilaitosyhteisöön heidän elämäntaitoja tukien ja syrjäytymistä ehkäisten. 7 Me avustuksesta Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueelle jaettiin 914 062 euroa. Satakuntaan tuli 235 000 euroa ja Varsinais-Suomeen 679 062 euroa. Kysyntää avustukselle olisi paljon enemmän kuin mitä jaettavaa riitti. Jatkossa olisi tärkeää pyrkiä keräämään taloustietojen ohella kuntakohtaista ja vertailukelpoista tietoa myös koulunuorisotyön sisällöistä, kohdentumisesta ja ennen kaikkea sen vaikuttavuudesta.

Nuorisotyöttömyys kääntyi laskuun Koronan jälkeen

Satakunnan ja Varsinais-Suomen kuntien nuorisotyöttömyyslukuja tarkasteltaessa on nähtävissä, että kautta linjan nuorisotyöttömyys laski hiljalleen muutamien vuosien ajan vuoteen 2020 asti 18–24 -vuotiaiden ikäluokassa. Koronan iskettyä vuonna 2020 suunta kuitenkin kääntyi ja vuoden 2020 lopussa sekä alle 25-vuotiaiden että 25–28 -vuotiaiden ikäryhmissä työttömyys kasvoi dramaattisesti. Koronan vaikutusten taattuessa vuosina 2021 ja 2022 myös nuorisotyöttömyys on kääntynyt laskuun ja suunta on ollut koko ajan parempi, vaikka edelleenkin emme ole vielä koronaa edeltävässä tilanteessa.

II asteen koulutuksen keskeyttämisessä isot kuntakohtaiset erot

Toisen asteen koulutuksen keskeytyminen on iso muutos nuoren arjessa ja merkittävä riski myös ulkopuolisuuteen ajautumiseen. Toisen asteen osalta erityisesti ammatillisen koulutuksen keskeytyminen on ollut vahvasti esillä viime vuosina. Määrällisesti tarkasteltuna lukiokoulutuksen keskeyttäminen suhteessa aloittaneisiin on huomattavasti harvinaisempaa kuin ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen kunnittain luvulla vuonna 2020–2021 oli noin 10 % luokkaa ja lukiokoulutuksen osalta muutaman prosentin luokkaa. Kuntakohtaiset erot ovat kuitenkin hyvin suuria tässäkin asiassa. Pienissä kunnissa pieni väestöpohja aikaansaa sen tilastoilmiön, että vuositasolla keskeyttäneiden suhteellinen osuus vaihtelee suuresti.

Maakuntien välillä ei suurta eroa koulutuksen ulkopuolella olevien suhteen – kuntakohtaiset erot kuitenkin suuria

Tiedämme, että pelkän peruskoulun varaan jäävien riski syrjäytymiseen kasvaa merkittävästi. Varsinais-Suomessa vuonna 2021 koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24 -vuotiaita (eivät ole opiskelijoita tai ei ole tutkintokoodia eli ei perusasteen jälkeistä koulutusta) oli 7,3% ja Satakunnassa 7,7% suhteessa saman ikäiseen väestöön. Varsinais-Suomen tilanne oli heikentynyt 0,2% suhteessa parin vuoden takaiseen ja Satakunnassa tilanne oli pysynyt täysin samana.

Niin kuin aina, lukujen taustalla on paljon kuntakohtaista vaihtelua. Kuntia, joissa yli 12% ikäryhmästä oli koulutuksen ulkopuolella 2021 olivat Uusikaupunki ja Lasitila. Satakunnassa ei sen sijaan ollut ainoatakaan kuntaa, jossa yli 12% olisi jäänyt koulutuksen ulkopuolelle.

Ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevat nuoret

Satakunnassa ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa oli vuonna 2021 20-24-vuotiaista 17 prosenttia ja 25-29 -vuotiaista 13,9 prosenttia. Varsinais-Suomessa 20-24-vuotiaita ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa oli 14,7 prosenttia ja 25-28 -vuotiaita 14 prosenttia. Molemmissa maakunnissa 20-24 -vuotiaiden osuus oli noussut kahden vuoden takaisesta ja 25-28 -vuotiaiden laskenut jopa merkittävästi.

Varsinais-Suomessa kuntien väliset tulojakautumiserot laskivat hieman ja Satakunnassa kasvoivat

Tulonjakautumiseroja seuraava kuntien gini-kerroin osoittaa, että erot tulojen jakautumisessa ovat Satakunnan kunnissa vähäisemmät kuin mitä Varsinais-Suomen kunnissa, joiden keskuudessa on isoja eroja kuntien kesken. Vuosien 2020 ja 2021 tarkastelujaksolla molemmissa maakunnissa tuloerot ovat hieman kasvaneet.

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kasvanut Lounais-Suomessa

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus on maakunnittain tarkasteltuna kasvanut hieman vuosien 2020 ja 2021 aikana. Vuonna 2021 toimeentulotuke saaneita lapsiperheitä oli Satakunnassa 12,2% (8,8% vuonna 2019) ja Varsinais-Suomessa 11,8% (9,9% vuonna 2019) kaikista lapsiperheistä. Kunnan väestöön suhteutettuna koko Lounais-Suomen aluehallintoviraston alueella eniten toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä löytyi vuonna 2021 Karvian kunnasta, 21,9% kaikista lapsiperheistä.

Nuorten pitkäaikaisen toimeentulotuen osalta ei suuria muutoksia havaittavissa

Lyhytaikaisen toimeentulotuen saamisen ei ole osoitettu merkittävästi lisäävät syrjäytymisen riskiä, mutta sen sijaan pitkään jatkuneen toimeentulotuen tiedetään selvästi lisäävän riskiä ulkopuolisuudelle. Lounais-Suomen osalta Satakunnassa pitkäaikaista toimeentulotukea saaneita 18-24 -vuotiaita nuoria oli vuonna 2021 2,7% vastaavan ikäisistä nuorista. Määrä on sama kuin vuonna 2019. Varsinais-Suomen maakunnassa vastaava luku oli 2,4%, jossa on 0,2% kasvua parin vuoden takaiseen.

11 Lähteet

Ahonen-Walker, M. & S. Niemi (2022) 10+1 ideaa järjestöyhteistyön johtamiseen & seuraavat askeleet. Kuntaliitto 2022.

AVI-avustukset (2023) < <https://aviavustukset.fi> >

Danielsson, P. (2022) Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston julkaisu.

Mistä nuorten katuväkivalta ja jengiytyminen johtuu ja miten sitä voi ehkäistä? < <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorten-hyvinvointi-suomessa/mista-nuorten-katuvakivalta-ja-jengiytyminen-johtuu-ja-miten-sita-voi-ehkaista/> > Allianssi ry:n verkkosivut 13.3.2023.

Mielityinen, L., Hautamäki, S., Hakala, V., Fagerlund, M. & N. Ellonen (2023) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022. Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2023:5.

Moottoripaja-toiminta (2023). < <https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/moottoripaja/> >

Nuorten välinen väkivalta (2023). THL:n verkkosivut 13.3.2023. < <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta/nuorten-valinen-vakivalta> >

Palveluoperaatio Saapas (2023). < <https://www.lastenjanuortenkeskus.fi/saapas/> >

MTV Uutiset (2023) Poliisihallituksen tilastotiedot alaikäisten ja alle 15-vuotiaiden pahoinpitelyrikoksista. 14.3.2023. Uutinen MTV Uutiset -palvelussa.

Sotkanet (2023) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoja < <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index> >

Tampereen järjestöedustamo (2023). < <https://www.tampere.fi/osallistu-ja-vaikuta/yhdistyksille/jarjestoedustamo> >

TEM (2023) Alueelliset työllisyyskatsaukset. < <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx> >

Tilastokeskus (2023) StatFin-tilastotietokanta (<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>)

Tuominen, S., Tormulainen, A. & M-L Kosonen (2023) Joustavasti ja kokeillen. Selvitys nuorisotyötä tekevien järjestöjen digitalisaatiosta. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja 157.

Verke (2021). Kunnallisen nuorisotyön digitalisaatio 2021.

Verke (2023). <https://www.verke.org/verke/digitaalinen-nuorisotyö/>

12 Kuvio- ja taulukkoluetelo

Osa I – Näkökulmia lapsuuteen ja nuoruuteen sekä nuorten parissa toimivaan palvelujärjestelmään

Kuvio 1. Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt 0–14 ja 0–17-vuotiaat Suomessa vuosina 2011–2021. Tilastokeskus 2023.

Kuvio 2. Ryöstörikoksissa syylliseksi epäillyt 0–14 ja 0–17-vuotiaat Suomessa vuosina 2011–2021. Tilastokeskus 2023.

Kuvio 3. Alaikäisten ja alle 15-vuotiaiden pahoinpitelyrikoksista epäillyt vuosina 2015–2022 Poliisihallituksen tilastotietojen perusteella. Lähde: MTV Uutiset 14.3.2023.

Kuvio 4. Henkirikokset tai henkirikosten yritykset 0–17-vuotiailla Suomessa vuosina 2011–2021. Tilastokeskus 2023.

Kuvio 5. Vastaajien suhtautuminen digitalisaatioon vuonna 2021.

Kuvio 6. Kuntien nuorisotyössä hyödynnettävät digitaaliset palvelut vuonna 2021.

Kuvio 7. Vastaajien digiosaamisen tila vuonna 2021.

Osa II - Tilastokokonaisuus

Kuvio 3. Alle 29-vuotiaiden osuus (%) maakunnan ja kunnan väestöstä 31.12.2022. (Tilastokeskus 2023)

Kuvio 4. Alle 29-vuotiaat ikäryhmittäin 31.12.2022. (Tilastokeskus 2023)

Kuvio 3. Yhden vanhemman perheiden osuus kaikista lapsiperheistä vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 4. Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 5. Etsivään nuorisotyöhön saadut avustukset euroina kaikkien osallisten kuntien kesken jaettuna ja suhteutettuna kunnan 17-24 -vuotiaisiin nuoriin. (AVI-avustukset 2023)

Kuvio 6. Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tuki vuonna 2022 suhteutettuna kunnan 7-18 -vuotiaiden määrään. (AVI-avustukset 2023)

Kuvio 7. Harrastamisen Suomen mallin avustukset vuonna 2022 suhteutettuna kunnan 7-15 -vuotiaiden määrään. (AVI-avustukset 2023)

Kuvio 8. Koulunuorisotyön avustukset vuonna 2022 suhteutettuna kunnan 12-18 -vuotiaiden määrään. (AVI-avustukset 2023)

Kuvio 9. Nuorisotyöttömät, 18-24 -vuotiaat vastaavasta työvoimasta vuosina 2015-2022 (Sotkanet 2023)

Kuvio 10. Keskeytti tutkintoon johtavan koulutuksen kokonaan, % aloittaneista lukuvuonna 2020-2021. (Tilastokeskus 2023)

Kuvio 11. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä nuorista vuonna 2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 12. Ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevat varsinaissuomalaiset ja satakuntalaiset nuoret suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön vuonna 2021. (Tilastokeskus 2023)

Kuvio 13. Rikoksista syylliseksi epäillyt 0-14 -vuotiaat jokaista 1000 vastaavan ikäistä kohtaan vuosin 2015-2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 14. Rikoksista syylliseksi epäillyt 15-17 -vuotiaat jokaista 1000 vastaavan ikäistä kohtaan vuosin 2015-2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 15. Rikoksista syylliseksi epäillyt 18-20 -vuotiaat jokaista 1000 vastaavan ikäistä kohtaan vuosin 2015-2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 16. Rikoksista syylliseksi epäillyt alle 20-vuotiaat ikäryhmittäin ja kunnittain tarkasteltuna. (Sotkanet 2023)

Kuvio 17. Kunnan GINI-kerroin vuosilta 2020 ja 2021 (Sotkanet 2023)

Kuvio 18. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvat alle 18-vuotiaat vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 19. Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % kaikista lapsiperheistä vuosina 2020 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 20. Toimeentulotukea saaneet 18-24 -vuotiaat suhteessa vastaavan ikäisiin nuoriin kunnittain. (Sotkanet 2023)

Kuvio 21. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneet 18-24 -vuotiaat suhteessa vastaavan ikäisiin kunnittain. (Sotkanet 2023)

Kuvio 22. Huoltosuhde Satakunnan ja Varsinais-Suomen kunnissa vuosina 2019 ja 2021. (Sotkanet 2023)

Kuvio 23. Lastensuojelun avopalveluiden asiakkaat vuonna 2021 (Sotkanet 2023)

Kuvio 24. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen suhteellinen osuus vuonna 2021 (Sotkanet 2023)

Taulukko 1. Nuorten työpajojen saamat avustukset vuodelle 2022 kunnittain. (AVI-avustukset 2023)

Taulukko 2. Lasten ja nuorten paikallisen kerho- ja harrastustoiminnan tuki kunnittain vuodelle 2022. (AVI-avustukset 2023)

Taulukko 3. Alle 25-vuotiaat sekä 25-28-vuotiaat työttömät nuoret kunnittain vuonna 2020 ja 2022. (TEM 2023)

Taulukko 4. Vuoden aikana toimeentulotukea saaneet avo- tai avioparit, joilla lapsia. (Sotkanet 2023)

**Lounais-Suomen
aluehallintovirasto**

**Turku
2023**